

Secretariatul de Stat pentru Culte

Statul
și
cultele
religioase

© 2014 Secretariatul de Stat pentru Culte

Web: www.culte.gov.ro

E-mail: corespondenta@culte.ro

Tel.: +40.21.318.81.53; +40.21.318.81.54

Fax.: +40.21.318.81.51; +40.21.318.81.60

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României

SECRETARIATUL DE STAT PENTRU CULTE

Statul și cultele religioase / Secretariatul de Stat pentru Culte. - București:
Litera, 2014

ISBN 978-606-686-717-7

Introducere	7
Ce este Secretariatul de Stat pentru Culte?	11
1.1. Care sunt obiectivele Secretariatului de Stat pentru Culte?	11
1.2. Cine conduce instituția?	11
1.3. Care sunt sursele sale de finanțare?	12
1.4. Ce atribuții are Secretariatul de Stat pentru Culte?	12
Istoria Secretariatului de Stat pentru Culte	17
2.1. Înființarea instituției	17
2.2. Statul și Biserica dominantă	18
2.3. Casa Bisericii	19
2.4. Recunoașterea pluralismului religios	21
2.5. Regimul comunist	21
2.6. Redobândirea libertății cultelor	22
2.7. Viziunea Secretariatului de Stat pentru Culte astăzi	24
Evoluția structurii confesionale din România	27
3.1. Perioada modernă	27
3.2. Structura confesională a Transilvaniei în perioada modernă.	30
3.3. Perioada interbelică (1918-1940)	32
3.4. Perioada 1940-1945	34
3.5. Perioada comunistă: 1945-1989	34
3.6. Perioada postcomunistă	34
Care este relația dintre state și cultele religioase în context european?	39
4.1. Cum sunt clasificate raporturile dintre stat și cultele religioase în Europa?	40
4.2. Particularități ale raporturilor dintre stat și culte în Europa și modelul românesc.	51

Teme aflate în dezbateră publică	55
5.1. Care sunt modificările considerate necesare în Constituția României în ceea ce privește viața religioasă?	55
5.2. De ce și cum sprijină financiar statul român cultele religioase?	56
5.3. De ce sprijină statul român construirea Catedralei Patriarhale?	65
5.4. Cum și de ce se studiază disciplina Religie în școlile publice?	67
5.5. Care este stadiul retrocedării către culte a proprietăților bisericești confiscate de regimul comunist de la cultele religioase din România?	69
5.5.1. Evoluția cadrului normativ aplicabil restituirii proprietăților care au aparținut cultelor religioase din România	71
5.5.2. Stadiul actual al soluționării cererilor de retrocedare depuse de către cultele religioase din România	74
5.5.3. Cum se implică Secretariatul de Stat pentru Culte în rezolvarea problemei retrocedării proprietăților Bisericii Române Unite cu Roma, Greco-Catolice?	76
5.6. Care este rolul Secretariatului de Stat pentru Culte în sprijinirea cetățenilor români din afara granițelor?	81
Întrebări frecvente:	86
1. Câte culte religioase recunoscute există în România?	86
2. Câte asociații religioase funcționează în România?	87
3. Care sunt principalele surse de finanțare a cultelor?	87
4. Finanțează statul român doar activitatea Bisericii Ortodoxe Române?	88
5. Cine și cum stabilește alocarea acestor bani, și potrivit căror principii?	88
6. De ce sunt alocați bani publici pentru susținerea activităților cultelor?	88
7. Ce înseamnă parteneriatul social dintre stat și culte?	89
8. De ce este limitat numărul de culte și de ce nu beneficiază și alte grupări și asociații religioase de un statut comparabil cu cel al cultelor recunoscute?	89
Culte și asociații religioase	91
Culte religioase	91
6.1. Biserica Ortodoxă Română	92
Vicariatul Ortodox Ucrainean	94
6.2. Episcopia Ortodoxă Sârbă de Timișoara	95
6.3. Biserica Romano-Catolică	96
6.4. Biserica Română Unită cu Roma, Greco-Catolică	98
Ordinariatul Armeano-Catolic	99
6.5. Arhiepiscopia Bisericii Armene	100
6.6. Biserica Creștină Rusă de Rit Vechi din România	101
6.7. Biserica Reformată din România (Calvină)	102
6.8. Biserica Evanghelică de Confesiune Augustană din România	103
6.9. Biserica Evanghelică Lutherană din România	104
6.10. Biserica Unitariană din Transilvania	105

6.11. Uniunea Bisericilor Creștine Baptiste din România	106
6.12. Biserica Creștină după Evanghelie din România – Uniunea Bisericilor Creștine după Evanghelie din România	107
6.13. Biserica Evanghelică Română	107
6.14. Uniunea Penticostală – Biserica lui Dumnezeu Apostolică din România	108
6.15. Biserica Adventistă de Ziua a Șaptea din România	109
6.16. Federația Comunităților Evreiești din România – Cultul Mozaic	110
6.17. Cultul Musulman	111
6.18. Organizația Religioasă Martorii lui Iehova	112
Asociațiile religioase	113
Asociații și fundații cu scopuri religioase	115

Legislație cu incidență în zona politicilor religioase 117

7.1. Tratatul de la Lisabona de modificare a Tratatului privind Uniunea Europeană și a Tratatului de instituire a Comunității Europene (extras)	117
7.2. Constituția României (extrase)	117
7.3. Legea nr. 489 din 28 decembrie 2006 privind libertatea religioasă și regimul general al cultelor cu modificările ulterioare (OUG nr. 44/2012)	119
7.4. Legea-cadru nr. 284/2010 privind salarizarea unitară a personalului plătit din fonduri publice (Extras)	134
7.5. Ordonanța Guvernului nr. 82 din 30 august 2001 (*republicată*) privind stabilirea unor forme de sprijin financiar pentru unitățile de cult aparținând cultelor religioase recunoscute din România*)	141
7.6. Ordonanța de Urgență nr. 19 din 17 martie 2005 privind realizarea Ansamblului Arhitectural Catedrala Mântuirii Neamului	145
7.7. Hotărârea Guvernului nr. 44 din 13 februarie 2013 privind organizarea și funcționarea Secretariatului de Stat pentru Culte	147

Anexe 153

Anexa 1

Situația sumelor alocate de la Bugetul de Stat pentru salarizarea personalului din unitățile de cult și ajutoare financiare pentru construcții, reparații lăcașuri de cult sau alte acțiuni desfășurate de culte în perioada 1990-2013 lei 153

Anexa 2

Distribuția fondurilor pentru salarii, pe culte, în anii 2009-2013 – sume totale (lei) – 154

Anexa 3

Numărul de posturi pentru care se alocă contribuții de la bugetul de stat la salarizare, în proporție de 65%, respectiv 80% (unitățile cu venituri mici): distribuția pe culte, 2009-2013 155

Bibliografie 157

Acest volum reprezintă o privire de ansamblu a Secretariatului de Stat pentru Culte asupra unor probleme aflate în dezbateri, probleme care privesc statutul religiei în societate și cu deosebire cel al cultelor religioase recunoscute de statul român. Chestiunea raporturilor Statului cu acestea din urmă, în special cu Biserica Ortodoxă Română, a intrat în atenția unor persoane publice, politicieni, precum și a presei. Vrem să asigurăm, prin ceea ce facem, inclusiv prin publicarea lucrării de față, o dezbateri echilibrată, care să se bazeze pe date concrete, pe prevederile legilor în vigoare, dar și pe cunoașterea evoluției istorice a raporturilor dintre stat și culte în țara noastră. Este vorba aici de elemente constitutive ale identității naționale, a căror complexitate necesită o abordare obiectivă, ca o condiție obligatorie pentru o dezbateri civilizată, bazată pe argumente.

Secretariatul de Stat pentru Culte înțelege să își îndeplinească misiunea de principală instituție prin care statul român își definește, articulează și pune în aplicare politicile publice legate de viața religioasă din România și vrea să faciliteze un dialog onest, deschis între toate părțile interesate. Volumul, realizat de Secretariatul de Stat pentru Culte în colaborare cu Institutul Național de Statistică și Autoritatea Națională pentru Retrocedarea Proprietăților, cu sprijinul ambasadelor României în țările Uniunii Europene, pune la dispoziția publicului o serie de date și informații care vor permite o mai bună înțelegere a situației specifice țării noastre în ceea ce privește raporturile statului cu diferitele culte religioase, din perspectivă istorică și în context european.

Cartea se dorește a fi un instrument de lucru destinat atât decidenților politici, funcționarilor administrației publice care iau con-

tact direct cu aceste chestiuni, precum și reprezentanților cultelor religioase. În același timp, volumul se adresează de asemenea cercetătorilor preocupați de fenomenul religios din România și actorilor din societatea civilă direct interesați de îmbunătățirea funcționării sistemului politic și judiciar românesc.

Astfel, la împlinirea unui secol și jumătate de activitate a instituției, propunem prin volumul de față mai întâi o precizare a statutului și rolului actual al Secretariatului de Stat pentru Culte în administrația publică centrală, o incursiune în istoria acestuia ca instituție-cheie în raportarea statului modern la manifestările fenomenului religios din România. În al doilea rând, dorim să oferim publicului și câteva date statistice pentru înțelegerea evoluției structurii religioase a populației României moderne.

Pentru înțelegerea contextului în care s-a dezvoltat și a particularităților sistemului românesc al relațiilor dintre stat și culte, Secretariatul de Stat pentru Culte este plasat în context european. În acest sens, apreciem că modelul românesc al relațiilor dintre culte și stat, așa cum este el exprimat în Legea nr. 489/2006 privind libertatea religioasă și regimul general al cultelor, este parte integrantă din familia europeană a modelelor relațiilor dintre stat și cultele religioase, având în centru libertatea religioasă și principiul neutralității statului în raport cu manifestările fenomenului religios.

Ca și în alte țări europene, relațiile dintre stat și formele organizate ale vieții religioase în România s-au structurat în funcție de tradiția istorică, legală și instituțională locală, ținând seama în același timp de modelele europene existente, dar și de situația demografică, de nevoile sociale și spirituale și de așteptările actuale ale societății.

O trecere în revistă a principalelor teme legate de raporturile dintre culte și stat aflate în dezbatere și pe agenda publică ilustrează mizele rămase încă neclarificate în societatea și în sistemul politic românesc. Pe scurt, este vorba despre clarificarea locului și rolului religiei în spațiul public.

Pentru o mai bună înțelegere a actorilor principali ai vieții religioase din România și a rolului pe care aceștia l-au jucat și îl joacă în societatea românească, volumul continuă cu o scurtă descriere a situației actuale și a activităților cultelor și asociațiilor religioase din

România. Departe de a rămâne izolate în sfera privată și în spațiul liturgic, se poate observa că practic toate acestea au înțeles să își asume un rol activ în diferite domenii. Fie că este vorba de educație, de activități caritabile, de servicii sociale sau medicale ori de proiecte culturale, cultele din România, în sens larg, acționează ca actori semnificativi în spațiul public.

La finalul volumului, o selecție din legislația în vigoare în domeniu se va dovedi un instrument util pentru cei care caută să înțeleagă activitatea cultelor religioase din România.

Secretariatul de Stat pentru Culte a publicat până în prezent un documentar privind viața religioasă din România, în mai multe ediții (în limba română în 1993, 1999, 2005 și 2008, iar în limba engleză în 1999 și 2005). Documentarul de față a fost construit pornind de la precedentele volume, fiind însă destinat în primul rând decidenților politici și reprezentanților instituțiilor statului. Ca atare, accentul cade pe explicitarea rolului și contribuției Secretariatului de Stat pentru Culte în construirea și administrarea raporturilor dintre stat și culte în România. De aceea, a fost redus spațiul alocat legislației și prezentării detaliate a cultelor în favoarea suplimentării datelor istorice și statistice și a prezentării viziunii instituției asupra chestiunilor aflate în prezent în dezbatere publică și care privesc direct dinamica raporturilor dintre stat și culte. Toate datele și informațiile preluate din volumele amintite au fost actualizate. Datele incluse sunt prezentate într-o formă grafică mai accesibilă.

martie
2014

Victor Opaschi
Secretar de Stat pentru Culte

Ce este Secretariatul de Stat pentru Culte?

Secretariatul de Stat pentru Culte (SSC) este organ de specialitate al administrației publice centrale, cu personalitate juridică, în subordinea Guvernului și în coordonarea Primului-Ministru, prin cancelaria acestuia.

1.1. Care sunt obiectivele Secretariatului de Stat pentru Culte?

Asigură respectarea și promovarea drepturilor și libertăților fundamentale consacrate de Constituția României și de Legea nr. 489/2006 privind libertatea religioasă și regimul general al cultelor, precum și de tratatele și convențiile internaționale la care România este parte, în ceea ce privește libertatea conștiinței și a credințelor religioase.

Dezvoltă parteneriatul dintre autoritățile publice centrale și locale și cultele recunoscute de lege, în domeniile social, cultural și educațional. În această privință, Secretariatul de Stat pentru Culte se conduce după principiul fundamental conform căruia cultele recunoscute de lege sunt libere, autonome și egale în fața autorităților statului.

1.2. Cine conduce instituția?

Întrucât face parte din Guvernul României, Secretariatul de Stat pentru Culte este o instituție politică, condusă de un secretar de stat numit prin decizie a Primului-Ministru. Secretarul de stat dispune de propriul cabinet și este sprijinit în activitatea sa de un director de direcție (Direcția Relații Culte) și de doi șefi de serviciu (Serviciul Asistență, Învățământ, respectiv Serviciul Economic, Resurse Umane și Administrativ).

1.3. Care sunt sursele sale de finanțare?

Secretariatul de Stat pentru Culte este finanțat de la bugetul de stat, din bugetul Secretariatului General al Guvernului. Secretariatul de Stat pentru Culte este ordonator terțiar de credite.

1.4. Ce atribuții are Secretariatul de Stat pentru Culte?

Conform Hotărârii de Guvern nr. 44/2013 privind organizarea și funcționarea Secretariatului de Stat pentru Culte cu modificările și completările ulterioare, acesta are următoarele atribuții:

A. Elaborarea și aplicarea de politici publice

- asigură elaborarea și aplicarea actelor normative și a strategiei guvernamentale privind viața religioasă;
- avizează propunerile de acte normative emise de alte organisme guvernamentale și administrative cu potențial impact asupra vieții religioase;
- consultă cultele religioase cu privire la propunerile de îmbunătățire a actelor normative cu impact potențial asupra vieții religioase.

B. Administrarea relațiilor instituționale dintre culte, asociații religioase și stat, medierea relațiilor dintre acestea

În relația cultelor cu statul:

- asigură relația statului cu toate cultele recunoscute și asociațiile religioase din România;
- sprijină toate cultele și asociațiile religioase în vederea participării lor la viața socială și spirituală a țării;
- asigură legătura dintre cultele recunoscute de lege și ministere, celelalte organe ale administrației publice centrale și locale, în vederea respectării libertății și autonomiei cultelor, a prevenirii și înlăturării oricăror abuzuri, prin aplicarea legii;

În relațiile dintre culte:

- participă la soluționarea amiabilă a conflictelor dintre culte și dintre culte și asociații religioase, pentru evitarea sau înlăturarea oricăror forme, mijloace sau acțiuni de învrăjbire religioasă.

C. Supervizează respectarea libertății religioase, monitorizează aplicarea actelor normative interne și internaționale privind respectarea libertății religioase.

- întocmește rapoarte¹ cu privire la situația de ansamblu a respectării drepturilor și libertăților religioase în România.

D. Elaborează documentație și emite acte administrative pentru acordarea și revocarea calității de cult/asociație religioasă:

- acordă aviz consultativ în vederea obținerii calității de asociație religioasă;
- analizează cererile de înființare de noi culte, întocmește documentațiile cerute de lege și face propuneri guvernului în vederea recunoașterii acestora;
- întocmește documentațiile cerute de lege și face propuneri Guvernului în vederea recunoașterii modificărilor și completărilor statutelor de organizare și funcționare ale cultelor².

E. Ține evidența personalului implicat în activitatea cultelor sau asociațiilor religioase.

- ține evidența și efectuează plata contribuțiilor la Fondul Național Unic de Asigurări Sociale de Sănătate pentru personalul monahal al cultelor recunoscute de lege, care nu realizează venituri din muncă, pensie sau alte surse;
- ia act de alegerea sau numirea persoanelor care urmează să ocupe funcții de conducere, precum și a personalului clerical și laic din cadrul cultelor recunoscute de lege, inclusiv din învățământul teologic neintegrat în învățământul public, în vederea alocării sprijinului financiar de la bugetul de stat pentru salarizarea personalului cultelor, potrivit legii;
- ține evidența unităților de cult ale cultelor recunoscute care solicită sprijin pentru salarizarea personalului clerical;
- eliberează avizul necesar acordării vizei de lungă ședere pen-

1 La solicitarea Ministerului Afacerilor Externe, a Mecanismului de Evaluare Periodică Universală (Universal Periodic Review/UPR) al Consiliului Drepturilor Omului al ONU/CDO, a Comisiei Europene împotriva Rasismului și Intoleranței (ECRI) de pe lângă Consiliul Europei, precum și pentru comisiile mixte interguvernamentale pentru problemele minorităților naționale.

2 În perioada 2008-2010, conform Art. 49 din Legea nr. 489/2006, au fost recunoscute prin Hotărâri de guvern statutele celor 18 culte.

tru activități religioase sau prelungirii dreptului de ședere temporară pentru activități religioase desfășurate de misionari străini³.

F. Se implică în organizarea învățământului religios.

- colaborează cu sistemul educațional și ia act de planurile de învățământ și de programele analitice pentru predarea religiei, elaborate de cultele recunoscute de lege.

G. Acționează pentru dezvoltarea parteneriatului social dintre stat și culte.

- propune guvernului recunoașterea statutului de utilitate publică pentru organizații neguvernamentale cu activitate în domeniul vieții religioase, cu respectarea normelor legale.
- sprijină cultele recunoscute în organizarea și desfășurarea activităților de asistență religioasă și socială în armată, penitenciare, spitale, în cămine de bătrâni, case de copii și în alte instituții, precum și în familii care se confruntă cu nevoi speciale.

H. Administrează principalele forme de sprijin financiar de la bugetul de stat către culte și verifică modul de utilizare a acestor fonduri.

- gestionează resursele financiare publice alocate pentru completarea fondurilor necesare salarizării personalului clerical⁴, potrivit legii.
- acordă sprijin în vederea susținerii activității cultelor, potrivit Art. 29 alin. (5) din Constituție și legislației specifice, pentru:

- a. salarizarea personalului clerical din țară și de la comunitățile românești din afara granițelor;

- b. construirea și repararea lăcașurilor de cult din țară și ale comunităților românești din diaspora, restaurarea bisericilor monumente istorice și pentru activitatea social-caritabilă desfășurată de către cultele recunoscute;

- c. sprijinirea principalului așezământ românesc de la Muntele

3 În anul 2013 s-au acordat 528 de avize pentru misionarii care își desfășoară activitatea în cadrul cultelor, al asociațiilor religioase și al fundațiilor cu scop religios.

4 Fondurile alocate de la bugetul de stat pentru salarizarea personalului neclerical sunt gestionate de consiliile județene.

Athos (Schitul Românesc Prodromu);

d. plata contribuțiilor la Fondul Național Unic de Asigurări Sociale de Sănătate pentru personalul monahal al cultelor recunoscute de lege, care nu realizează venituri din muncă, pensie sau alte surse;

e. unitățile de învățământ teologic neintegrate în sistemul public de învățământ;

f. controlează modul de utilizare a fondurilor primite de către culte de la bugetul de stat, potrivit destinației stabilite și cu respectarea prevederilor legale;

g. sprijină cultele, la cerere, în organizarea evidenței contabile, statistice, în concordanță cu legislația de specialitate, asigurând colaborarea acestora cu instituțiile de sinteză.

I. Reprezintă statul român pe plan internațional în problemele care privesc direct libertatea religioasă și regimul general al cultelor.

- inițiază acțiuni de relații externe cu instituții de stat similare din alte țări și organizații internaționale neguvernamentale care se ocupă de garantarea și respectarea libertății religioase, precum și a celorlalte drepturi fundamentale ale omului și participă la manifestările organizate de acestea.

J. Organizează și desfășoară activități de documentare-cercetare în domeniul vieții religioase.

- elaborează studii și sinteze documentare referitoare la viața religioasă din România, precum și despre activitatea cultelor și comunităților religioase din alte țări.

- organizează dezbateri, cu participarea specialiștilor români și străini, privind teoria și practica laică și ecleziastică în acest domeniu.

Secretariatul de Stat pentru Culte este principala instituție a statului care gestionează relațiile dintre stat și entitățile religioase (cultele religioase recunoscute și asociațiile religioase) din România. Este principala instituție a statului care oferă expertiză în domeniul vieții religioase și care participă direct la elaborarea și aplicarea politicilor publice privind libertatea religioasă și regimul general al cultelor.

Istoria Secretariatului de Stat pentru Culte

În timpul guvernării Țărilor Române în regimul politic instituit prin Regulamentele Organice, sub egida Marilor Puteri europene, au fost înființate instituțiile precursore ale actualului Secretariat de Stat pentru Culte, respectiv Marea Logofeție a Credinței (înființată în 1831 în Țara Românească) și Vornicia Bisericească (creată în 1844 în Moldova). Acestea aveau drept principale atribuții organizarea evidenței averilor bisericești și a situației instituționale a Bisericii din cele două țări, în contextul eforturilor de modernizare politică a instituțiilor publice.

2.1. Înființarea instituției

Constituirea Secretariatului de Stat pentru Culte ca instituție modernă cu atribuții bine conturate se leagă însă de momentul întemeierii statului român modern. Imediat după alegerea lui Alexandru Ioan Cuza ca domnitor al Moldovei și Țării Românești, s-a constituit câte un Minister al Cultelor și Instrucțiunii Publice la Iași și București. În anul 1862, odată cu unificarea administrativă a Principatelor Române, a luat ființă Ministerul unic al Cultelor și Instrucțiunii Publice. Aceasta este considerată data oficială a înființării instituției care poartă astăzi numele de Secretariatul de Stat pentru Culte.

De la înființare și până în prezent, acest organism al puterii executive a purtat diferite denumiri, în funcție de articularea instituțională a domeniului cultelor cu alte arii de politici publice: Ministerul Cultelor și Instrucțiunii Publice, Ministerul Cultelor și Artelor, Departamentul Cultelor, Ministerul Cultelor, Secretariatul de Stat pentru Culte, Ministerul Culturii și Cultelor.

De-a lungul vremii, instituția a fost condusă de bine cunoscute personalități ale vieții politice, culturale și științifice din România, dintre care îi menționăm pe V. A. Urechia, Alexandru Odobescu,

Dimitrie Bolintineanu, C.A. Rosetti, Titu Maiorescu, Vasile Conta, Take Ionescu, Spiru Haret, Dimitrie A. Sturdza, I.G. Duca, P.P. Carp, Ion C. Brătianu, Simion Mehedinți, Octavian Goga, P.P. Negulescu, Vasile Goldiș, Nicolae Iorga, Dimitrie Gusti, episcopul academician Nicolae Colan, Ion Nistor, Constantin Giurescu, Ion Petrovici, Gheorghe Nenciu, Dumitru Dogaru, Nicolae Stoicescu, Gheorghe Vlăduțescu, Răzvan Theodorescu.

La începuturile statului român modern, preocuparea autorităților politice pentru modernizarea societății s-a făcut dintr-o perspectivă centralizatoare. În vremea domniei lui Alexandru Ioan Cuza (1859-1866), viziunea dominantă a regimului asupra vieții religioase a fost una de afirmare a dominației politicului asupra vieții religioase.

Aceasta s-a exprimat, pe de o parte, prin punerea bunurilor bisericești sub administrarea statului (inclusiv prin trecerea unora dintre acestea în proprietatea directă a statului, cum a fost cazul secularizării averilor mănăstirești). Pe de altă parte, ea s-a manifestat prin încercarea statului de a reorganiza instituțional Biserica Ortodoxă din Principatele Unite, transformând-o într-o religie de stat de tip modern, direct subordonată autorității politice, anulând dreptul acesteia de a se autoadministra. Demersul a provocat totodată o rup-tură în cadrul Bisericii Ortodoxe din Principatele Unite, punând-o în conflict deschis cu Patriarhia Ecumenică, sub a cărei ascultare canonică aceasta se găsea până atunci.

Din punctul de vedere al modernizării statului, reunirea domeniilor educației și cultelor era considerată necesară în acel moment pentru că susținerea școlilor publice s-a făcut inițial prin dirijarea de fonduri bisericești, prin intermediul Ministerului Cultelor, spre finanțarea acestora, iar articularea politicii religioase a statului presupunea și o reorganizare radicală a învățământului teologic.

2.2. Statul și Biserica dominantă

O a doua etapă, după abdicarea lui Alexandru Ioan Cuza, s-a fost caracterizat prin încercarea de conciliere între agenda modernizatoare a statului și dorința de afirmare a unei autonomii crescute a Bisericii din România nu doar față de Patriarhia Ecumenică de Constantinopol (prin obținerea, cu susținerea activă a statului, a autocefaliei), ci și față de statul român. În această perioadă, după

experimentarea altor soluții (cum ar fi restrângerea numărului clericali și împrăștierea clerului), a început finanțarea de către stat a salariilor clerului, ca formă de soluționare a situației economice a clerului, devenită atunci critică.

Ministerul Cultelor și Instrucțiunii Publice a rămas în această perioadă principalul organism responsabil cu gestionarea vieții religioase din România, cu sarcini extinse privind supravegherea și controlul activității cultelor în mai multe domenii, între care: organizarea parohiilor și eparhiilor, funcționarea Sfântului Sinod, a consistoriilor bisericești, numirile și revocările în/din funcțiile clericale, administrarea averilor bisericești și statutul monahismului, organizarea și funcționarea învățământului teologic, supravegherea producției publicistice, a circularilor și scrisorilor pastorale ale clerului ortodox etc., autorizarea și supravegherea funcționării altor culte de pe teritoriul Regatului României etc. Biserica dominantă (potrivit Constituției din 1866) a reușit să obțină o autonomie relativ limitată în raport cu statul, a cărui autoritate se exercita prin Ministerul Cultelor și Instrucțiunii Publice.

Prin intermediul Ministerului Cultelor s-a făcut și secularizarea averilor bisericești, iar odată încheiat acest proiect al generației unioniste, deceniile succesive până la finele secolului al XIX-lea n-au mai generat în activitatea guvernamentală eforturi considerabile din partea statului de a repara o parte din dificultățile create Bisericii prin depozitarea acestora de proprietățile sale materiale. Astfel, până în anul 1902, în cadrul Ministerului Cultelor și Instrucțiunii Publice funcționa o simplă Direcție a Cultelor, având o activitate administrativă lipsită de consistență, subdimensionată ca număr de funcționari (4 de conducere și 9 de execuție) și centrată în principal pe relația dintre Biserică și școală⁵.

2.3. Casa Bisericii

Sub influența unei viziuni politico-administrative de tip anglo-saxon, în anul 1902 era înființată Casa Bisericii. Aceasta funcționa pe lângă Ministerul Cultelor și Instrucțiunii Publice, dar pe baza unei legi proprii⁶, cu scopul de a eficientiza administrarea averilor bisericești și de a elimina intruziunea arbitrară a diferitelor

5 Paul BRUSANOWSKI, *Stat și Biserică în Vechea Românie între 1821-1925*, Presa Universitară Clujeană, Cluj-Napoca, 2010

6 Sancționată prin Decretul Regal nr. 255 din 21 ianuarie 1902

autorități publice în viața internă ecleziastică. Casa Bisericii prelua Direcția Cultelor din cadrul Ministerului, își construia un sediu propriu împreună cu Casa Școalelor⁷ și primea atribuții de control și administrare a averilor bisericești, precum și sarcina de a conserva lăcașurile de cult.

Intenția politică era la momentul respectiv ca Biserica Ortodoxă, dar și celelalte culte să dobândească în timp deplină capacitate și putere de administrare a proprietăților lor, în folosul general al societății românești. Pentru acest motiv, la conducerea Casei Bisericii au fost numiți la început oameni politici din rândul partidului de guvernământ și având mandat pe durata guvernului.

Pentru fiecare exercițiu bugetar, Casa Bisericii întocmea un buget de venituri și cheltuieli supus aprobării Adunării Deputaților, deosebit de bugetul de stat. În 1908, bugetul Casei Bisericii a fost înglobat în bugetul de stat și se constituia din:

- excedentul bugetar al lăcașurilor de cult care se puteau întreține singure; - taxa de 10% și mai apoi 15% aplicată veniturilor bisericești administrate de Casa Bisericii;

- fondurile provenite din arendarea terenurilor bisericești și exploatarea terenurilor petrolifere bisericești; din subvențiile comunelor urbane și dintr-o cotă-parte din veniturile comunelor rurale; din fonduri provenite din aplicarea contravențiilor la legea pentru fabricarea și vânzarea lumânărilor de ceară;

- fonduri acordate prin bugetul anual al statului pentru administrația bisericească, plata personalului și întreținerea cultului creștin ortodox, precum și alte venituri proprii etc.

Cheltuielile Casei Bisericii constau din plata personalului de conducere și a cancelariilor aferente acestuia din cadrul Bisericii Ortodoxe, contribuții la plata personalului parohiilor rurale, contribuții la repararea lăcașurilor de cult, burse pentru elevii și studenții teologi români etc.⁸

Astfel, Casa Bisericii a funcționat ca o instituție de management bisericesc în sensul clasic al expresiei, situând Biserica mai degrabă în zona administrației publice decât în cea a societății civile. Casa Bisericii a avut misiunea de a stabili o ordine în haosul administrativ rezultat din reforme succesive cu incidență în zona bisericească.

7 Astăzi este sediul Ministerului Educației Naționale în București, str. Gen. Berthelot, nr. 28-30

8 C. DOBRESCU, *Casa Bisericii 1902-1919*, Tipografia Cărților Bisericești, București, 1920

că, început odată cu Regulamentele Organice. În acest sens, scurta funcționare a unei secțiuni ministeriale ca agenție guvernamentală (1902-1920) reprezintă o fotografie fidelă a unui stat pe cale de a-și dobândi centralitatea și capacitatea de a monopoliza decizia politică⁹.

2.4. Recunoașterea pluralismului religios

Într-o a treia etapă, după Primul Război Mondial și după Unirea din 1918, intervine o reorganizare a regimului legal al cultelor, pentru a da seama de pluralismul religios consistent al României Mari.

Noul regim al cultelor, ierarhizat, recunoștea în continuare Biserica Ortodoxă ca Biserică dominantă în stat; în același timp, Biserica Ortodoxă și Biserica Greco-Catolică erau recunoscute ca Biserici românești, având un statut privilegiat în raport cu celelalte culte; Biserica Romano-Catolică și Bisericile istorice din Transilvania (Biserica Luterană, Biserica Reformată și Biserica Unitariană) și cultele de dimensiuni semnificative (cultele mozaic și musulman) beneficiau de o relativă autonomie internă și de o serie de avantaje în raport cu alte culte mai mici, a căror situație juridică rămânea incertă. Unele culte evanghelice sau neoprotestante se bucurau de o relativă libertate de organizare și funcționare, în timp ce activitățile altora erau restrânse.

În această perioadă, cultele recunoscute și-au extins și activitățile educaționale și opera filantropică (caritabilă), înființând o serie de școli, instituții de învățământ, spitale, clinici, instituții de asistență pentru orfanii de război, pentru bolnavi, săraci etc.

2.5. Regimul comunist

Instalarea regimului comunist în România a dus la o schimbare de viziune în organizarea relațiilor dintre Biserică și stat. Din punct de vedere formal, s-au păstrat multe elemente din legislația perioadelor precedente privind relațiile dintre stat și culte, însă regimul comunist, întemeiat pe ideologia marxist-leninistă atee, era interesat de excluderea cultelor din spațiul public și de restrângerea influenței acestora asupra populației. Activitățile cultelor religioase au fost restrânse la activități de cult și la un rol de reprezentare externă riguros controlate de stat.

⁹ Cătălin RAIU, *Ortodoxie, postcomunism și neoliberalism*, Curtea Veche Publishing, București, 2012

Controlul statului asupra cultelor a devenit mai brutal și invaziv. Organizațiile caritabile și instituțiile de educație ale cultelor au fost desființate, educația religioasă a fost eliminată din școli, învățământul teologic a fost drastic restrâns, iar proprietățile cultelor și organizațiilor acestora au fost în cea mai mare parte confiscate și trecute în patrimoniul statului. Biserica Greco-Catolică a fost desființată, Biserica Romano-Catolică a rămas să funcționeze fără recunoașterea oficială a statului, iar cultelor evanghelice le-au fost impuse restricții suplimentare de funcționare.

Bisericii Ortodoxe și celorlalte culte li s-a impus și o restrângere instituțională severă (număr de parohii, de eparhii, restrângerea activității misionare etc.). Mai ales după 1959, viața mănăstirească a fost sever limitată. Resistematizarea satelor, ca și a spațiilor urbane și mai ales a Capitalei a dus la închiderea și chiar la distrugerea ori demolarea unor biserici, printre care se găseau și monumente istorice¹⁰.

2.6. Redobândirea libertății cultelor

După căderea regimului comunist în decembrie 1989, relațiile dintre stat și culte au intrat într-o nouă etapă, caracterizată de preocuparea pentru libertatea de religie, libertatea de organizare internă a cultelor religioase și de dorința de reparare a nedreptăților și abuzurilor regimului precedent. În acest context, statul român a renunțat la supravegherea și controlul activității cultelor pe care și le asumase de la începuturile sale ca stat modern, în favoarea unei viziuni politice democratice, având în centru libertatea religioasă și rolul cultelor religioase ca potențiali parteneri liberi ai statului pentru urmărirea unor interese sociale comune¹¹.

Secretariatul de Stat pentru Culte a funcționat pentru scurt timp (ianuarie-iunie 1990) ca minister autonom, apoi ca Secretariat de Stat autonom (1990-2001) și integrat în Ministerul Culturii și Cultelor (2001-2010). Din anul 2010, Secretariatul de Stat pentru Culte funcționează din nou ca instituție distinctă, sub coordonarea Primului-Ministru.

Instituția s-a implicat direct în rearticularea relațiilor din-

10 Lucian LEUȘTEAN, *Orthodoxy and the Cold War: Religion and Political Power in Romania, 1947-65*, Palgrave Macmillan, New York, 2009.

11 Iuliana CONOVICI, *Orthodoxia în România postcomunistă. Reconstrucția unei identități publice*, volumul I, Eikon Cluj-Napoca, 2009

tre Biserică și stat în perioada postcomunistă, elaborând legislația necesară, participând la reorganizarea raporturilor practice dintre instituțiile de cult și cele ale statului și susținând cultele religioase, în virtutea atribuțiilor sale, în reorganizarea și restabilirea lor ca actori importanți în viața publică și parteneri sociali ai statului.

Legea nr. 489/2006 privind libertatea religioasă și regimul general al cultelor, redactată în forma ei inițială de Secretariatul de Stat pentru Culte în consultare cu cultele religioase și cu experți naționali și internaționali este principalul act normativ care reglementează în prezent viața religioasă și raporturile dintre stat și culte în România.

Secretariatul de Stat pentru Culte a sprijinit și sprijină, inclusiv financiar, manifestările organizate de cultele religioase din țara noastră, întâlniri și conferințe care au ca subiect dimensiunea dialogică a religiei. Bisericile și cultele din țara noastră au conștientizat importanța dialogului interreligios și au fost preocupate de destinul României după 1989. Acest lucru s-a concretizat în Declarația cultelor pentru integrarea României în Uniunea Europeană de la Snagov, din 16 mai 2000, dar și în organizarea unor manifestări de mare anvergură: a XII-a Întâlnire Internațională „Oameni și Religii”, 30 august-1 septembrie 1998, București, organizată împreună cu Comunitatea Sant'Egidio; vizita Papei Ioan Paul al II-lea, 7-9 mai 1999, prima vizită a unui pontif roman într-o țară majoritar ortodoxă și cea de-a III-a Adunare Ecumenică Europeană, 4-9 septembrie 2007, manifestare la care au participat reprezentanți ai tuturor Bisericilor europene, precum și importanți lideri politici europeni.

După cum se poate constata, Secretariatul de Stat pentru Culte a fost în întreaga perioadă a existenței sale un organism important al puterii executive. În România, ca de altfel în marea majoritate a țărilor europene, raportarea puterii politice la viața religioasă este unul dintre domeniile fundamentale în funcție de care sunt generate politici publice și în alte sectoare ale societății, cum ar fi asistența socială, educația, diplomația, drepturile și libertățile, patrimoniul cultural etc. De aceea, este necesar și util ca Secretariatul de Stat pentru Culte să își poată juca în mod predictibil, responsabil și democratic rolul de interfață între guvernul României și cultele religioase. Acest lucru este cu atât mai important cu cât, după cum s-a arătat mai sus, Secretariatul de Stat pentru Culte nu este doar o instituție care îndeplinește funcții cu caracter tehnic și birocratic, ci este un mediator activ dintre stat și culte, conform voinței cetățenilor.

2.7. Viziunea Secretariatului de Stat pentru Culte astăzi

Viziunea Secretariatului de Stat pentru Culte privind rolul cultelor în viața societății este articulată cel mai clar în Legea nr. 489/2006 privind libertatea religioasă și regimul general al cultelor, dar elemente ale sale sunt exprimate și în alte acte normative în vigoare.

O viziune centrată pe libertatea religioasă

În exercitarea responsabilităților sale, Secretariatul de Stat pentru Culte are drept primă misiune garantarea și promovarea respectării libertății religioase în România, atât în dimensiunea sa individuală, cât și în cea colectivă.

Astfel, misiunea instituției este, pe de o parte, garantarea drepturilor și libertăților care țin de conștiința individuală (libertatea de conștiință și religie, dreptul de a aparține sau nu unei comunități de credință religioasă, dreptul părinților de a-și educa copiii potrivit propriilor convingeri religioase sau filosofice).

În același timp, principalul partener de dialog al instituției îl reprezintă cultele și asociațiile religioase recunoscute, ca forme de expresie colectivă a unor convingeri sau credințe religioase. Ținând seama de nevoia de a se distanța de practicile autoritare ale perioadelor precedente și conștient că una dintre misiunile fundamentale ale unui stat european este aceea de a garanta libera dezvoltare a solidarităților comunitare, Secretariatul de Stat pentru Culte colaborează în acest scop cu asociațiile religioase și cultele recunoscute, respectându-le libertatea și fără a se amesteca în problemele interne ale acestora.

În sfârșit, ținând seama de responsabilitatea statului român în asigurarea păcii sociale și în respectarea în mod egal a drepturilor și libertăților cetățenilor, Secretariatul de Stat pentru Culte își asumă un rol de mediator în relațiile dintre culte, precum și în relațiile dintre acestea și stat.

O perspectivă ancorată în realitățile românești

Viziunea Secretariatului de Stat pentru Culte privind raportul dintre stat și culte în România și rolul comunităților religioase în societate este întemeiată pe tradiția juridică și pe realitățile actuale ale societății românești.

Astfel, ținând seama de gradul ridicat de religiozitate al populației, așa cum este el exprimat la recensămintele populației și în viața de zi cu zi a societății și de pluralismul religios manifest al acesteia; având în vedere libertatea și disponibilitatea cultelor din România de a participa activ la viața acesteia și de a coopera activ cu statul la construirea binelui comun; ținând cont de experiența și gradul de angajare diferită a comunităților religioase în societate, Secretariatul de Stat pentru Culte promovează un model de relație stat-culte flexibil, menit să sprijine și să pună în valoare cât mai bine contribuția comunităților religioase la viața socială.

Statul și cultele – complementaritate și subsidiaritate

Recunoscând contribuția specifică a cultelor religioase la edificarea binelui comun și particularitățile modului de implicare a cultelor din România în viața societății, datorate viziunii lor specifice asupra lumii, Secretariatul de Stat pentru Culte apreciază ca benefică, în contextul românesc, afirmarea cultelor religioase în spațiul public ca unul dintre actorii sociali care pot contribui în mod durabil la dezvoltarea societății românești.

Astfel, conștient de faptul că statul nu poate acoperi singur toate nevoile societății și că este în interesul binelui comun construirea unei relații de complementaritate între acțiunea statului și cea a societății civile organizate, conform principiului subsidiarității, Secretariatul de Stat pentru Culte înțelege să promoveze, potrivit domeniului său de competență, dezvoltarea parteneriatului social dintre stat și culte.

În viziunea Secretariatului de Stat pentru Culte, cooperarea dintre stat și culte este necesară și utilă în mai multe domenii: în educație – pentru edificarea unei societăți întemeiate pe valori, bazate pe identități puternice; în domeniul social – datorită disponibilității cultelor de a participa cu propria expertiză și cu propriile resurse umane și materiale la construirea unei societăți demne și solidare; în domeniul cultural – datorită contribuției specifice a cultelor în toate marile domenii ale culturii.

În viziunea Secretariatului de Stat pentru Culte, modelul românesc al relațiilor dintre stat și culte reprezintă un model european echilibrat, o sinteză adecvată între cerințele modernizării și europenizării regimului politic românesc și nevoile actuale ale societății românești.

Evoluția structurii confesionale din România

Istoria statisticii oficiale românești coincide cu istoria statului național român modern. Dubla alegere a lui Alexandru Ioan Cuza din 24 ianuarie 1859 a fost momentul hotărâtor care a marcat începutul transformării Țărilor Române într-un stat modern, prin înființarea unor noi instituții inspirate după modelele europene ale vremii. Necesitatea cunoașterii realităților socio-economice a impus înființarea Oficiului de Statistică în iulie 1859.

3.1 Perioada modernă

În perioada modernă, au fost realizate trei recensăminte: primul în 1859, al doilea, după patru decenii, în 1899 și un al treilea în 1912, înainte de Marea Unire. Una dintre informațiile de interes obținute la recensământ a fost și structura confesională a populației. Dat fiind că în această perioadă componența teritorială a țării s-a modificat puțin semnificativ, datele obținute la cele trei recensăminte pot fi considerate comparabile (v. Tabelul 1).

Tabelul 1. Structura confesională a populației în perioada 1859-1912

Religie	Anul					
	1859		1899		1912	
	Număr	%	Număr	%	Număr	%
Total	4.424.961	100,00 %	5.956.690	100,00 %	7.235.320	100,00%
1. Ortodoxă	4.198.862	94,89 %	5.451.787	91,52 %	6.735.444	93,09%
2. Mozaică	1341.68	3,03%	266.652	4,48 %	241.088	3,33%
3. Catolică	45.154	1,02%	149.667	2,51 %	157.938	2,18%
4. Protestantă	28.903	0,65%	22.749	0,38 %	24.727	0,34%
5. Armeană	8.178	0,18%	5.787	0,10 %	6.985	0,10%
6. Lipoveană	8.375	0,19%	15.094	0,25 %	21.628	0,30%
7. Mahomedană	1.323	0,03%	44.732	0,75 %	46406	0,64%
8. Alte religii	-	-	222	< 0,01 %	1.104	0,02%

Potrivit primului recensământ, populația majoritară din România era de confesiune ortodoxă, aproape 95%, urmată la mare distanță de comunitatea mozaică, puțin peste 3%, restul celorlalte confesiuni însumând cca. 2% .

Alături de structura confesională, recensământul din 1859 a inventariat și lăcașurile de cult (v. tabelul 2). Potrivit rezultatelor acestei cercetări, numărul lăcașurilor de cult se ridica la 7230, raportat la o populație de 4.424.961 de persoane; rezulta o medie de 612 enoriași pentru fiecare lăcaș. Biserica Ortodoxă se situa, din acest punct de vedere, peste medie (630 enoriași/biserică); cele mai „aglomerate” lăcașuri de cult erau cele protestante, cu o medie de 2408 enoriași/biserică, iar la polul opus se găseau sinagogile, cu 486 credincioși pentru fiecare lăcaș de cult. Astfel, comunitatea evreiască deținea cele mai multe lăcașuri de cult, raportat la numărul de enoriași.

Tabelul 2. Numărul lăcașurilor de cult pe religie și dimensiunea comunităților religioase în anul 1859

Religie	1859		
	Număr enoriași	Număr lăcașuri de închinare	Număr enoriași/ lăcaș de închinare
Total	4.424.961	7.230	612
1. Ortodoxă	4.198.862	6.658	630
2. Mozaică	134.168	276	486
3. Catolică	45.154	63	716
4. Protestantă	28.903	12	2.408
5. Armeană	8.178	11	743
6. Lipoveană	8.375	7	1.189
7. Alte religii	-	3	-

Schimbările teritoriale produse în urma Războiului de Independență de la 1877-1878 nu au influențat foarte mult structura confesională a populației României. Cedarea celor trei județe care formau Basarabia de Sud (Cahul, Ismail și Bolgrad) către Imperiul Rus și dobândirea Dobrogei, cu județele Tulcea și Constanța, de la otomani au adus un plus de populație musulmană, ponderea acesteia crescând de la 0,03% în 1859 la 0,75% la recensământul din 1899.

La 1899, ortodocșii reprezentau majoritatea populației României, cu un procent de 91,52%, în timp ce toate celelalte culte întruneau 8,5%. După ortodocși urmau credincioșii de rit mozaic, cu un procent de 4,5% (a doua comunitate evreiască, în ce privește ponderea, din Europa, după cea din Austria – 4,6%), apoi catolicii cu 2,5%, musulmanii cu 0,7%, și protestanții (luterani, reformați, calvini), cu 0,4%. Față de recensământul anterior, se constata o creștere a ponderii cultelor religioase minoritare. Cea mai mare creștere s-a înregistrat în rândul comunităților catolică (aproape 230%) și mozaică (98%). Creșterea numerică a populației catolice se datorează probabil imigrației, având în vedere că sporul natural al acestei comunități era mai slab decât al celorlalte confesiuni. Creșterea numărului populației de rit mozaic s-a datorat nu numai imigrației, ci și sporului natural al acestei comunități, foarte ridicat la acea vreme. În schimb, în cazul populației de confesiune musulmană, creșterea înregistrată la nivelul acesteia a fost rezultatul încorporării Dobrogei în teritoriul românesc, care a adus țării un spor de 41.677 de persoane. Acesta era și cazul lipovenilor (staroverilor). Confesiunile a căror pondere s-a redus au fost armenii și cultele protestante, însă Dobrogea a adus contingente mai însemnate de minorități religioase față de cele pierdute prin cedarea Basarabiei de Sud în favoarea Rusiei.

Distribuția populației după religie la recensământul din 1899 era diferită de la o regiune la alta. Din punctul de vedere al provinciilor istorice și al mediului de locuire, situația fiecărei provincii înregistra o abatere semnificativă față de mediile naționale. Contingentul de ortodocși era cel mai numeros în Oltenia (98,5%); la polul opus se găsea Dobrogea, cu o populație ortodoxă de 73,4%, urmată de comunitatea musulmană, reprezentând 15,6% din locuitorii regiunii.

Diferențe semnificative se înregistrau și între spațiul rural și cel urban. Astfel (v. tabelul 3), în mediul urban populația ortodoxă era de 72,54%, urmată de cea mozaică, cu o medie de 18,98%. Cele mai numeroase comunități evreiești se găseau în Moldova (38,72%), în special în orașele reședință de județ, la Dorohoi (peste 53%), Iași (cca.52%), Botoșani (52%) etc.

Tabelul 3. Populația urbană după religie, în procente, la 1899, la nivel național și pe provincii

Religie	1899 Populația urbană după religie, în procente				
	România	Moldova	Muntenia	Oltenia	Dobrogea
1. Ortodoxă	72,54	55,71	80,50	86,93	74,31
2. Mozaică	18,98	38,72	10,64	4,09	5,59
3. Catolică	5,60	4,37	6,35	7,58	2,82
4. Protestantă	1,37	0,35	2,13	1,13	1,06
5. Mahomedană	0,92	0,07	0,21	0,28	12,23
6. Armeană	0,40	0,60	0,17	< 0,01	1,82
7. Lipoveană	0,19	0,16	< 0,01	-	2,14
8. Alte religii	0,01	0,02	< 0,01	< 0,1	< 0,01

Rezultatele recensământului din 1912 nu au produs surprize majore, structura confesională fiind asemănătoare cu cea din 1899, cu o diferență semnificativă: populația de rit mozaic a scăzut din cauza emigrării.

Între anii 1912 și 1918 au intervenit modificări teritoriale ale statului român care au produs efecte și la nivelul distribuției etnice și confesionale a populației, și anume anexarea Cadrilaterului. Populația noii provincii era majoritar turco-tătară, respectiv de confesiune musulmană, și bulgară, de rit ortodox, aspect reliefat de recensământul din 1930, când comunitatea musulmană număra peste 185 de mii de persoane.

3.2. Structura confesională a Transilvaniei în perioada modernă.

Transilvania a fost o componentă teritorială a Imperiului Habsburgic, sub numele de „Marele Principat al Transilvaniei”, începând cu 1641. Odată cu instaurarea regimului dualist austro-ungar în 1867, Transilvania intra în componența Regatului Ungariei. Administrația habsburgică a realizat două recensăminte, în 1850 și 1857, iar cea maghiară patru, în 1869, 1880, 1900 și 1910, însă rezultatele primelor două și ale ultimelor trei nu sunt interoperabile, întrucât diferă aria teritorială investigată și modul de definire a indicatorilor. De aceea, prezentăm în tabele separate rezultatele recensămintelor austriece și maghiare.

Tabelul 4. Rezultatele recensămintelor realizate de administrația habsburgică

Religie	Anul %	
	1850	1857
1. Ortodoxă	30,2	31,9
2. Greco-catolică	32,2	28,8
3. Reformată	14,4	13,8
4. Romano-catolică	10,6	11,8
5. Luterană	9,6	10,2
6. Unitariană	2,2	2,5
7. Israelită	0,8	0,7
8. Armeano-catolică	-	0,3

Tabelul 5. Rezultatele recensămintelor realizate de administrația maghiară

Religie	Anul %		
	1880	1900	1910
1. Ortodoxă	37,1	34,9	34,3
2. Greco-catolică	23,3	23,5	23,7
3. Romano-catolică	17,7	18,8	18,9
4. Reformată	12,4	13,0	13,2
5. Evanghelică	5,5	5,2	5,0
6. Israelită	2,6	3,3	3,5
7. Unitariană	1,4	1,3	1,3
8. Alte religii	0,1	0,05	0,09

Transilvania modernă era caracterizată de o mare diversitate etnică și confesională. Majoritatea populației ortodoxe și greco-catolice era alcătuită din etnici români (cu o minoritate sârbească), în timp ce populația maghiară și cea germană aparțineau în cea mai mare parte cultelor protestante sau Bisericii Romano-Catolice. Astfel, integrarea Transilvaniei în Regatul României după 1918 a adus la rândul său o schimbare semnificativă în structura populației acestuia.

3.3. Perioada interbelică (1918-1940)

Structura confesională a populației României dintre cele două războaie mondiale a fost consemnată la recensământul din 1930. În intervalul de timp scurs de la recensământul din 1912, structura teritorială, etnică și confesională a României s-a schimbat în mod fundamental, ca urmare a unirii cu Regatul României a Basarabiei, Bucovinei, Transilvaniei și Banatului în anul 1918. Structura populației României s-a modificat considerabil, atât din punct de vedere etnic, cât și confesional. Dacă la recensământul din 1912 ponderea românilor și a confesiunii ortodoxe era de 93,5%, respectiv, 93,1%, conform recensământului din 1930, acestea aveau să scadă la 71,9%, respectiv 72,6% (v. tabelul 6).

Tabelul 6. Structura populației pe religii în anul 1930

Religie	1930	
	Număr	%
Total	18.057.028	100%
1. Ortodoxă	13.108.227	72,59
2. Greco-catolică	1.427.391	7,90
3. Romano-catolică	1.234.151	6,83
4. Mozaică	756.930	4,19
5. Reformată-calvină	710.706	3,94
6. Evanghelică-luterană	3987.59	2,21
7. Mahomedană	185.486	1,03
8. Unitariană	69.257	0,38
9. Baptistă	60.562	0,34
10. Lipovană	57.288	0,32
11. Adventistă	16.102	0,09
12. Armeno-gregoriană	10.005	0,06
13. Armeno-catolică	1.440	0,01
14. Alte religii	7.434	0,04
15. Fără religie	6.604	0,04
16. Nedecarată	6.686	0,04

Noile provincii au adus în cuprinsul statului român 56% populație de etnie română, restul de 44% reprezentând alte naționalități, dintre care cele mai numeroase erau cea maghiară (14,7%), germană (7,6%), ucraineană (6,4%) și evreiască (5,1%).

Un aspect deosebit de important privind structura confesională a populației României l-a reprezentat prezența în Transilvania și Banat a confesiunii greco-catolice (aparținând Bisericii Române Unite cu Roma), ai cărei credincioși erau aproape exclusiv etnici români, ponderea ei ridicându-se la cca 8% din totalul populației României mari (15% din totalul populației noilor provincii). Aceasta a devenit a doua confesiune religioasă din România, Biserica Română Unită fiind recunoscută prin Constituția din 1923, alături de Biserica Ortodoxă, drept Biserică românească.

Pe lângă confesiunile tradiționale, era înregistrată pentru prima dată și situația a două culte evanghelice (neoprotestante), respectiv cultul baptist și cel adventist. Structura confesională a noilor provincii (fără Vechiul Regat) este prezentată în tabelul 7.

Tabelul 7. Structura confesională a noilor provincii românești (cumulat), pe religii

Religia	Număr	%
Total	9.265.774	100%
1. Ortodoxă	5.054.762	54,55
2. Greco-catolică	1.396.694	15,07
3. Romano-catolică	1.058.605	11,42
4. Reformată-calvină	697.581	7,53
5. Mozaică	492.892	5,32
6. Evanghelică-luterană	369.940	3,99
7. Unitariană	68.420	0,74
8. Baptistă	57.835	0,62
9. Lipoveană	34.574	0,37
10. Adventistă	7.373	0,08
11. Armeno-gregoriană	1.547	0,02
12. Armeno-catolică	1.284	0,01
13. Mahomedană	620	0,01
14. Alte religii	5.079	0,05
15. Fără religie	4.465	0,05
16. Nedeclarată	44.99	0,05

3.4. Perioada 1940-1945

Începând cu vara anului 1940, România a pierdut o parte însemnată a teritoriului ei, cu populația aferentă. Basarabia, nordul Bucovinei și ținutul Herța au fost anexate de Uniunea Sovietică, Ardealul de Nord a fost anexat Ungariei, iar Cadrilaterul a fost cedat Bulgariei.

În perioada celui de-al Doilea Război Mondial, structura teritorială a statului român s-a modificat din nou, temporar, prin eliberarea Basarabiei și anexarea Transnistriei. Aceste modificări teritoriale au produs la rândul lor alte schimbări în structura confesională a populației, schimbări ce au fost surprinse statistic doar într-o anumită măsură prin recensământul din 6 aprilie 1941, ale cărui informații, din cauza tulburărilor politice, nu au putut fi prelucrate și valorificate în totalitate.

3.5. Perioada comunistă: 1945-1989

Caracteristica principală a perioadei comuniste, din punctul de vedere al statisticilor confesionale, este lipsa de informații oficiale precise, ca rezultat al eliminării acestui indicator dintre datele colectate la recensăminte. Primul recensământ al României de după tratatele de pace de la Paris, în care s-au stabilit actualele granițe ale României, s-a realizat în 1948, însă datele culese au vizat doar limba maternă, nu și naționalitatea sau religia.

Constituția din 1948 garanta libertatea religioasă, iar noua Lege privind regimul general al cultelor a recunoscut noi culte religioase, printre care cel penticostal, a cărui evoluție a fost cea mai dinamică în perioada comunistă. A fost, în schimb, desființată Biserica Română Unită cu Roma, Greco-Catolică. Urmând aceeași logică, cele trei recensăminte care au urmat (1956, 1966, 1977) au înregistrat doar „naționalitatea”, nu și „religia”, ceea ce face imposibilă o expunere statistică exactă a evoluției structurii confesionale a populației țării în timpul celor aproape cinci decenii de comunism.

3.6. Perioada postcomunistă

Odată cu prăbușirea regimului comunist și cu adoptarea noii Constituții a României (1991), structura și evoluția vieții religioase din România au reînceput să fie surprinse și în plan statistic, prin

reintroducerea rubricii „Religie” la recensămintele următoare. În cei 24 de ani scurși de la evenimentele din Decembrie 1989, au fost realizate trei recensăminte, comparabile din punctul de vedere al ariei geografice.

Primul recensământ a pus în evidență surprinzătoarea lipsă de rezultate a eforturilor regimului comunist de promovare a ateismului. Doar 0,17 % din populație s-a declarat atee sau fără religie; majoritatea populației și-a declarat apartenența la un cult religios. Potrivit ultimului recensământ, realizat simultan în statele Uniunii Europene în anul 2011, după 21 de ani de libertate religioasă în fostele țări comuniste, procentul celor declarați atei sau fără religie în România (0,19%) continua să fie cel mai mic din Europa, spre deosebire de țări foste comuniste precum Cehia, unde procentul acestora ajungea la 34,2%, Ungaria (23%) ori Bulgaria (11,8%).

Atrage în mod deosebit atenția destinul comunității evreiești. Ca urmare a Holocaustului, dar și a politicii regimului comunist de încurajare a emigrării masive a evreilor români spre Israel, comunitatea evreiască din România s-a restrâns în mod dramatic. Totodată, recensământul a pus în evidență și situația cu care se confrunta Biserica Română Unită, Greco-Catolică revenită în spațiul public și recunoscută oficial după 50 de ani de supraviețuire în clandestinitate¹².

Recensămintele următoare au pus în evidență tendințe relativ stabile de evoluție a structurii religioase a populației. Cifrele privind apartenența religioasă au rămas foarte ridicate, cu peste 99% din populația recenzată declarându-și afilierea la un cult sau credință religioasă.

Per ansamblu, apartenența la confesiunea ortodoxă s-a menținut relativ stabilă, înregistrându-se o scădere marginală a ponderii acesteia pe parcursul ultimilor 20 de ani. Apartenența la confesiunile romano-catolică, greco-catolică și la confesiunile protestante tradiționale a înregistrat și ea unele scăderi, semnificative în raport cu numărul total al credincioșilor.

¹² Reprezentanții Bisericii Române Unite cu Roma, Greco-Catolice au contestat rezultatele recensămintelor din 1992, 2002 și 2011, apreciind ca defectuos modul în care s-a făcut colectarea datelor.

Tabelul 8. Structura confesională a României, potrivit rezultatelor recensămintelor din perioada postcomunistă.

Confesiune Religioasă	Anul					
	1992		2002		2011	
	număr	%	număr	%	număr	%
Total	22.810.035	100	21.680.974	100	20.121.641	100
1. Ortodoxă	19.802.389	86,81	18.817.975	86,79	16.307.004	86,45
2. Romano-catolică	1.161.942	5,09	1.026.429	4,73	870.774	4,62
3. Reformată	802.454	3,52	701.077	3,23	600.932	3,19
4. Penticostală	220.824	0,97	324.462	1,50	362.314	1,92
5. Greco-catolică	223.327	0,98	191.556	0,88	150.593	0,80
6. Baptistă	109.462	0,48	126.639	0,58	112.850	0,60
7. Adventistă de Ziua a Șaptea	77.546	0,34	93.670	0,43	809.44	0,43
8. Musulmană	55.928	0,25	67.257	0,31	64.337	0,34
9. Unitariană	76.708	0,34	66.944	0,31	57.686	0,31
10. Martorii lui Iehova	-	-	-	-	49.820	0,26
11. Creștini după Evanghelie	49.963	0,22	44.476	0,21	42.495	0,23
12. Creștină de stil Vechi	28.141	0,12	38.147	0,18	32.558	0,17
13. Biserica ortodoxă de Stil vechi ¹³	32.228	0,14	-	-	-	-
14. Evanghelică Lutherană (sinodo-presbiteriană)	21.221	0,09	27.112	0,13	20.168	0,11
15. Ortodoxă Sârbă	-	-	-	-	14.385	0,08
16. Evanghelică Română	-	-	18.178	0,08	15.514	0,08
17. Evanghelică de Confesiune Augustană	39.119	0,17	8.716	0,04	5.399	0,03
18. Mozaică	9.670	0,04	6.057	0,03	3.519	0,02
19. Armeană	2023	0,01	775	0,004	393	0,002
20. Alte religii	56.129	0,25	89.196	0,41	30.557	0,16
21. Fără religie	26.314	0,12	12.825	0,06	18.917	0,10
22. Atei	10.331	0,05	8.524	0,04	20.743	0,11
23. Nedeclarată	8.139	0,04	11.734	0,05	-	-
24. Nedisponibilă	-	-	-	-	1.259.739	6,25

¹³ În 1992, Biserica Creștină după Evanghelie și Biserica Evanghelică Română erau reunite încă într-un singur cult; Organizația Religioasă Martorii lui Iehova a fost recunoscută drept cult în 2003.

Cele mai dinamice confesiuni religioase s-au dovedit a fi comunitățile evanghelice (neoprotestante) și în primul rând Cultul Penticostal. Acestea au înregistrat creșteri considerabile între 1992 și 2002 și o creștere mai redusă în 2011 după ce valurile de emigrație au dus la o scădere semnificativă a populației. Ponderea acestora în populația totală a crescut ușor (mai mult în cazul comunității penticostale). Se înregistrează și o creștere a apartenenței la cultul musulman, datorată în parte imigrației.

O scădere dramatică înregistrează în schimb populația de confesiune mozaică, diminuată în 2011 la aproape o treime față de anul 1992. La recensământul din 2011¹⁴ se înregistrează totodată o scădere a numărului persoanelor încadrate la rubrica „alte religii”, de la 0,41% în 2002 la 0,15%, scădere datorată recunoașterii statutului de cult religios Organizației Religioase Martorii lui Iehova (0,25% din populația pentru care a fost înregistrată religia în 2011).

14 La recensământul din 2011 s-au utilizat pentru prima dată și surse administrative. Persoanelor recensate pe baza acestor surse nu li s-a putut identifica apartenența religioasă, confesiunea fiind un act liber consimțit, declarat de fiecare în parte, motiv din care a apărut rubrica „Nedisponibil”. Numărul acestor persoane fiind foarte mare, aproape 1,3 milioane, reprezentând 6,25% din totalul populației recensate, aceste lipsuri afectează interoperabilitatea datelor. Procentele au fost calculate pentru 2011 pornind de la numărul populației pentru care a fost înregistrată religia.

Care este relația dintre state și cultele religioase în context european?

În virtutea tratatelor după care funcționează, Uniunea Europeană respectă competențele statelor membre în privința politicii și a politicilor publice privind viața religioasă, și nu-și asumă niciun fel de relații particulare cu o religie sau cu o confesiune anume. Uniunea Europeană recunoaște comunităților religioase o identitate proprie și o contribuție specifică în cadrul societăților europene¹⁵, atribuindu-le un rol consultativ în funcționarea Uniunii și în dezvoltarea politicilor acesteia. Statele membre au competențe exclusive în domeniul politicilor interne privind viața religioasă. Astfel, nu există încă un model legal unic al relațiilor dintre stat și cultele religioase în Europa. Cu toate acestea, în legislația statelor europene putem identifica o serie de elemente comune, conturate pe baza experiențelor istorice comune ale acestor state în ultimele două secole¹⁶.

Principalele elemente ale unui posibil model comun ar fi:

- garantarea libertății de conștiință și a libertății religioase a cetățenilor;
- existența unor forme de recunoaștere juridică a caracterului distinct al comunităților religioase în raport cu alte tipuri de organizații publice sau private;

15 „(1) Uniunea respectă și nu aduce atingere statutului de care beneficiază, în temeiul dreptului național, bisericile și asociațiile sau comunitățile religioase din statele membre.

(2) Uniunea respectă, de asemenea, statutul de care beneficiază, în temeiul dreptului național, organizațiile filosofice și neconfesionale. (3) Recunoscându-le identitatea și contribuția specifică, Uniunea menține un dialog deschis, transparent și constant cu aceste biserici și organizații.” Art. 17c din Tratatul de la Lisabona de modificare a Tratatului privind Uniunea Europeană și a Tratatului de instituire a Comunității Europene, *Jurnalul Oficial al Uniunii Europene*, 2007/C306/1.

16 Lavinia STAN, Lucian TURCESCU, *Church, State, and Democracy in Expanding Europe*, Oxford University Press, Oxford/New York, 2011

- respectarea autonomiei cultelor în raport cu statul (în grade variabile);
- nediscriminarea pe criterii religioase;
- existența unor forme de susținere directă și/sau indirectă a comunităților religioase;
- o recunoaștere din ce în ce mai cuprinzătoare a pluralismului religios.

4.1. Cum sunt clasificate raporturile dintre stat și cultele religioase în Europa?

În lipsa unui model normativ european unic al relațiilor dintre state și cultele religioase și datorită diversității formelor de religiozitate îmbrățișate de cetățenii europeni, raporturile dintre stat și culte au cunoscut mai multe soluții de clasificare. Din punct de vedere metodologic¹⁷, acestea au fost împărțite în funcție de:

- a. definirea constituțional-juridică a regimului relației stat-culte (separare, cooperare, Biserică de stat sau dominantă etc.);
- b. modalitatea de finanțare a cultelor (directă, indirectă, mixtă etc.);
- c. locul și rolul religiei în spațiul public (laicitate activă – cu așezarea religiei în sfera privată; neutralitate „indiferentă” – în care statul se abține să așeze cultele într-un rol social specific; și neutralitate „pozitivă” sau „favorabilă”, în care statul recunoaște și susține activ prezența cultelor în spațiul public);
- d. gradul de permisivitate al cadrului legislativ în privința recunoașterii cultelor minoritare și a noilor mișcări religioase – regim deschis tuturor cultelor sau regim incluziv vs regim de recunoaștere selectivă sau limitată; regim cu un singur nivel de recunoaștere sau cu mai multe;
- e. modul în care este tratată educația religioasă – state cu educație religioasă confesională vs neconfesională, opțională vs obligatorie, susținută de stat sau „privatizată” etc.

Cel mai accesibil criteriu de clasificare a relațiilor dintre stat și cultele religioase este cel al definirii juridice a acestora. Astfel, din perspectiva legislației în vigoare a statelor europene putem distinge trei mari modele:

17 FACULTÉ DE DROIT ET DE SCIENCE POLITIQUE D'AIX-MARSEILLE, *Religions, droit et sociétés dans l'Europe communautaire. Actes du XIIIe Colloque de l'Institut de Droit et d'Histoire Religieuse (IDHR), Aix-en-Provence, 19-20 mai 1999*, Presses Universitaires d'Aix-Marseille, Aix-en-Provence, 2000

(1) regimuri de separare netă între stat și instituțiile religioase. Este cazul Franței (cu excepții în Alsacia, Mosella și Departamentele de peste mări), Olandei, Portugaliei, Irlandei. De regulă, statele care îmbrățișează acest model de raportare la culte nu acordă finanțare directă comunităților religioase;

(2) regimuri cu o Biserică de stat sau dominantă din punct de vedere constituțional-juridic. Este cazul Danemarcei, Finlandei, Greciei, Maltei, Marii Britanii și, până de curând, al Norvegiei și Suediei. În acest caz, una sau mai multe confesiuni au un statut special și sunt parțial integrate în administrația publică;

(3) regimuri de recunoaștere a unor culte (pe unul sau mai multe niveluri), definite, după caz, ca regimuri de cooperare sau parteneriat dintre stat și culte. Cultele recunoscute beneficiază de o situație privilegiată față de cele care nu au acest statut. Statul recunoaște utilitatea activității cultelor susținându-le financiar în mod direct sau indirect. Din această categorie fac parte state precum Belgia, Germania, Italia, Luxemburg, Spania, Polonia, Republica Cehă, România, Slovacia etc;

Regimul general al cultelor din fiecare stat european este consecința unor evoluții istorice, a unor transformări sociale, demografice etc., ca și a modificărilor survenite în percepția publică asupra fenomenului religios în general. Astfel, cultele tradiționale sau „istorice” au încă, în majoritatea statelor europene, un statut aparte: statul le „cunoaște” instituțional și doctrinar mai bine și are astfel la dispoziție mai multe instrumente necesare pentru a se poziționa în raport cu ele. Acestea sunt cultele cu care statul modern și-a negociat relația pe o perioadă mai lungă, astfel încât înțelegerile succesive dintre aceste culte și instituțiile statului au modelat formularea legală și practicile instituționale ale relației dintre stat și culte până în prezent. Treptat, statele europene au găsit formule de recunoaștere instituțională a unui număr crescând de culte și organizații religioase, adaptându-se astfel pluralismului religios din ce în ce mai mare din spațiul european. Cu titlu de exemplu, vom prezenta în continuare câteva elemente ale relației dintre stat și culte din mai multe state europene. Acestea sunt menite să ne ajute să înțelegem mai bine contextul european al dezbatărilor privind chestiunile cel mai frecvent analizate și în spațiul public românesc¹⁸.

18 Sursele principale pentru informațiile prezentate în continuare sunt: Gerhard ROBBERS (ed.), *État et Églises dans l'Union Européenne*, Nomos Verlagsgesellschaft, Baden-Baden, 2007 și ambasadele României în țările Uniunii Europene.

Modele de cooperare

Belgia

Tipul de relație stat – culte	Sunt recunoscute șase culte; de facto, Biserica Catolică are întâietate.
Finanțarea activităților cultelor	
Salarizarea clerului	Salarizarea clerului se face integral de către stat: salariile și pensiile personalului de cult sunt plătite de la bugetul de stat, diferențiat în funcție de dimensiunile comunității.
Finanțarea lăcașurilor de cult	Construcția și repararea lăcașurilor de cult este finanțată de stat.
Capelani în instituții publice	Capelanii din instituțiile publice (armată, penitenciare, dar nu și cei din spitale), în primul rând catolici, sunt salariați integral de stat.
Scutiri de taxe și impozite	Statul scutește cultele recunoscute de impozitul pe veniturile provenite din administrarea imobilelor cu caracter de cult, precum și de alte taxe și impozite.
Alte forme de finanțare	Autoritățile locale asigură clericilor o locuință și acoperă cheltuielile legate de aceasta. Autoritățile locale pot oferi susținere financiară suplimentară comunităților religioase. Finanțarea altor activități (caritabile etc.) se poate face indirect, prin înființarea de asociații nonprofit. Statul asigură finanțarea parțială a școlilor confesionale private. Finanțarea privată, pe bază de colecte sau donații de la credincioși, are o pondere limitată.
Religie și educație	
Educația religioasă în școală	În școlile publice, pe toată durata școlarizării obligatorii sunt oferite cursuri de educație confesională (una dintre confesiunile recunoscute) sau de morală non-confesională (seculară), la alegere, cu posibilitatea de scutire totală de participare (la cerere).
Învățământul teologic / confesional	În universitățile publice nu funcționează facultăți de teologie/studii religioase. Universitățile și institutele/facultățile de rang universitar ale cultelor recunoscute pot primi finanțare de stat (de la bugetul federal sau al comunităților federate), în grade variabile (în cazul unor universități catolice, până la 100%).

Germania

Tipul de relație stat – culte	Funcționează un regim de cooperare între stat și comunitățile religioase, care pot beneficia de două niveluri de recunoaștere: corporații de drept public și culte de drept privat. Sistemul juridic este reglementat pe două niveluri, federal (constituțional și legislație inferioară) și al landurilor.
-------------------------------	---

Finanțarea activităților cultelor

Finanțarea activităților cultelor se realizează prin impozit bisericesc, subvenții și scutiri de taxe. „Impozitul bisericesc” (8-9% din impozitul pe venit) este colectat de administrația landurilor și asigură circa 80% din veniturile cultelor care solicită finanțare. Suma se reține doar membrilor Bisericii/cultelor respective. Există posibilitatea de scutire de impozitul bisericesc, sub forma unei declarații scrise; în caz contrar, sumele sunt reținute automat din veniturile obținute. În majoritatea Bisericilor protestante, renunțarea la plata impozitului bisericesc echivalează cu pierderea calității de membru al Bisericii.

Salarizarea clerului	Salarizarea clerului se face diferențiat, potrivit regulilor fiecărui cult. Pe bază de acord și în funcție de regiune, statul poate oferi o contribuție la salariile personalului.
----------------------	--

Finanțarea lăcașurilor de cult	Autoritățile locale pot acoperi cheltuieli de construcție a bisericilor și contribuie la restaurarea bisericilor monumente istorice.
--------------------------------	--

Capelani în instituții publice	Pot fi plătiți de stat capelanii din armată, poliție, penitenciare, spitale, alte instituții publice, pe bază de acord cu instituțiile vizate, prin contracte pe perioadă determinată.
--------------------------------	--

Scutiri de taxe și impozite	Donățiile către culte și impozitul bisericesc se pot deduce din impozitul pe salarii sau pe venit. Cultele beneficiază de multiple alte scutiri de taxe și impozite.
-----------------------------	--

Alte forme de finanțare	Autoritățile publice alocă periodic cultelor anumite sume, ca despăgubire pentru secularizările succesive ale averilor bisericești (mai ales cea din 1803). Cultele de mai mici dimensiuni se finanțează în mai mare măsură prin donații de la credincioși și nu fac apel la sistemul impozitului bisericesc. Școlile și grădinițele confesionale sunt finanțate parțial de stat, ca și celelalte instituții de învățământ privat. Spitalele bisericești și alte instituții sociale, caritabile organizate de culte primesc subvenții extinse de la stat, comparabile cu cele primite de alte instituții cu statut de utilitate publică; beneficiază în plus de un regim legal distinct în ceea ce privește dreptul muncii (aplicat cu respectarea normelor bisericești ale fiecărui cult). Cultele mai pot obține în plus, sub diferite forme, donații sau contribuții private.
-------------------------	--

Religie și educație

Educația religioasă în școală	Cu excepția școlilor explicit neconfesionale, în școlile publice educația religioasă este o disciplină cu statut similar celorlalte discipline școlare. Educația religioasă este confesională, programa fiind definită în funcție de opțiunile fiecărui cult (pentru educație confesională strictă, istoria religiilor etc.). Părinții sunt cei care decid participarea copiilor la cursurile de educație religioasă, în confesiunea pe care o alege; după împlinirea vârstei de 14 ani, elevul hotărăște singur. Școala publică este obligată să organizeze cursuri de educație religioasă acolo unde există cel puțin 12 elevi aparținând unei anumite confesiuni.
Învățământul teologic / confesional	În universitățile publice funcționează facultăți de teologie cu caracter confesional (mai mult sau mai puțin legate instituțional de Biserica de care aparțin din punct de vedere confesional). Pe lângă acestea, funcționează și o serie de facultăți de teologie și universități confesionale private.

Republica Cehă

Tipul de relație stat-culte	Funcționează 33 de culte recunoscute, din punct de vedere legal existând două niveluri de recunoaștere a cultelor: Bisericele, în număr de 21, beneficiază de finanțări și facilități importante, iar societățile religioase nou înregistrate, în număr de 12, nu beneficiază de aceste „drepturi speciale”. Instituția care gestionează raporturile dintre stat și culte este Departamentul pentru Biserici din cadrul Ministerului Culturii.
-----------------------------	--

Finanțarea activităților cultelor

Legislația în domeniul finanțării Bisericii și cultelor religioase	La 1 ianuarie 2013 a intrat în vigoare Legea nr. 428/2012 privind restituirea proprietăților și plata de compensații financiare către Bisericele și cultele religioase ale căror proprietăți fuseseră confiscate de regimul comunist. Noul act normativ a schimbat în mod substanțial sistemul de finanțare a Bisericii și cultelor religioase în Republica Cehă, care presupunea, între altele, finanțarea integrală a salariilor clerului de către stat. Notă: După 1948, Bisericii le fuseseră confiscate aproximativ 2.500 de clădiri, 175.000 hectare de păduri și 25.000 hectare de pământ arabil. Cea mai mare parte a proprietăților confiscate aparțineau Bisericii Romano - Catolice. Conform Legii nr. 428/2012, un număr de 17 Biserici și culte religioase înregistrate în Republica Cehă vor primi de la stat 56% din proprietățile confiscate, îndeosebi pământuri, păduri și heleșteie, în valoare totală de cca 3 miliarde de euro. Pentru restul proprietăților confiscate, aflate în proprietatea comunelor, a regiunilor sau a unor persoane private și care nu mai pot fi restituite, statul va plăti eșalonat, pe o perioadă de 30 de ani, 59 de miliarde de coroane, indexată în funcție de inflație (în valoare totală estimată de cca 3,8 miliarde de euro).
--	---

Salarizarea
clerului și
finanțarea
lăcașurilor de
cult

Potrivit Legii nr. 428/2012, pentru o perioadă tranzitorie de 17 ani, statul va continua să plătească celor 17 Biserici și culte religioase beneficiare ale legii o contribuție financiară destinată sprijinirii activității acestora. Până în 2015 (inclusiv), statul va continua să asigure integral plata salariilor personalului clerical și să acopere cheltuielile administrative de funcționare a Bisericilor și cultelor religioase. Contribuția totală a statului este fixată la cuantumul din anul 2012. În anul 2012, suma alocată de stat cultelor religioase a fost de 56.376.745 de euro. Începând din 2016, această sumă va scădea cu 5% anual. La sfârșitul celor 17 ani, Bisericile ar urma să își autofinanțeze integral activitatea.

Capelani în
instituții publice

Salariile capelanilor din armată sunt plătite integral de stat, iar cele ale capelanilor din penitenciare sunt finanțate parțial de stat. Accesul capelanilor în spitale se face pe bază de acord interinstituțional și nu beneficiază de un mod de finanțare uniform.

Alte forme de
finanțare

Statul finanțează integral școlile bisericești (aparținând Bisericilor, acestea au un statut distinct de școlile confesionale private) și finanțează parțial școlile private (inclusiv confesionale), asigurând plata salariilor personalului angajat. Veniturile obținute de culte din colecte, donații etc. au o pondere importantă în totalul veniturilor cultelor.

Religie și educație

Educația
religioasă în
școală

În școlile publice, nouă culte oferă cursuri facultative de educație religioasă. Elevii, în acord cu părinții, pot opta pentru educația religioasă în oricare confesiune, indiferent de afilierea religioasă declarată. Nu există materie alternativă. În școlile bisericești, elevii pot opta între educația confesională propriu-zisă și un curs de etică neconfesională. Școlile private pot alege să propună sau nu cursuri de religie în orice confesiune religioasă. Profesorii de religie sunt plătiți de școli și au nevoie de autorizație atât din partea statului cât și a confesiunii respective.

Învățământul
teologic /
confesional

Școlile bisericești și școlile private (inclusiv confesionale) sunt finanțate parțial de Stat. Cinci facultăți de teologie sunt integrate în universitățile publice. Bisericile dispun de instituții de educație de nivel superior, dar diplomele acestora nu sunt considerate echivalente cu diplomele universitare.

Modele cu Biserică de stat sau dominantă

Danemarca

Tipul de relație stat - culte	Există trei niveluri: Biserica Evanghelică Luterană – Folkekirke este recunoscută ca Biserică națională, conform Art. 4 din Constituție; mai funcționează 11 comunități religioase recunoscute, iar alte 90 de denominațiuni au dreptul de a oficia căsătorii cu efecte civile. Culte care nu beneficiază de recunoaștere publică sunt libere să funcționeze. Principala instituție responsabilă de gestionarea raporturilor dintre stat și culte este Ministrul Afacerilor Ecleziastice.
-------------------------------	---

Finanțarea activităților cultelor

Salarizarea clerului	Statul colectează de la toți cetățenii, indiferent de confesiune, un impozit bisericesc destinat finanțării Bisericii Evanghelice Luterane. Din acest impozit și din sume alocate de la bugetul public, statul oferă o contribuție (cca 40%) la salariile pastorilor și plătește integral salariile episcopilor. Impozitul bisericesc asigură cea mai mare parte a veniturilor Bisericii Evanghelice. Pastorii Bisericii evanghelice sunt funcționari publici. Alte comunități religioase nu primesc sprijin financiar pentru salarizarea clerului.
Finanțarea lăcașurilor de cult	Statul sprijină financiar repararea bisericilor monumente istorice, întreținerea monumentelor și a mormintelor (pentru Biserica Evanghelică).
Capelani în instituții publice	Statul poate finanța prezența unor capelani în instituțiile publice (pastori sau persoane cu formare teologică), inclusiv în contextul unor situații de urgență sau calamități.
Scutiri de taxe și impozite	Membrii comunităților religioase recunoscute, altele decât Biserica Evanghelică, pot obține deducerea din impozitul pe venit a contribuțiilor către cultele respective, iar comunitățile religioase (altele decât Biserica Evanghelică) beneficiază de o serie de scutiri de taxe și impozite. Cultele cu drept de a oficia căsătorii cu efecte civile pot beneficia, în anumite condiții, de scutiri fiscale pentru sumele provenite din donații.
Alte forme de finanțare	Instituțiile sociale sau caritabile organizate de comunitățile religioase care colaborează cu instituțiile publice pentru prestarea de servicii de interes public pot beneficia de subvenții de la stat.

Religie și educație

Educația religioasă în școală	În școlile publice sunt oferite cursuri de „educație creștină” sau „educație religioasă”. Cursurile sunt orientate în principal spre predarea învățăturii și istoriei Bisericii Evanghelice; la clasele superioare, sunt prezentate și alte credințe și filosofii de viață, relația dintre Biserică și stat în Danemarca și în Europa. Cursurile de educație religioasă sunt obligatorii pentru clasele I-X. Pentru clasele a VII-a și a VIII-a, când în parohii sunt organizate cursuri speciale în vederea confirmării, elevii pot alege să participe la acestea sau la cursurile de educație religioasă obișnuite.
Învățământul teologic / confesional	Două facultăți de teologie (pastorală, pentru Biserica Evanghelică) sunt integrate în universitățile publice. O facultate de teologie a unei universități private a fost acreditată pentru alte confesiuni protestante. Mai funcționează și alte două instituții de învățământ teologic superior cu caracter privat, dar diplomele acestora nu sunt recunoscute de stat.

Grecia

Tipul de relație stat - culte

Biserica Ortodoxă (cuprinzând Biserica Ortodoxă Greacă și entitățile bisericești subordonate Patriarhiei Ecumenice de Constantinopol) este Biserică de stat sau dominantă și are statut de corporație de drept public. Regimul juridic al celorlalte confesiuni este neuniform, acestea beneficiind de diferite forme de recunoaștere. Astfel, Biserica Romano-Catolică, Cultul Mozaic și Cultul Musulman sunt confesiuni a căror funcționare pe teritoriul Greciei a fost reglementată individual, printr-o succesiune de acte normative specifice. Alte Biserici și culte au fost recunoscute prin decizie administrativă sau în instanță. Aceste culte se constituie de obicei sub formă de asociații de drept privat. Alte culte pot funcționa în legalitate doar dacă primesc o formă de recunoaștere administrativă din partea statului. Relația stat - culte este gestionată în principal de Ministerul Educației, Afacerilor Religioase, Culturii și Sportului.

Finanțarea activităților cultelor

Finanțarea activităților Bisericii dominante este extensivă.

Salarizarea clerului

Statul plătește integral salariile personalului clerical (episcopi, preoți, diaconi) și ale unora dintre laicii angajați de Biserica Ortodoxă. Paracliserii și cântăreții bisericești sunt plătiți din fondurile proprii ale Bisericii. Salariile se echivalează cu cele ale funcționarilor publici.

Capelani în instituții publice

Capelanii ortodocși din spitale, armată, penitenciare etc. sunt plătiți integral de instituțiile respective.

Scutiri de taxe și impozite

Bisericile și mănăstirile sunt scutite de impozitul pe venit, de impozitul pe clădiri, pe transmiterea imobilelor, pe donații și de taxe succesoriale. Muntele Athos are un statut fiscal aparte.

Alte forme de finanțare

Învățământul teologic ortodox este finanțat de stat. Statul asigură funcționarea și întreținerea școlilor musulmane din Tracia Occidentală (în nord-vestul țării). Cultele mai obțin venituri din donații, din proprietăți mobiliare și imobiliare, din diferite activități economice.

Religie și educație

Educația religioasă în școală

Educația religioasă în școlile publice se face în confesiunea ortodoxă. Elevii de altă confesiune decât cea ortodoxă nu sunt obligați să participe la cursurile de religie.

Învățământul teologic / confesional

Culte își pot întemeia propriile școli și instituții de educație teologică. În cadrul universităților din Atena și Tesalonic funcționează două facultăți de teologie ortodoxă. Funcționează și instituții private de învățământ superior teologic.

Modele de separare

Franța

Tipul de relație stat – culte	Funcționează un regim de separare netă dintre stat și culte (cu excepții teritoriale: în Alsacia și Mosella, unde funcționează un regim de recunoaștere a cultelor și în teritoriile non-europene ale Franței, unde există forme de subvenționare a cultelor). Raporturile dintre stat și culte sunt gestionate în principal prin intermediul Ministerului de Interne.
-------------------------------	---

Finanțarea activităților cultelor

Finanțarea directă a activităților de cult este interzisă, cu excepțiile amintite. Finanțarea cultelor se face în cea mai mare parte din fonduri proprii (fie din donații directe, fie prin instituirea de fundații).

Salarizarea clerului	În general, cultele asigură salarizarea personalului de cult numai din fonduri proprii. În Alsacia și Mosella (departamentele Haut-Rhin, Bas-Rhin și Moselle), salariile clerului aparținând cultelor recunoscute sunt plătite de stat.
----------------------	--

Finanțarea lăcașurilor de cult	Statul sau autoritățile locale asigură întreținerea lăcașurilor de cult catolice (restaurarea și consolidarea acestora, precum și cheltuielile de funcționare) construite înainte de 1905 și confiscate prin Legea de separare a Bisericii de stat. Asociațiile subordonate Bisericii Romano-Catolice pot beneficia de fonduri publice. Statul poate garanta împrumuturile contractate de asociațiile de cult/diecezane pentru construirea de noi biserici. Statul poate pune la dispoziția asociațiilor de cult clădiri cu destinație de cult în schimbul unei chirii simbolice.
--------------------------------	---

Capelani în instituții publice	Capelanii din spitale și penitenciare pot fi plătiți de statul francez. În spitale, aceștia sunt angajați prin contract de conducerea instituției. Capelanii din penitenciare primesc o indemnizație forfetară, în funcție de serviciile prestate. Asistența religioasă în armată este asigurată de capelanii militari (cu regim juridic diferit: fie cu statut de ofițeri, fie angajați pe bază de contract, fie benevoli). Este permisă instituirea de capelani în școli, la cererea părinților și cu permisiunea administrației școlii, însă activitatea acestora nu este finanțată de stat, ci din cotizațiile părinților și din fondurile proprii ale cultelor care îi susțin.
--------------------------------	--

Scutiri de taxe și impozite	În anumite limite, donațiile către entități de interes public (inclusiv asociațiile culturale și diecezane, pentru sumele alocate întreținerii edificiilor de cult sau activităților de interes general) pot fi deduse din impozit. Legea restrânge dreptul de moștenire al clericilor (aceștia nu pot primi moșteniri din partea persoanelor cărora le acordă asistență religioasă pe patul de moarte).
-----------------------------	---

Alte forme de finanțare

Statul poate finanța parțial școlile private, inclusiv școlile confesionale și instituțiile de învățământ superior aparținând unor culte.

Asociațiile cu profil religios (inclusiv cele administrate de personal bisericesc) constituite sub regimul general al asociațiilor pot beneficia de statutul de utilitate publică și primi subvenții din fonduri publice, dacă desfășoară activități de interes general (sociale, filantropice, culturale, de educație etc.).

Religie și educație

Educația religioasă în școală

Învățământul public este laic. Este interzisă organizarea de cursuri de educație religioasă în instituțiile de învățământ public. Mai mult, legea franceză interzice personalului clerical accesul la calitatea de profesori în învățământul public primar și secundar. Portul însemnelor religioase vizibile în instituțiile de învățământ public este interzis atât profesorilor și personalului administrativ, cât și elevilor. În cadrul altor discipline se organizează cursuri privind fenomenul religios (studiat din perspectivă neconfesională).

Pentru ciclul primar, este prevăzut în orar un spațiu liber, pentru a le permite elevilor să participe la cursuri de educație religioasă (la alegerea părinților) organizate în afara spațiului instituțiilor publice de educație.

În Alsacia și Mosella, statul asigură educația religioasă a elevilor din ciclurile primar și secundar (educație confesională pentru elevii aparținând cultelor recunoscute) și poate plăti salariile profesorilor de religie (mulți dintre aceștia sunt voluntari). Educația religioasă are statut similar celorlalte discipline, însă notele nu sunt luate în considerare pentru evaluarea generală a elevului. Participarea elevilor la cursurile de educație religioasă se face pe bază de înscriere.

Învățământul teologic / confesional

Învățământul teologic se organizează în afara învățământului public.

Diplomele instituțiilor de învățământ superior confesionale nu sunt recunoscute de către statul francez, însă acesta autorizează acordurile între instituțiile de învățământ public și cele de învățământ privat care le permit studenților obținerea unor diplome din partea ambelor instituții.

Irlanda

Tipul de relație stat – culte	Funcționează un regim de separare a cultelor de stat. Nu există forme de recunoaștere legală a cultelor, care au drepturi largi de autoguvernare (cu efecte inclusiv asupra dreptului muncii) și ca atare nu există o instituție publică specializată pentru gestionarea raporturilor dintre stat și culte. Cu toate acestea, importanța religiei în societate este recunoscută. Preambulul Constituției Irlandei cuprinde o invocare a Sfintei Treimi și a lui Iisus Hristos ca Domn.
-------------------------------	--

Finanțarea activităților cultelor

Statul se angajează să nu subvenționeze nicio confesiune religioasă și să respecte principiul nediscriminării. Cultele își finanțează activitățile în cea mai mare parte din fonduri proprii. Cultele nu dispun automat de personalitate juridică, astfel că proprietățile bisericești sunt de regulă administrate de trusturi sau fundații private.

Salarizarea clerului	Salariile angajaților cultelor sunt asigurate din fonduri proprii și sunt supuse impozitării pe venit.
----------------------	--

Finanțarea lăcașurilor de cult	Finanțarea lăcașurilor de cult se face din fondurile proprii ale cultelor. Pot fi acordate subvenții publice doar pentru întreținerea bisericilor înregistrate ca aparținând patrimoniului istoric arhitectural.
--------------------------------	--

Capelani în instituții publice	Capelanii din armată și din sistemul penitenciar sunt angajați ai acestor instituții și plătiți de stat. În școlile publice comunitare, capelanii trebuie numiți cu acordul cultelor; au statut de profesori și drepturi salariale asimilate cu ale acestora.
--------------------------------	---

Scutiri de taxe și impozite	Donățiile în scopuri caritabile (inclusiv către culte) sunt scutite de impozite, iar moștenirile atribuite cultelor cu același titlu sunt scutite de taxele succesoriale. Lăcașurile de cult sunt scutite de impozitele comunale, ca și spitalele (multe dintre acestea fiind administrate de ordine și congregații catolice).
-----------------------------	--

Alte forme de finanțare	Statul finanțează în foarte mare măsură școlile și instituțiile de învățământ superior private (majoritare fiind cele confesionale).
-------------------------	--

Religie și educație

Sistemul de educație este dominat de școlile cu profil confesional (în proporție covârșitoare catolice, însă există și instituții de educație protestante sau ținând de comunitatea evreiască).

Educația religioasă în școală	Educația religioasă în școli face parte din trunchiul comun al disciplinelor. În școlile cu profil confesional, aceasta se face de obicei în confesiunea comunității care administrează școala.
-------------------------------	---

Învățământul teologic / confesional	Universitatea Națională a Irlandei din Maynooth și Universitatea din Dublin oferă specializări în teologie. Statul finanțează în foarte mare măsură construcția, administrarea și funcționarea instituțiilor de învățământ superior cu profil confesional. Sumele sunt alocate per student, suma totală fiind proporțională cu numărul de studenți.
-------------------------------------	---

4.2 Particularități ale raporturilor dintre stat și culte în Europa și modelul românesc.

După cum observă unii cercetători ai fenomenului¹⁹, cultele istorice din Europa și-au păstrat avantajul implicit față de cultele și mișcările religioase mai noi, în privința cărora statele europene s-au arătat multă vreme cel puțin rezervate. Abia în ultimele două decenii această rezervă a început să se estompeze, iar cultele mai noi sau nou-venite pe teritoriul lor au început să fie recunoscute de statele europene și asimilate ca statut juridic cu confesiunile istorice.

În România, regimul relațiilor stat - culte, guvernat de Constituția României și de Legea nr. 489/2006 privind libertatea religioasă și regimul general al cultelor, este unul de cooperare și de recunoaștere pe mai multe niveluri. Ca și în alte state europene, precum Austria, Belgia, Italia sau Spania, unde prin tradiție majoritatea populației aparține unei anumite confesiuni (catolică, în cazul acestora, ortodoxă, în cazul României), relația dintre stat și culte este marcată, în practică, de tradiția istorică și legală a prezenței unei Biserici majoritare.

Alegerea unui model sau a altuia de relații între culte și stat în Europa nu a fost legată întotdeauna în mod direct de nivelul de religiozitate manifestat de cetățenii unei țări. Unele dintre țările cu cea mai mică rată de participare la slujbele religioase (țările nordice) au avut până de curând sau mai au încă Biserici de stat, în timp ce țări cu nivel de religiozitate foarte mare (ca Irlanda) au optat pentru un regim de separare. O țară ca Republica Cehă, cu una dintre cele mai scăzute rate ale religiozității din Europa, a continuat să sprijine financiar cultele și a articulat un sistem de recunoaștere pe mai multe niveluri a acestora, comparabil în multe puncte cu cel din Polonia sau România, unde nivelul religiozității este mult mai ridicat.

Opțiunea pentru o soluție sau alta de finanțare a activităților Bisericilor de către stat nu pare să fi fost determinată nici ea în mod exclusiv de prezența sau absența unei majorități confesionale: Biserici majoritare precum cea din Irlanda nu primesc finanțări directe; Biserica Evanghelică din Danemarca, Biserică de stat, este finanțată printr-un impozit bisericesc, dar și prin fonduri alocate de stat, ca și Biserica Catolică din Italia sau Spania.

19 Francesco MARGIOTTA-BROGLIO, Cesare MIRABELLI, Francesco ONIDA, *Religioni e sistemi giuridici. Introduzione al diritto ecclesiastico comparato*, Il Mulino, Bologna, 2000

Dar nici regimul de separare a Bisericii de stat nu presupune eliminarea oricărei forme de finanțare: în Franța laică, capelanii din spitale pot fi plătiți de stat. Acest lucru nu se întâmplă, în schimb, în Belgia, cu regimul ei de culte recunoscute. În sfârșit, indiferent de tipul de raport dintre stat și culte, acestea din urmă beneficiază de scutiri fiscale.

În România, țară cu un nivel ridicat de religiozitate a populației, cu o rată a participării religioase în media europeană (dar peste media țărilor cu majorități ortodoxe), a fost preferat un regim de neutralitate pozitivă, de cooperare între culte și stat, caracterizat printr-o combinație elaborată de forme de finanțare directă și indirectă a cultelor.

Parte din finanțările directe intră încă în logica „compensatorie” care marchează raporturile dintre stat și culte, România nefiind nici în această privință un caz singular. În Germania, Austria, Belgia, Republica Cehă, dar și în alte țări europene, unele finanțări directe acordate cultelor sunt prezentate explicit ca forme de compensare a cultelor pentru confiscările de averi operate de autoritățile publice în ultimele două secole. Problema este deosebit de acută în țările postcomuniste (între care România), unde cel mai recent val de confiscări datează din a doua jumătate a secolului XX.

Soluțiile adoptate de statele europene care oferă cultelor finanțare directă sunt diferite: finanțarea se face fie pe baza unui impozit bisericesc, administrat de obicei de stat și reținut obligatoriu din impozitul pe venit (Germania, Italia, Spania), fie direct de la bugetul de stat sau de la bugetele locale (Belgia, Cehia, Slovacia, Grecia, România).

În cea mai mare parte a statelor europene funcționează o formă sau alta de finanțare a lăcașurilor de cult (finanțarea de construcții, întreținere sau reparații). Finanțarea se face de către autoritățile centrale sau locale și poate fi globală sau limitată la o anumită categorie de lăcașuri de cult (monumente istorice sau lăcașuri de cult aflate în proprietate publică). În schimb, din cauza scăderii numărului de credincioși și pentru a asigura întreținerea unor biserici, în unele țări europene precum Germania, Olanda sau Marea Britanie, statul sau chiar unele biserici au recurs la transformarea bisericilor (inclusiv a unor biserici monumente istorice) în librării, centre de conferințe/expoziții, restaurante, săli de sport sau birouri.

Spre deosebire de țările cu sisteme consolidate de cooperare între stat și diferitele tipuri de comunități religioase, „parteneriatul social” dintre stat și culte se află încă în construcție în România. Cultele sunt recunoscute drept „furnizori de servicii sociale”, dar garanția bunei funcționări și cea a inserției serviciilor organizate de culte pe piața serviciilor sociale și în ansamblul sectorului non-profit depind în mod direct de modul în care vor evolua reformele în domeniile sănătății, asistenței sociale și de modul în care va fi definită legislația românească în domeniul economiei sociale.

În sfârșit, mai toate statele europene recunosc nevoia sau cel puțin legitimitatea organizării unor forme de educație religioasă și/sau despre fenomenul religios. Chiar acolo unde nu susține el însuși o formă de educație religioasă în școlile publice, ba chiar interzice (ca în Franța) manifestarea oricărei forme de religiozitate în sistemul public de educație, statul înțelege să găsească totuși o soluție care să permită organizarea unor astfel de cursuri de educație religioasă în sfera privată. În plus, ca prestatoare ale unor servicii de educație privată, școlile confesionale pot beneficia de susținere financiară din partea statului în cele mai multe țări europene, chiar și acolo unde funcționează un sistem de separare între culte și stat. Sistemul românesc urmează, în această privință, logica sistemului recunoașterii cultelor pe mai multe niveluri, oferind cursuri de educație religioasă confesională ca parte a trunchiului comun de discipline, dar cu posibilitatea de renunțare la participare.

Astfel, se poate observa că, din punct de vedere legal, modelul românesc al relațiilor dintre culte și stat prezintă similitudini pronunțate, pe de o parte, cu sistemele de cooperare german și belgian, iar pe de altă parte cu celelalte modele ale relațiilor stat-culte din țările postcomuniste. Deși încă în construcție pe unele paliere, legislația românească în domeniul cultelor a intrat, în ansamblu, într-o etapă de normalizare. Unele ajustări ale practicilor instituționale rămân însă pe mai departe posibile.

Teme aflate în dezbatere publică

5.1. Care sunt modificările considerate necesare în Constituția României în ceea ce privește viața religioasă?

Odată cu lansarea, la începutul anului 2013, a dezbaterii publice privind revizuirea Constituției, una dintre problemele cele mai frecvent luate în discuție a fost cea a statutului drepturilor și libertăților. A fost luată totodată în discuție și o revizuire a textului constituțional în ceea ce privește situația cultelor religioase în spațiul public.

Culte religioase, conștiente de importanța acestor dezbateri pentru reconstrucția comunității politice românești, s-au implicat activ în dezbateri și au trimis observațiile lor atât Forumului Constituțional, cât și Parlamentului României. Au fost luate în discuție rolul istoric al cultelor, construcția relației dintre stat și culte și alte aspecte, precum înscrierea în Constituție a unei definiții explicite a familiei. Ca parte integrantă a societății civile, cultele religioase au comunicat în mod direct cu factorii de decizie. Având în vedere interesul ridicat arătat de cultele religioase față de procesul de revizuire a Constituției, precum și evoluția în materie legislativă a statutului cultelor religioase față de ultima revizuire a Constituției (2003), Secretariatul de Stat pentru Culte și-a formulat și propus spre dezbatere propria viziune privind revizuirea acelor aspecte din Constituție care privesc viața religioasă. Propunerile punctuale ale Secretariatului de Stat pentru Culte, rezultat al unei viziuni politice europene și democratice asupra comunității politice, ca și al expertizei de ordin tehnic a instituției noastre, includ:

1. Garantarea *expressis verbis* în Constituție a libertății religioase ca libertate fundamentală;
2. Introducerea în textul Constituției a principiului neutralității statului în raport cu credințele religioase sau filosofice, ca principiu fundamental care guvernează relația dintre stat și culte, dar

și raporturile dintre stat și culte și societate, precum și punerea în evidență a libertăților cultelor în raport cu statul;

3. Punerea în evidență a rolului cultelor de parteneri sociali ai statului, conform legislației românești și tratatelor europene.

În ziua de 4 septembrie 2013, Secretariatul de Stat pentru Culte a organizat o dezbatere la care au fost invitați reprezentanți ai Comisiei de Revizuire a Constituției din Parlamentul României și ai celor 18 culte religioase recunoscute. Au fost luate în discuție propunerile formulate de Secretariatul de Stat pentru Culte, care au întrunit, cu unele observații, acordul participanților la dezbatere, precum și propunerile proprii ale cultelor religioase pe marginea textului constituțional. Toate aceste propuneri au fost înaintate și luate în dezbatere în Parlamentul României în cadrul procesului de revizuire a Constituției.

5.2. De ce și cum sprijină financiar statul român cultele religioase?

Toate regimurile politice românești, de la întemeierea statului român modern și până în prezent, au prevăzut forme de susținere financiară a activității cultelor religioase. Acest lucru s-a impus ca necesar mai ales după secularizarea averilor bisericești, când Biserica Ortodoxă a rămas fără mijloacele financiare de a-și susține activitățile, iar statul român și-a asumat compensarea parțială a pierderilor suferite de aceasta prin preluarea unei părți a cheltuielilor de susținere a activităților cultelor. Principiul contribuției statului la susținerea activității cultelor s-a păstrat și s-a extins pe parcursul următorului secol și jumătate.

Situația actuală a susținerii financiare parțiale a activității cultelor de către stat se înscrie, pe de o parte, în tradiția juridică românească, iar, pe de altă parte, ține seama de necesitățile actuale și de modelele europene existente. Astfel, prin prevederile Constituției din 1991, modificată și revizuită în anul 2003, precum și prin Legea nr. 489/2006 privind libertatea religioasă și regimul general al cultelor, statul român garantează respectarea autonomiei cultelor și își asumă necesitatea cooperării cu diferitele culte religioase²⁰, recunoscându-le acestora rolul spiritual, educațional, social-caritabil, cultural și de parteneriat social, precum și statutul de factori ai păcii sociale. Cultele

20 „Culte sunt libere și se organizează potrivit statutelor proprii, în condițiile legii (...) ele sunt autonome față de stat și se bucură de sprijinul acestuia”, Constituția României, Art. 29, alin. 3 și 5.

sunt egale în fața legii și a autorităților publice, iar statul nu promovează și nu favorizează acordarea de privilegii sau crearea de discriminări față de vreun cult, ceea ce face ca statul român să fie neutru din punct de vedere religios²¹.

Respectând principiul neutralității religioase și pe cel al egalității cultelor în fața legii, statul român înțelege să sprijine cultele proporțional cu numărul de credincioși al fiecăruia. Ținând seama de particularitățile cultelor și de nevoile lor diferite, Legea nr. 489/2006 prevede ca finanțarea să se acorde nu doar în funcție de numărul de credincioși, ci și în funcție de nevoile reale ale cultelor, estimate anual în acord cu acestea.

Tabelul 9. Credite bugetare definitive (în prețuri curente) alocate Secretariatului de Stat pentru Culte, 2010-2013.

Anul	Sume totale alocate (mii lei)
2010	325.925
2011	326.440
2012	318.324
2013	350.556
2014	321.586

Conform Legii nr. 5/2013 a bugetului de stat, la începutul anului 2013 a fost repartizată pentru instituția noastră suma de 317.941 mii lei. În ceea ce privește creditele bugetare alocate Secretariatului de Stat pentru Culte, pe parcursul anului 2013, acestea au înregistrat însă o serie de fluctuații, ajungându-se la o creștere de 10,25% până la finalul anului.

Astfel, bugetul Secretariatului de Stat pentru Culte pe anul 2013 a fost de 350.556 mii lei, în creștere relativă față de anii precedenți²².

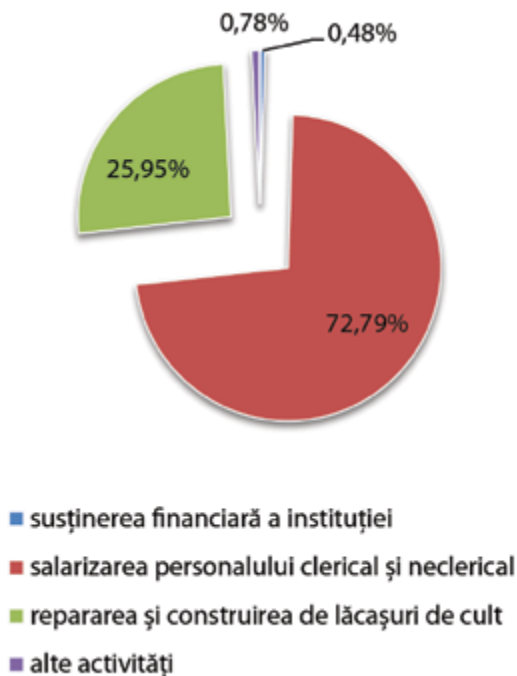
Din această sumă, 0,48% s-a alocat pentru susținerea finan-

21 „În România nu există religie de stat; statul este neutru față de orice credință religioasă sau ideologie atee”, Art. 9 alin. (1) din Legea nr. 489/2006.

22 Pe baza ultimelor estimări ale PIB și a cheltuielilor totale ale statului român pe anul 2013, disponibile pe website-ul Ministerului Finanțelor Publice, februarie 2014, ponderea totală a bugetului SSC a fost de circa 0,596% din cheltuielile totale ale statului, respectiv 0,167% din PIB.

ciară a instituției, 72,79%, pentru contribuțiile la salarizarea personalului clerical și neclerical din țară și din străinătate, 25,95%, pentru repararea și construirea de lăcașuri de cult și 0,78%, pentru alte activități.

Graficul 1. Bugetul Secretariatului de Stat pentru Culte pe anul 2013

Potrivit principiilor juridice și prevederilor legale amintite și în funcție de disponibilitățile existente, statul român oferă contribuții lunare în valoare de cca. 22.000.000 lei pentru salarizarea a circa 16.600 angajați ai cultelor religioase recunoscute (preoți, pastori, imami, rabini, diaconi etc. și personal de conducere)²³. Dat fiind faptul că sprijinul salarial se acordă potrivit principiului proporționalității, fiecare cult religios primește o sumă direct proporțională cu numărul de credincioși consemnat de ultimul recensământ. Astfel, de exemplu, în anul 2013, personalul de cult al Bisericii Ortodoxe Române a pri-

23 Deși toate cele 18 culte religioase recunoscute pot solicita sprijin pentru salarizarea personalului clerical, Cultul Creștin Baptist, Biserica Adventistă de Ziua Șaptea și Organizația Martorii lui Iehova nu solicită asistența financiară.

mit lunar circa 18.144.538 lei, adică 82,8% din total, iar personalul de cult al Bisericii Greco-Catolice a primit 742.341 lei lunar, adică 3,4% din suma totală.

*Tabelul 10. Distribuția fondurilor pentru salarii, pe culte, în anul 2013²⁴:
sume anuale (lei) și pondere*

Cult	Suma (lei)	%
Ortodox	216.156.469	82,52%
Reformat	13.227.527	5,05%
Romano-Catolic	13.059.817	4,99%
Greco-Catolic	8.887.013	3,39%
Penticostal	2.745.938	1,05%
Unitarian	1.926.132	0,74%
Rit Vechi	1.096.731	0,42%
Creștin după Evanghelie	936.438	0,36%
Musulman	922.402	0,35%
Evanghelic – Lutheran	842.380	0,32%
Evanghelic C.A.	746.882	0,28%
Episcopia Ortodoxă Sârbă	729.421	0,28%
Biserica Evanghelică	289.006	0,11%
Armean	258.281	0,1%
Mozaic	118.901	0,05%
Total	261.943.338	100%

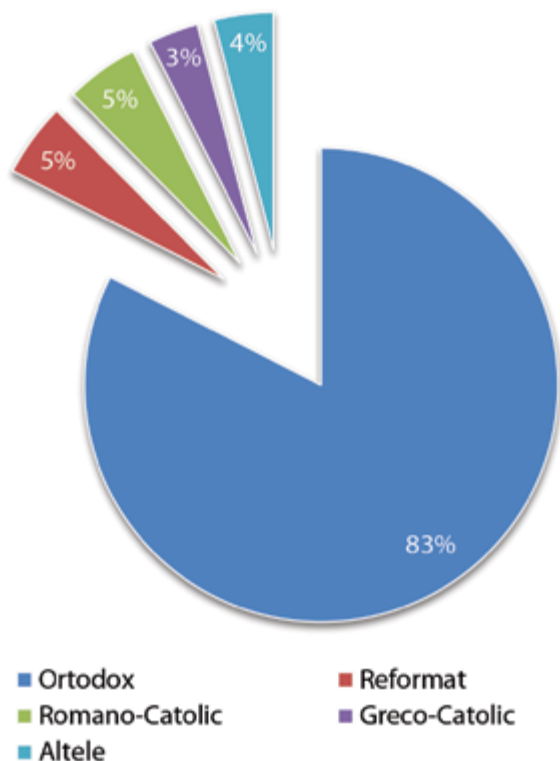
După cum se poate observa și din tabelul de mai sus, raportat la proporția credincioșilor înregistrați la recensământul din 2002²⁵, adică 86,7% ortodocși, respectiv 4,73% romano-catolici, 3,23% reformați, 1,50% penticostali, 0,9% greco-catolici etc., se poate constata că nivelul fondurilor alocate pentru unele culte minoritare este comparativ mai ridicat în raport cu ponderea lor în populație (reformați, greco-catolici, unitarieni etc.), în timp ce la altele (cultul ortodox și penti-

24 O situație comparativă pentru anii 2008-2013 este prezentată în Anexa 3

25 Având în vedere că publicarea rezultatelor finale ale recensământului din 2011 s-a făcut în anul 2013, distribuția fondurilor s-a făcut până în anul 2013 inclusiv prin raportarea la datele recensământului din 2002. V. tabelul 8.

costal) acestea sunt mai mici decât ponderea lor în populație. Această distribuție diferențiată a fondurilor este expresia faptului că statul român recunoaște nevoile diferite ale cultelor minoritare între ele, respectiv în raport cu cel majoritar (principiul respectării nevoilor reale ale cultelor). Potrivit Legii bugetului de stat pe anul 2014²⁶, fondurile totale care vor fi alocate în anul 2014 pentru salarizarea personalului de cult vor fi în cuantum de 270.016.000 lei.

Graficul 2. Distribuția fondurilor pentru salarii, pe culte, în anul 2013

Potrivit Legii 284/2010 privind salarizarea unitară a personalului plătit din fonduri publice, salariile pentru personalul clerical sunt echivalate cu cele ale cadrelor didactice din învățământul preuniversitar de stat. Principalele funcții de conducere a cultelor (șefii cultelor, până la rangul de arhiereu-vicar) sunt asimilate unor funcții de demnitate publică, iar deținătorii acestora (93 de posturi)

²⁶ Publicată în *Monitorul Oficial*, Partea I, nr. 8-5 din 19 decembrie 2013

primesc lunar o indemnizație fixă, în funcție de rang, între 6.691 și 8.817 lei lunar. Contribuția statului la salarizarea personalului de cult (15.237 de posturi)²⁷ este parțială, acoperind 65% din cuantumul salariilor pentru majoritatea posturilor (10.683 de posturi), respectiv 80% pentru unitățile cu venituri mici (4.554 de posturi sau 30% din totalul acestora). După cum se observă și din tabelul de mai jos, distribuția pe culte a numărului de posturi pentru care sunt alocate aceste contribuții urmează dublul criteriu al proporționalității și nevoilor reale ale cultelor.

Tabelul 11. Distribuția numărului de posturi de personal de cult pentru care se alocă fonduri de la buget pentru contribuția la salarii, pe culte, total posturi și procente – 2013 –

Cult	Nr. posturi	%
Ortodox	12.755	83,76
Reformat	756	4,96
Romano-Catolic	687	4,51
Greco-Catolic	442	2,9
Penticostal	179	1,17
Unitarian	105	0,69
Musulman	55	0,36
Creștin după Evanghelie	55	0,36
Rit Vechi	51	0,33
Evanghelic - Lutheran	44	0,29
Evanghelic C.A. Sibiu	42	0,28
Ortodox Sârb	42	0,27
Biserica Evanghelică	9	0,06
Armean	4	0,03
Mozaic	1	0,007
Total	15.227	100%

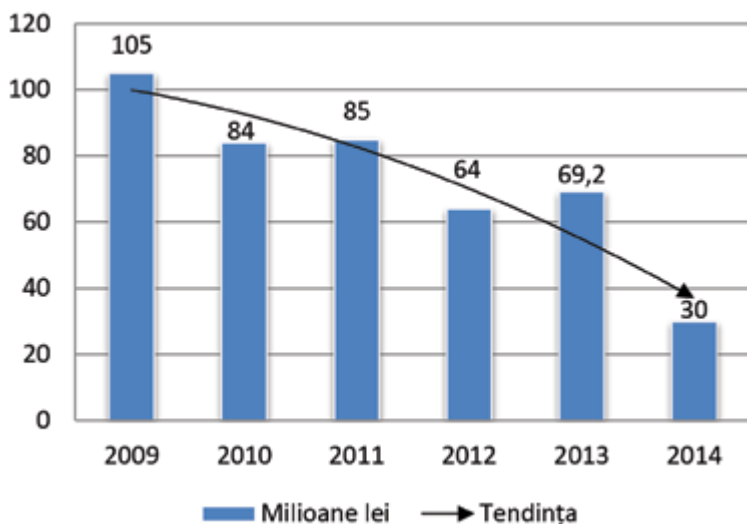
Pentru personalul din conducerea cultelor, altul decât cel asimilat funcțiilor de demnitate publică, de la vicepreședinte de uniune la egumen (1.272 de posturi), statul asigură salarizarea integrală.

²⁷ Numărul de posturi nu a mai fost suplimentat din anul 2009. Pentru evoluția numărului de posturi pentru care se alocă contribuții de 65%, respectiv 80% din salariu, pe culte, în perioada 2009-2013, a se vedea Anexa 1

În funcție de vechimea în muncă, nivelul de educație și funcția deținută, sprijinul financiar acordat pentru personalul de cult este cuprins între 738 lei și 1.756 lei lunar, urcând până la 2.194 lei lunar pentru personalul de conducere. Cultele completează salariile personalului clerical din fonduri proprii și plătesc impozitele pe salariu, asigurările de sănătate și contribuțiile sociale către stat. Salariile clerului militar sunt asigurate de instituțiile în cadrul cărora aceștia sunt încadrați. Posturile suplimentare create în cadrul cultelor sunt finanțate de acestea din fonduri proprii.

De asemenea, statul român acordă sprijin pentru construirea și repararea lăcașurilor de cult din țară și ale comunităților românești din diaspora, pentru restaurarea bisericilor monumente istorice și pentru activitatea social-caritabilă desfășurată de către 17 culte²⁸. Aceste sume sunt acordate în principal din bugetul anual al Secretariatului de Stat pentru Culte. Guvernul poate dispune, prin intermediul unor Hotărâri de Guvern, suplimentarea acestor sume, atunci când consideră necesar acest lucru.

Graficul 3. Evoluția sprijinului acordat pentru construcții și reparații de lăcașuri de cult

După cum se observă, pe fondul crizei economice, tendința generală a fost una de diminuare a fondurilor alocate pentru

28 Nu solicită sprijin Organizația Religioasă Martorii lui Iehova.

construcția și repararea de biserici, precum și pentru activitățile sociale ale cultelor religioase, în timp ce numărul de posturi pentru care se alocă fonduri pentru salarii, respectiv indemnizații a rămas relativ staționar.

Pe finalul anului 2013 s-a înregistrat o creștere a fondurilor alocate în acest scop, astfel încât alocarea totală, la finalul anului 2013, a depășit nivelul anului precedent. Suma prevăzută în acest scop în Legea bugetului de stat pe anul 2014 este de 30 de milioane de lei, cea mai scăzută din ultimii 10 ani²⁹.

Pentru menținerea prezenței românești la Muntele Athos pentru Schitul românesc Prodromu se acordă, conform Legii nr. 114/2007, suma de 250 000 euro anual.

În ceea ce privește contribuțiile la salarizarea personalului neclerical, în conformitate cu prevederile O.G. nr. 82/2001, începând cu anul 2002, acestea se acordă de la bugetele locale (pentru 18.951 de posturi).

Secretariatul de Stat pentru Culte asigură plata asigurărilor de sănătate pentru persoane fără venituri, personal monahal și clerical aparținând cultelor recunoscute.

În anul 2013, acestea au fost într-un cuantum total de 204.500 lei, pentru un număr total de 2.504 de persoane fără venituri, călugări și personal clerical aparținând: Bisericii Ortodoxe Române - 1.709 de persoane, Bisericii Romano-Catolice - 353 de persoane, Bisericii Greco-Catolice - 30 de persoane, Organizației Religioase Martorii lui Iehova - 412 de persoane.

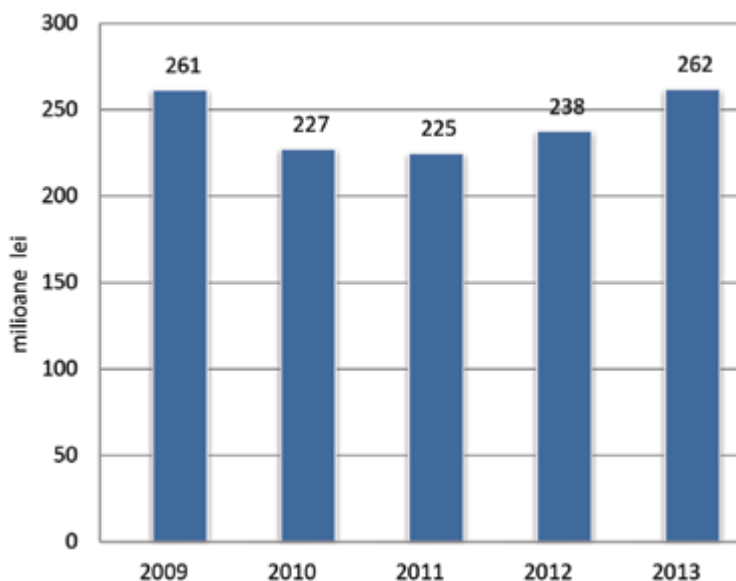
Pentru salarizarea personalului din unitățile de învățământ teologic neintegrate în sistemul public aparținând Bisericii Romano-Catolice, Bisericii Reformate, Cultului Creștin Penticostal, Bisericii Adventiste de Ziua a Șaptea, Bisericii Creștine după Evanghelie se acordă 238 de contribuții în cuantum de 600 lei/lunar/contribuție; suma alocată lunar în anul 2013 a fost de 182.100 lei. Bugetul total pentru sprijinirea activității cultelor pe anul 2014, conform Legii bugetului de stat pentru anul 2014, este de 321.586.000 lei (aproximativ 71,5 milioane euro).

²⁹ A se vedea Anexa 1.

Sprijinul financiar se acordă cultelor conform unor practici europene și unor prevederi constituționale materializate în Legea 489 din 2006 privind libertatea religioasă și regimul general al cultelor, Legea nr. 284/2010, O.G. nr. 82/2001 și Codul Fiscal. Aceste ajutoare se acordă, la cerere, cultelor recunoscute, în funcție de numărul credincioșilor și de nevoile lor reale.

După cum reiese și din cele prezentate mai sus, se poate observa faptul că, în ceea ce privește sprijinul financiar acordat cultelor religioase, regimul juridic românesc nu este o excepție. În marea majoritate a țărilor europene, cultele primesc sprijin financiar direct (Belgia, Cehia, Danemarca, Grecia, Slovacia, Suedia ș.a.) sau indirect (prin deduceri din impozit sau prin taxe pentru cult – Germania, Italia, Spania – sau prin întreținerea și repararea bisericilor care se află în proprietatea statului – Franța, Italia) din partea statului.

Graficul 4. Evoluția distribuției fondurilor pentru salarii, în perioada 2009-2013³⁰

30 Pentru evoluția distribuției fondurilor pentru salarii, pentru fiecare cult, în perioada 2009-2013, a se vedea Anexa 2

Prin urmare, finanțarea parțială de către stat a activității cultelor religioase, ca și facilitățile fiscale de care acestea se bucură sunt o consecință directă a rolului istoric și a rolului social actual al acestora, roluri pe care statul român le recunoaște și înțelege să le încurajeze și să le sprijine. Aceasta este totodată o soluție europeană, care respectă libertatea religioasă, neutralitatea statului și autonomia cultelor și este în conformitate cu tratatele europene și cu obligațiile internaționale asumate de România.

5.3. De ce sprijină statul român construirea Catedralei Patriarhale?

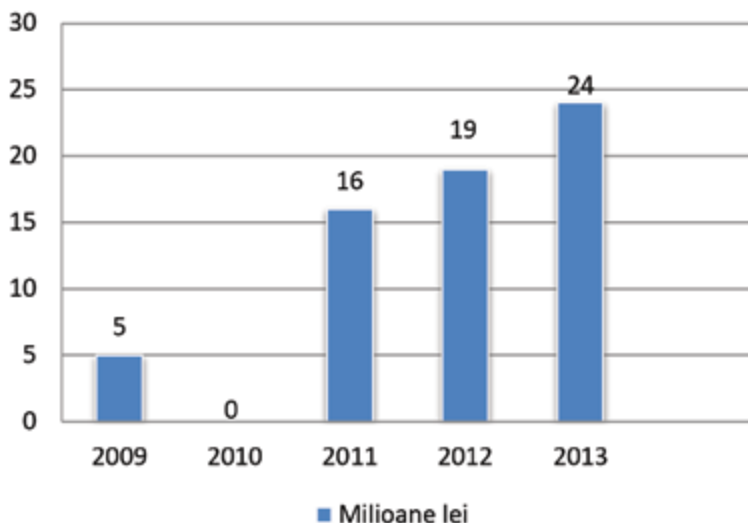
Finanțarea construcției Catedralei Patriarhale din București este o obligație asumată de statul român în urmă cu mai bine de un secol, dar care a rămas multă vreme neonorată. Astfel, după proclamarea României ca Regat (1881), Regele Carol I a înaintat Adunării Deputaților un proiect de lege privitor la construirea unei catedrale ortodoxe în București. În anul 1884, a fost prevăzută în bugetul de stat suma de 5.000.000 de lei (aur), echivalentul a 5% din bugetul statului, pentru construirea catedralei. Fondurile destinate inițial Catedralei au fost însă folosite până în anul 1900 pentru construirea de școli publice, mai ales la sate.

Demersurile pentru înălțarea catedralei au fost reluate după 1920 atât de Mitropolitul-primat Miron Cristea, cât și de Regele Ferdinand, care a decis ridicarea unei biserici monumentale în amintirea victoriei armatelor române în războiul de întregire. Lucrările s-au oprit atunci la stadiul de proiectare și de alegere a locului viitoarei catedrale, din cauza crizei economice și a celui de-al Doilea Război Mondial.

Proiectul a fost suspendat în perioada comunistă, pentru a fi reluat după 1990, când a fost readus în actualitate de către Patriarhul Teoctist. După lungi discuții privind alegerea amplasamentului viitoarei catedrale, prin O.U.G. nr. 19/2005 privind realizarea Ansamblului Arhitectural Catedrala Mântuirii Neamului s-a decis ca acest important obiectiv să fie construit în Dealul Arsenalului din București. Parlamentul României a aprobat Ordonanța de Urgență a guvernului, prevăzând ca o parte dintre fondurile necesare executării construcției să fie asigurate de la bugetul de stat, prin intermediul Secretariatului de Stat pentru Culte, precum și de către alte autorități publice locale.

Motivele pentru care statul român consideră necesară sprijinirea financiară a construcției noii catedrale nu sunt doar de ordin istoric, ci țin seama și de necesități actuale de ordin simbolic, cât și de ordin practic. Mai întâi, trebuie amintit că Bucureștiul este singura capitală europeană care nu are o catedrală reprezentativă³¹. Trebuie observat și că Bucureștiul este și singurul centru mitropolitan din România care nu dispune de o catedrală pe măsura importanței sale pe plan local, regional și național. Apoi, ținând seama de numărul credincioșilor care frecventează slujbele bisericești, mai ales în zilele de sărbătoare, cultul ortodox nu dispune în Capitală de un lăcaș de cult suficient de încăpător pentru desfășurarea în bune condiții a serviciilor de cult.

Graficul 5. Evoluția alocării fondurilor pentru construirea Catedralei Patriarhale în perioada 2009-2013

Sprijinirea de către stat a construcției Catedralei Patriarhale se face ținând seama de prevederile legislației românești actuale,

31 De exemplu: Berlin – Berliner Dom; Bruxelles – Catedrala St. Michel; Belgrad – Catedrala Sf. Sava; Budapesta – Catedrala Sf. Ștefan; Lisabona – Catedrala Sfânta Maria Major; Londra – Westminster Abbey; Madrid – Catedrala Almudena (finalizată în 1993); Moscova – Catedrala Iisus Hristos Mântuitorul, reconstruirea catedralei dăruită de Stalin în anul 1931 a avut loc între anii 1994–2000; Paris – Catedrala Notre Dame; Praga – Catedrala Sf. Vitus; Roma – Bazilica Sf. Petru; Sofia – Catedrala Alexander Nevski; Varșovia – Catedrala Sf. Ioan; Viena – Stephansdom ș.a.

care autorizează finanțarea parțială de către stat a construcției sau a reparării unor lăcașuri de cult, atunci când aceste demersuri sunt considerate necesare pentru desfășurarea în bune condiții a vieții religioase din țara noastră.

În ceea ce privește fondurile alocate de stat pentru construcția catedralei, trebuie să precizăm că ele reprezintă doar o finanțare parțială a costurilor acesteia, acordată în limitele bugetului anual alocat pentru construirea și repararea de lăcașuri de cult. Construcția Catedralei a început în luna august 2011. Până în prezent, Guvernul României, prin Secretariatul de Stat pentru Culte, a alocat pentru construirea Catedralei Patriarhale suma de 64 milioane de lei.

5.4. Cum și de ce se studiază disciplina Religie în școlile publice?

Statul român asigură libertatea învățământului religios potrivit cerințelor specifice fiecăruia dintre cele 18 culte recunoscute. Planurile-cadru ale învățământului primar, gimnazial, liceal și profesional includ Religia ca disciplină școlară, parte a trunchiului comun de discipline. Elevilor aparținând cultelor recunoscute de stat, indiferent de numărul lor, li se asigură dreptul constituțional de a participa la ora de religie, conform confesiunii proprii.

La solicitarea scrisă a elevului major, respectiv a părinților sau a tutorelui legal instituit pentru elevul minor, elevul poate să nu frecventeze orele de religie. În acest caz, situația școlară se încheie fără disciplina Religie.

Potrivit legii, educația religioasă în școlile publice ia forma educației confesionale, pentru elevii aparținând fiecărui cult recunoscut existând o programă analitică și manuale specifice. Redactarea programei, avizarea manualelor, recrutarea și statutul profesorilor de religie se decid de comun acord, prin colaborarea între autoritățile de cult și Ministerul Educației. Se urmărește astfel echilibrarea cerințelor specifice ale educației religioase cu nevoia integrării coerente a educației religioase în sistemul național de educație.

Opțiunea pentru educația religioasă de tip confesional își are originea în tradiția juridică și instituțională românească și în nevoia de reconstruire a identității proprii a persoanelor și comunităților religioase după o jumătate de secol de comunism. Astfel, după o lungă perioadă în care identitatea religioasă fusese silită să se retra-

gă în spațiul privat, iar educația religioasă în școli fusese eliminată, formula educației confesionale era menită să asigure reconstrucția și consolidarea unor identități puternice, care să creeze solidarități puternice și să participe la consolidarea legăturilor sociale la nivelul întregii societăți. La începutul anilor '90 au fost discutate mai multe opțiuni de reintroducere a educației religioase în școlile publice, varianta agreată în final de majoritatea participanților la dezbateră fiind tocmai cea a educației confesionale. Statul român face eforturi să asigure tuturor elevilor dreptul la educația religioasă, însă le lasă părinților și elevilor libertatea de a alege confesiunea în care doresc să fie educați copiii lor, potrivit normelor de drept internaționale, precum și dreptul de a nu urma orele de religie.

Prezența unor cursuri de educație religioasă în școlile publice nu este o particularitate a sistemului românesc de educație. Astfel, dintre cele 47 de țări membre ale Consiliului Europei, doar trei (Albania, Macedonia și Franța – exceptând Alsacia și Mosella) nu oferă nicio formă de educație religioasă în școlile publice. În 25 din aceste țări ora de religie este obligatorie, iar în 18 țări ora de religie este opțională sau facultativă.

Prin urmare, sistemul românesc de predare a religiei sub forma educației confesionale, ca parte a trunchiului comun de discipline și cu posibilitatea de neparticipare la cursurile de Religie a fost articulat în forma sa actuală pentru a răspunde mai multor criterii și necesități. Astfel, din perspectiva Secretariatului de Stat pentru Culte, sistemul actual întrunește mai multe avantaje. Mai întâi de toate, se înscrie în continuarea unei tradiții juridico-instituționale întrerupte temporar pe durata regimului comunist. Apoi, alegerea sa a reprezentat răspunsul la nevoile de reconstrucție morală și identitară a societății românești după căderea comunismului, aceasta fiind și soluția agreată de principalii actori implicați în dezbateră. În plus, acest model pare să reprezinte alegerea rațională pentru o țară cu un nivel foarte ridicat de religiozitate și de apartenență confesională și cu o rată relativ ridicată a practicii religioase, în comparație cu alte țări europene. În sfârșit, acest sistem este coerent și compatibil din punct de vedere juridic cu celelalte modele europene existente în domeniu și cu obligația de respectare a libertății religioase în toate formele ei, asumată de România atât prin legislația proprie, cât și prin tratate internaționale.

5.5. Care este stadiul retrocedării către culte a proprietăților bisericești confiscate de regimul comunist de la cultele religioase din România?

Odată cu prăbușirea regimurilor totalitare în anul 1989 și instaurarea noilor democrații în fostele state socialiste europene, liberalizarea regimului juridic al proprietății s-a impus de la sine, laolaltă cu celelalte drepturi și libertăți civile, politice, economice și sociale recăștigate de cetățeni.

Dezvoltarea proprietății private înregistrează, în general, două tendințe:

- a) constituirea noii proprietăți private;
- b) reconstituirea dreptului de proprietate privată fie prin restituirea către foștii proprietari sau succesorii lor a bunurilor preluate de stat sau de alte persoane juridice în timpul regimului comunist, fie prin instituirea de măsuri reparatorii, compensatorii în acele cazuri în care se apreciază că restituirea în natură nu este posibilă.

Dificultatea procesului de reconstituire a dreptului de proprietate decurge, pe de o parte, din faptul că multe bunuri nu mai există în materialitatea lor, iar pe de altă parte, din faptul că trebuie să fie respectate multiple interese în conflict (ale celor care au pierdut bunuri și ale celor care au dobândit respectivele bunuri cu bună-credință).

Însă, în pofida aspectelor prezentate anterior, este indubitabil că procesul de reconstituire a dreptului de proprietate trebuie realizat, cel puțin, pentru următoarele argumente:

- restituirea bunurilor preluate de stat sau repararea daunelor cauzate prin această preluare sunt cerute de principii de drept universal valabile: ocrotirea dreptului de proprietate și necesitatea reparării prejudiciului cauzat prin încălcarea acestui drept;
- proprietatea constituie un drept fundamental al cetățeanului, de aceea neglijarea, amânarea ori refuzul declanșării procesului de restituire pot fi interpretate ca forme de nerespectare a dreptului;
- recunoașterea dreptului de proprietate prin consacrarea lui în Constituție nu ar fi completă fără măsurile de restituire în cazul bunurilor preluate în mod abuziv.

Spre deosebire de celelalte state ex-comuniste care au recurs, *ab initio*, la adoptarea unor legi-cadru de restituire în natură sau prin echivalent a bunurilor preluate în mod abuziv, în România nu s-a

optat pentru o rezolvare de ansamblu, preferându-se soluții parțiale și graduale prin reglementări distincte.

Încă din anul 1991 s-a început cu soluționarea unei grave probleme pe care a reprezentat-o naționalizarea, cooperativizarea sau, după caz, confiscarea proprietăților țărănești prin adoptarea legii fondului funciar, care se referea numai la restituirea terenurilor.

Respectivul act normativ consacră proprietatea rurală prin reconstituirea și constituirea dreptului de proprietate în favoarea persoanelor fizice, cultelor religioase și a altor persoane juridice asupra terenurilor agricole, neagricole și forestiere, la cerere, la început între anumite limite, ulterior, acestea fiind înlăturate prin modificările și completările aduse legislației din domeniul fondului funciar.

Dreptul de proprietate asupra terenurilor agricole și forestiere a început să fie reconstituit cultelor religioase încă din anul 1991. În ceea ce privește restituirea altor bunuri imobile care au fost preluate în mod abuziv de la cultele religioase, altele decât cele care făceau obiectul legilor din domeniul fondului funciar, a fost emisă Ordonanța de urgență a Guvernului nr. 94/2000 privind retrocedarea unor bunuri imobile care au aparținut cultelor religioase din România, care prevedea retrocedarea unui număr limitat de imobile către cultele religioase (maximum zece imobile fiecărui centru eparhial sau de cult).

După adoptarea Legii nr. 10/2001 privind regimul juridic al unor bunuri imobile preluate în mod abuziv în perioada 6 martie 1945 – 22 decembrie 1989, act normativ care constituia legea-cadru în materia restituirii în natură sau prin echivalent, s-au creat premisele necesare adoptării unor reglementări speciale care să vizeze restituirea integrală a bunurilor imobile care au fost preluate abuziv de la cultele religioase, singura excepție reprezentând-o lăcașele de cult. În acest context, evoluția cadrului legislativ din domeniul restituirii proprietăților preluate abuziv este marcată de trei etape, și anume:

- intrarea în vigoare a Legii nr. 10/2001, care a creat premisele pentru restituirea bunurilor imobile (proprietatea urbană);
- adoptarea Legii nr. 247/2005 privind reforma în domeniile proprietății și justiției, precum și unele măsuri adiacente, care a modificat și a completat întregul cadru normativ de restituire a bunurilor preluate în mod abuziv;
- intrarea în vigoare a Legii nr. 165/2013 privind măsurile

pentru finalizarea procesului de restituire, în natură sau prin echivalent, a imobilelor preluate în mod abuziv în perioada regimului comunist în România.

5.5.1. Evoluția cadrului normativ aplicabil restituirii proprietăților care au aparținut cultelor religioase din România

Până la apariția Legii nr. 10/2001, regimul juridic general de restituire a bunurilor imobile care au aparținut cultelor religioase din România era reglementat prin Ordonanța de urgență a Guvernului nr. 94/2000.

Așa cum am precizat anterior, în forma sa inițială, respectivul act normativ trata problema restituirii imobilelor aparținând cultelor religioase într-o variantă limitată, în sensul că permitea restituirea numai a zece imobile pentru fiecare centru eparhial sau de cult.

Odată cu apariția Legii nr. 10/2001, s-a stabilit cerința elaborării și adoptării unui nou act normativ special în această materie, care să permită o rezolvare cât mai rapidă și corectă a problemei restituirii imobilelor aparținând cultelor religioase din România.

Prin urmare, prin Legea nr. 501/2002 pentru aprobarea Ordonanței de urgență a Guvernului nr. 94/2000 privind retrocedarea unor bunuri imobile care au aparținut cultelor religioase din România s-au adus modificări substanțiale acestui din urmă act normativ, creându-se, astfel, cadrul normativ general de restituire a unor bunuri imobile care au aparținut cultelor religioase din România.

Cel mai important amendament l-a reprezentat extinderea sferei imobilelor care se puteau restitui cultelor religioase.

Alte amendamente importante operate prin legea menționată au fost:

- înlăturarea limitării inițiale care prevedea că se restituie numai zece imobile pentru fiecare centru eparhial sau de cult;
- posibilitatea restituirii imobilelor revendicate chiar și în cazul în care acestea erau afectate unor activități de interes public (spitale, școli, muzee, sedii de instituții publice);
- posibilitatea restituirii și a unor bunuri mobile destinate

funcționării cultului religios;

- constituirea unei comisii speciale de restituire cu un număr mai restrâns de membri (5 față de 7), în vederea fluidizării procesului decizional și dotarea acesteia cu un aparat tehnic de lucru.

Ulterior, prin adoptarea Legii nr. 247/2005 privind reforma în domeniile proprietății și justiției, precum și prin unele măsuri adiacente au fost aduse alte modificări substanțiale cadrului normativ care reglementa retrocedarea bunurilor imobile care au aparținut cultelor religioase din România.

Modificările legislative respective și completările ulterioare aduse acestora au introdus măsuri menite a conduce la accelerarea procesului de restituire.

În acest context, dintre cele mai importante amendamente, menționăm:

- extinderea obiectului legii privind bunurile imobile care urmează a fi retrocedate, respectiv terenurile libere aflate în intravilanul localităților sau acordarea de despăgubiri pentru terenurile ocupate de construcții;

- retrocedarea unor imobile aflate în patrimoniul societăților comerciale la care statul mai are capital disponibil;

- acordarea de despăgubiri juste și echitabile, potrivit valorii de circulație în conformitate cu standardele intenționale de evaluare, în cazul în care restituirea în natură nu mai era posibilă;

- facilitarea materialului probator;

- acordarea unui nou termen de 6 luni pentru depunerea cererilor de retrocedare;

- acordarea unui nou termen de 6 luni pentru atacarea în justiție a actelor juridice de înstrăinare a imobilelor care fac obiectul ordonanței;

- înlăturarea limitării inițiale, în sensul că se vor restitui toate bunurile mobile preluate odată cu bunul imobil, dacă acestea mai există, și nu doar cele destinate funcționării cultului religios;

- instituirea unor sancțiuni în cazul nerespectării procedurii administrative prevăzute de lege.

În data de 17 aprilie 2013, guvernul României și-a asumat răspunderea în fața Parlamentului asupra proiectului de lege privind măsurile pentru finalizarea procesului de restituire, în natură sau

prin echivalent, a imobilelor preluate în mod abuziv în perioada regimului comunist în România.

Spre deosebire de toate actele normative anterioare în domeniul restituirii proprietăților, Legea nr. 165/2013 privind măsurile pentru finalizarea procesului de restituire, în natură sau prin echivalent, a imobilelor preluate în mod abuziv în perioada regimului comunist în România a integrat într-un singur cadru normativ principiile aplicabile și categoriile de măsuri reparatorii pentru imobilele preluate în mod samavolnic, care, până la momentul apariției acesteia, erau dispersate în legi diferite.

Elementele de noutate introduse prin acest act normativ vizează, în principal, următoarele aspecte:

- stabilirea unor principii care vor guverna noul cadru normativ, și anume:

- principiul prevalenței restituirii în natură;
- principiul echității;
- principiul transparenței procesului de stabilire a măsurilor reparatorii;

- principiul menținerii justului echilibru între interesul particular al foștilor proprietari și interesul general al societății;

- neprevăderea în noul act normativ a limitării sau plafonării despăgubirilor, stabilind faptul că acestea vor fi calculate potrivit grilei notariilor publice (la valoarea de circulație a bunurilor imobile). Această prevedere reprezintă o noutate legislativă în raport cu vechea reglementare, menită să conducă la urgentarea procesului administrativ de analiză și stabilire a despăgubirilor, făcând ca acesta să fie mult mai rapid, prin eliminarea procedurii întocmirii rapoartelor de evaluare de către evaluatorii autorizați, aspect care întârzia foarte mult procesul de despăgubire și crea suspiciuni privind obiectivitatea stabilirii despăgubirilor;

- acordarea de despăgubiri sub formă de puncte, fiecare punct având valoarea nominală de 1 leu. Astfel, se instituie un veritabil sistem mixt de despăgubire, persoana îndreptățită putând alege între fructificarea punctelor acordate prin hotărârea Comisiei Naționale prin achiziționarea, la licitație, de imobile din Fondul național al terenurilor agricole și al altor imobile, creat pentru despăgubirea foștilor proprietari, sau transformarea punctelor în despăgubiri bănești în numerar, începând cu data de 1 ianuarie 2017, în limita a 14% per an, ultima tranșă fiind de 16%;

- introducerea unui termen de decădere în procedura admi-

nistrativă, de 90 de zile, pentru completarea dosarelor cu actele doveditoare, în vederea urgentării procesului de soluționare a dosarelor. Ulterior, prin Legea nr. 368/2013 pentru modificarea și completarea Legii nr. 165/2013, acest termen a fost modificat și înlocuit cu un termen de decădere de 120 de zile;

- obligativitatea menținerii afecțiunii de interes public pe o perioadă de 10 ani, în cazul imobilelor în care funcționează în prezent instituții de învățământ, sănătate și cultură, care urmează a fi restituite foștilor proprietari.

În concluzie, subliniem faptul că, în ceea ce privește restituirea în natură a imobilelor preluate abuziv în favoarea cultelor religioase, intrarea în vigoare a Legii nr. 165/2013 are următoarele implicații:

- modifică de la 5 la 10 ani perioada pentru care poate fi menținută afecțiunea de interes public pentru imobilele în care se desfășoară activități de interes public din învățământ sau sănătate, finanțate sau cofinanțate de la bugetul de stat sau de la bugetele locale;
- extinde posibilitatea menținerii afecțiunii de interes public și pentru imobilele ocupate de instituții publice de cultură;
- instituie un termen de decădere, în procedura administrativă, în care cultele religioase pot completa cu înscrisuri dosarele depuse la entitățile investite de lege.

5.5.2. Stadiul actual al soluționării cererilor de retrocedare depuse de către cultele religioase din România

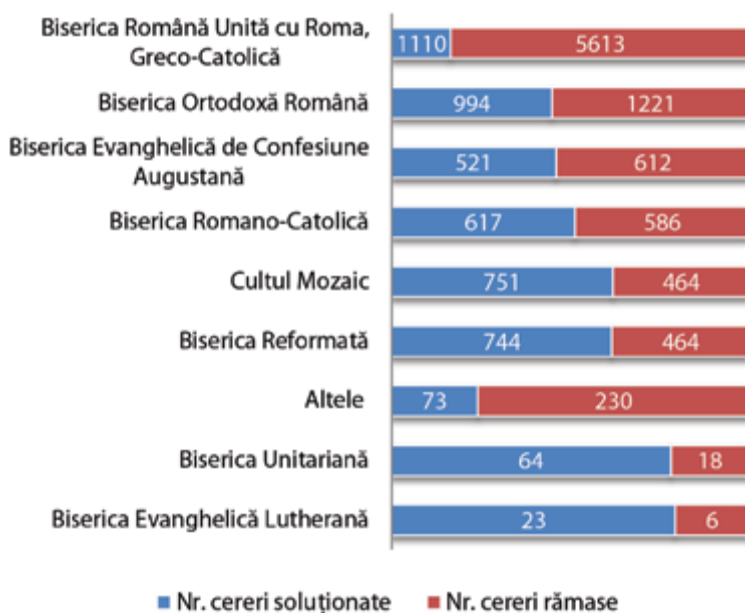
În vederea restituirii imobilelor preluate în mod abuziv, la Comisia specială de retrocedare a unor bunuri imobile care au aparținut cultelor religioase din România a fost depus un număr de 14.814 de cereri de retrocedare de către: Biserica Ortodoxă, Biserica Romano-Catolică, Biserica Română Unită cu Roma, Greco - Catolică, Biserica Reformată, Cultul Mozaic (Fundatia Caritatea), Biserica Unitariană, Biserica Evanghelică de Confesiune Augustană, Biserica Evanghelică Lutherană, Cultul Musulman, Biserica Armeană, Biserica Creștină Adventistă de Ziua a Șaptea, Biserica Baptistă, Cultul Penticostal, Asociația Religioasă Nazarineană.

În acest context, este de menționat că o parte dintre cererile depuse de același cult religios au același obiect, astfel încât, la momentul soluționării, acestea vor fi conexe, numărul total al cererilor diminuându-se în mod semnificativ.

Prin „soluționarea unei cereri de retrocedare” se poate înțelege: restituirea în natură a unui imobil, respingerea cererii de retrocedare având ca obiect un imobil, propunerea acordării de despăgubiri/măsuri compensatorii pentru un imobil care nu mai poate fi restituit în natură, redirecționarea unei cereri de retrocedare la entitatea investită de lege cu soluționarea acesteia sau luarea la cunoștință despre renunțarea la o cerere de retrocedare.

- Biserica Ortodoxă a depus un număr de 2.215 cereri de retrocedare, din care a fost soluționat un număr de 994 de cereri. A mai rămas de soluționat un număr de 1.221 de cereri de retrocedare.
- Biserica Romano-Catolică a depus un număr de 1.203 cereri de retrocedare, din care a fost soluționat un număr de 617 de cereri. A mai rămas de soluționat un număr de 586 de cereri de retrocedare.

Graficul 6. Situația cererilor de retrocedare depuse de cultele religioase: cereri nesoluționate și cereri soluționate

- Biserica Română Unită cu Roma (Greco – Catolică) a depus un număr de 6.723 de cereri de retrocedare, din care a fost soluționat un număr de 1.110 cereri. A mai rămas de soluționat un număr de

5.613 de cereri de retrocedare.

- Biserica Reformată a depus un număr de 1.208 cereri de retrocedare, din care a fost soluționat un număr de 744 cereri.

A mai rămas de soluționat un număr de 464 de cereri de retrocedare.

- Cultul Mozaic (Fundatia Caritatea) a depus un număr de 1.918 cereri de retrocedare, din care a fost soluționat un număr de 751 de cereri. A mai rămas de soluționat un număr de 1.167 de cereri de retrocedare.

- Biserica Unitariană a depus un număr de 82 de cereri de retrocedare, din care a fost soluționat un număr de 64 de cereri. A mai rămas de soluționat un număr de 18 cereri de retrocedare.

- Biserica Evanghelică de Confesiune Augustană a depus un număr de 1.133 de cereri de retrocedare, din care a fost soluționat un număr de 521 de cereri. A mai rămas de soluționat un număr de 612 cereri de retrocedare.

- Biserica Evanghelică Lutherană a depus un număr de 29 de cereri de retrocedare, din care a fost soluționat un număr de 23 de cereri. A mai rămas de soluționat un număr de 6 cereri de retrocedare.

- Cultul Musulman, Biserica Armeană, Biserica Creștină Adventistă de Ziua a Șaptea, Biserica Baptistă, Cultul Penticostal, Asociația Religioasă Nazarineană au depus un număr de 303 cereri de retrocedare, din care a fost soluționat un număr de 73 de cereri. A mai rămas de soluționat un număr de 230 de cereri de retrocedare

5.5.3 Cum se implică Secretariatul de Stat pentru Culte în rezolvarea problemei retrocedării proprietăților Bisericii Române Unite cu Roma, Greco-Catolice?

După instaurarea comunismului, prin Decretul nr. 358/1948 a fost desființată Biserica Greco-Catolică din România, iar proprietățile acesteia au fost preluate de statul român. Marea majoritate a credincioșilor au fost nevoiți să treacă fie la ortodoxie, fie la catholicismul de rit latin. Marea majoritate a proprietăților mobiliare și imobiliare ale Bisericii Greco-Catolice au fost confiscate de stat. Decretul atribuia însă lăcașurile de cult și casele parohiale Bisericii Ortodoxe. Odată cu căderea regimului comunist, prima măsură legată de viața religioasă luată de către autoritățile de stat a fost reintrarea în legalitate a Bisericii Române Unite cu Roma, Greco-Catolică prin Decretul nr. 9/31.12.1989 al Consiliului Frontului Salvării Naționale. Ulterior statul și-a asumat, prin Art. 4 din Decretul-Lege nr. 126/1990,

sprijinirea construirii de noi lăcașuri de cult (terenuri aferente și contribuții la constituirea resurselor financiare necesare), acolo unde numărul lăcașurilor de cult era insuficient.

Biserica Greco-Catolică și-a reconstituit structurile instituționale și de învățământ, devenind unul dintre beneficiarii regimului cultelor recunoscute din România, potrivit numărului de credincioși, așa cum a fost el înregistrat la recensămintele succesive.

În ceea ce privește proprietățile foste greco-catolice confiscate de stat, acestea se împart în două categorii, tratate din punct de vedere legal în mod diferit: este vorba, pe de o parte, de imobilele și proprietățile intrate în patrimoniul statului, iar pe de altă parte de lăcașurile de cult, atribuite de stat și rămase în folosința Bisericii Ortodoxe. Această modalitate de preluare a patrimoniului Bisericii Greco-Catolice, precum și faptul că aceasta dorește restituirea în natură a imobilelor trecute în proprietatea Bisericii Ortodoxe Române reprezintă principala dificultate în identificarea unei soluții juridice echitabile, care să fie agreată de ambele Biserici.

În cazul primei categorii de proprietăți, cele intrate în patrimoniul statului, retrocedarea acestora s-a făcut treptat. Întrucât statul comunist a confiscat tuturor cultelor nu doar bunuri imobile numeroase, ci și proprietăți funciare extinse, procesul de restituire s-a dovedit a fi unul anevoios și este încă în curs de desfășurare.

În acest sens, au fost adoptate o serie de acte normative încă de la începutul anului 1990. Astfel, Decretul-Lege nr. 126/1990 privind unele măsuri referitoare la Biserica Română Unită cu Roma, Greco-Catolică viza două modalități de restituire a proprietăților foste greco-catolice, confiscate de regimul comunist, în funcție de deținătorul actual al imobilelor, astfel:

a) bunurile preluate de către stat prin efectul Decretului nr. 358/1948, aflate în patrimoniul statului, cu excepția moșiilor, se restituiau Bisericii Române Unite cu Roma, Greco-Catolice. În vederea identificării, inventarierii și predării acestor bunuri se institua o comisie formată din reprezentanți ai statului și ai Bisericii Române Unite cu Roma, Greco-Catolice, numiți prin Hotărâre a Guvernului;

b) situația juridică a lăcașurilor de cult și a caselor parohiale care au aparținut Bisericii Române Unite cu Roma, Greco-Catolice

și au fost preluate de statul comunist, trecute în patrimoniul Bisericii Ortodoxe Române, urma a se stabili de către o Comisie mixtă, formată din reprezentanți clericali ai celor două culte religioase, ținând seama de dorința credincioșilor din comunitățile care dețin aceste bunuri.

Prin înființarea acestei Comisii mixte, legiuitorul de la acel moment a apelat la înțelegerea celor două Biserici în rezolvarea acestei probleme.

În multe localități rurale și urbane din Transilvania, Decretul-Lege nr. 126/1990 nu a produs rezultatele scontate, neputându-se ajunge la un consens în dialogul dintre reprezentanții locali ai celor două culte. În câteva localități, neînțelegerile au dus la tensiuni și chiar conflicte între credincioșii ortodocși și cei greco-catolici.

Ținând seama de încercările de soluționare prin analiză, dialog și înțelegere a situațiilor rămase nerezolvate, Senatul României, prin Declarația-Apel din data de 29 decembrie 1994, a adresat conducerilor Bisericii Ortodoxe Române și Bisericii Române Unite cu Roma, Greco-Catolice, un apel, chemând la înțelegere, în spirit ecumenic, pentru soluționarea tuturor stărilor tensionate existente între cele două culte.

Potrivit Legii fondului funciar nr. 18/1991, cultele religioase, inclusiv Biserica Română Unită cu Roma, Greco-Catolică, beneficiază de restituirea terenurilor care fac obiectul acestui act normativ.

Prin Hotărârea Guvernului nr. 466/1992 privind aprobarea propunerilor Comisiei Centrale pentru inventarierea bunurilor proprietatea statului și predarea acestora către Biserica Română Unită cu Roma, Greco-Catolică, emisă în baza articolului 2 din Decretul-Lege nr. 126/1990, a fost dispusă restituirea unui număr de 80 de imobile cuprinse în anexa la hotărârea sus-menționată.

Ordonanța Guvernului nr. 64/2004, aprobată prin Legea nr. 182/2005, a completat Decretul-Lege nr. 126/1990 privind unele măsuri referitoare la Biserica Română Unită cu Roma, Greco-Catolică, stipulând că, în situația lăcașurilor de cult și a caselor parohiale (care au trecut în proprietatea Bisericii Ortodoxe Române), în cazul în care reprezentanții clericali ai celor două culte religioase nu ajung la un acord în cadrul Comisiei mixte, partea interesată are deschisă calea acțiunii în justiție potrivit dreptului comun.

Printre cauzele care încetinesc procesul de soluționare a cererilor de retrocedare depuse de către Biserica Greco-Catolică, se regăsesc:

- particularitatea preluării patrimoniului Bisericii Române Unite cu Roma, Greco-Catolice, mai exact imobilele care, în prezent, se află în administrarea Bisericii Ortodoxe Române, în temeiul Decretului nr. 358/1948. Estimăm că, în această situație, se încadrează o proporție de aproximativ 80% din numărul total de cereri depuse de către Biserica Română Unită cu Roma, Greco-Catolică, potrivit Ordonanței de urgență a Guvernului nr. 94/2000, republicată, cu modificările și completările ulterioare;

- O.U.G. nr. 94/2000, republicată, cu modificările și completările ulterioare, nu permite restituirea în natură sau acordarea de despăgubiri în cazul imobilelor care au aparținut Bisericii Române Unite cu Roma, Greco-Catolice și care, în prezent, se află în proprietatea Bisericii Ortodoxe Române. În anul 2002, a fost aprobată prin Legea nr. 501, O.U.G. nr. 94/2000, prin care se retrocedează toate imobilele bisericesti, atât cele preluate de stat, cât și cele preluate de organizațiile cooperatiste sau de oricare alte persoane juridice în perioada 1945-1989. Legea nr. 501/2002 a fost modificată prin Legea nr. 247/2005; prin modificările aduse, se îmbunătățește cadrul legal și se urgenta retrocedarea tuturor imobilelor care aparținuseră cultelor și care fuseseră confiscate în perioada regimului comunist.

Procesul de retrocedare a imobilelor bisericesti (cu excepția bisericilor) se desfășoară, în prezent, prin intermediul Autorității Naționale de Retrocedare a Proprietăților.

În cazul lăcașurilor de cult, statul român are în vedere repararea nedreptăților comise de regimul comunist. Totuși, orice soluție simplistă riscă să producă noi nedreptăți. Astfel, după 1990, marea majoritate a foștilor credincioși greco-catolici trecuți la ortodoxie în anul 1948, ca și cea mai mare parte a urmașilor acestora au ales în mod liber să rămână în cadrul Bisericii Ortodoxe. Aceștia au continuat să folosească neîntrerupt bisericile parohiale locale, foste greco-catolice, pe care le percep drept „ale lor”. Orice retrocedare în bloc a bisericilor care nu țin seama de actuala structură confesională a populației și de sensibilitățile locale riscă să ducă – cum s-a și întâmplat, din păcate, în unele cazuri – la tensiuni sociale și inter-confesionale. De aceea, Secretariatul de Stat pentru Culte a pledat constant pentru soluționarea acestei chestiuni prin dialogul între cele două culte și a căutat să acționeze ca mediator pentru dezamor-

sarea situațiilor tensionate.

În același timp, problema retrocedării bisericilor foste greco-catolice este și una care ține de natura dreptului de proprietate. Astfel, din punctul de vedere al Bisericii Greco-Catolice, bisericile aparțin de drept Bisericii ca instituție. În schimb, Biserica Ortodoxă susține că biserica aparține comunității, și ca atare ar trebui ținut cont de voința actuală a comunității atunci când se are în vedere trecerea unui lăcaș de cult în proprietatea unei alte Biserici.

Fără a prejudicia dreptul părților de a recurge la acțiuni în justiție și respectând autoritatea lucrului judecat, Secretariatul de Stat pentru Culte a pledat, în interesul păstrării păcii sociale, pentru găsirea unor soluții amiabile în privința statutului lăcașurilor de cult foste greco-catolice. Astfel, Secretariatul de Stat pentru Culte a încurajat și s-a implicat activ în constituirea unor instanțe de dialog bilateral între Biserica Ortodoxă și Biserica Greco-Catolică, atât la nivel central, cât și pe plan local.

Cele două Biserici au constituit comisii mixte de dialog pentru soluționarea fiecărui caz în parte. Din punctul de vedere al Bisericii Ortodoxe, rezolvarea fiecărei situații ar fi trebuit făcută de la caz la caz, în funcție de sensibilitățile locale ale comunității locale și exclusiv pe calea dialogului. Din punctul de vedere al Bisericii Greco-Catolice, restituirea ar fi trebuit să fie integrală, iar pentru a atinge acest scop într-un orizont de timp cât mai scurt era necesar în unele cazuri inclusiv apelul la acțiuni în justiție.

Ca rezultat al dialogului bilateral, au fost retrocedate mai multe biserici sau au fost găsite soluții amiabile (slujire alternativă ș.a.) în cazul mai multor comunități. Totuși, din cauza neînțelegerilor legate de scopul și mijloacele dialogului bilateral, acesta a fost întrerupt în anul 2003. În anul 2011 a avut loc un schimb de scrisori între conducerea celor două culte, pentru reluarea dialogului, dar nu s-au înregistrat avansuri semnificative în redeschiderea discuțiilor bilaterale.

Pe bază de acord bilateral, la nivelul comisiilor de dialog, în unele cazuri, dar mai ales pe alte căi (înțelegeri pe plan local, ocupare cu forța, acțiuni judecătorești ș.a.), Biserica Ortodoxă Română a retrocedat Bisericii Române Unite cu Roma, Greco-Catolică 242 de biserici, inclusiv patru dintre cele cinci catedrale episcopale (Blaj,

Cluj, Lugoj și Oradea).

Secretariatul de Stat pentru Culte s-a implicat activ și în medierea dialogului dintre părți. Astfel, prin medierea instituției noastre, au fost retrocedate comunității greco-catolice catedrala „Sf. Nicolae” din Oradea (noiembrie 2005) și biserica vicarială „Sf. Vasile” din strada Polonă, municipiul București (decembrie 2006).

Pentru a ajuta la soluționarea problemelor de pe teren, Secretariatul de Stat pentru Culte s-a folosit de fondurile aflate la dispoziția sa, în limita posibilităților, și pentru a finanța construirea de noi lăcașuri de cult, astfel încât să asigure posibilitatea desfășurării activităților de cult în bune condiții atât pentru credincioșii ortodocși, cât și pentru cei greco-catolici. Astfel, Secretariatul de Stat pentru Culte a acordat în perioada 1990-2013 o sumă în valoare totală de 23.500.000 de lei (sumă neactualizată cu indicele de inflație) pentru construirea de noi lăcașuri de cult. În această perioadă, Biserica Greco-Catolică a construit sau are în construcție peste 310 de noi lăcașuri de cult.

Considerăm că prin promovarea dialogului, pe care instituția noastră dorește să-l impulsioneze, și prin analiza situațiilor de pe teren vor fi găsite cele mai bune soluții pentru rezolvarea echitabilă a acestei probleme, asigurându-se fiecărei comunități propriul lăcaș de cult, astfel încât credincioșii să își poată exercita pe deplin drepturile și libertățile religioase. În același timp, Secretariatul de Stat pentru Culte consideră necesară continuarea și aprofundarea eforturilor de dialog între toate părțile implicate, pentru a preveni și/sau stinge orice tensiuni și conflicte interconfesionale și a asigura păstrarea păcii sociale.

5.6. Care este rolul Secretariatului de Stat pentru Culte în sprijinirea cetățenilor români din afara granițelor?

Comunitățile de români din Balcani au fost primele ale căror existență și destin au suscitat preocuparea autorităților românești încă de la începuturile procesului de emancipare națională de la mijlocul secolului al XIX-lea. Conducătorii Revoluției de la 1848 au invocat pentru întâia oară necesitatea asigurării unor așezăminte religioase și educaționale pentru grupurile etnice românești din sudul Dunării.

Crearea statului român modern a permis, după anul 1860, intensificarea demersurilor în acest sens pe lângă Înalta Poartă, sub autoritatea căreia se aflau românii balcanici. Prima intervenție oficială de acest fel se datorează lui Costache Negri, în calitatea sa de agent diplomatic al Principatelor Române la Constantinopol, în care era invocat pericolul deznaționalizării românilor din Macedonia, Tesalia, Epir și Albania.

Înființarea și sprijinirea bisericilor românești în Peninsula Balcanică a devenit rapid o prioritate a guvernului de la București. În 1863, Președintele Consiliului de Miniștri al României, Mihail Kogălniceanu, a hotărât constituirea unui fond special în cadrul bugetului de stat pentru susținerea școlilor și bisericilor românești din Imperiul Otoman. Curând, statul român avea să sprijine financiar activitatea a peste 40 de preoți români care funcționau la începutul secolului XX în bisericile românești din circumscriptiile Albania, Bitola și Epir din Imperiul Otoman.

Ulterior Războaielor Balcanice din 1912-1913, cu excepția Serbiei, toate statele nou-formate din regiune au admis autonomia școlilor și bisericilor românești și subvenționarea acestora de către statul român, sub supravegherea guvernelor locale. Însă izbucnirea Primului Război Mondial, mobilizările masive și distrugerile au provocat un puternic fenomen de emigrație către România, facilitată de prevederile Conferinței de pace de la București, din 1913, potrivit cărora toți românii balcanici primeau cetățenie română, indiferent de locul în care continuau să trăiască.

Perioada interbelică avea să aducă o și mai puternică implicare a statului român în susținerea identității spirituale a comunităților românești din Balcani. De exemplu, preoții români din bisericile românești din Grecia au continuat să fie retribuiți de statul român până în anul 1949, iar în Iugoslavia statul român aloca anual aproximativ 3 milioane de lei pentru parohiile românești din Banatul sârbesc.

Chiar și în perioada comunistă, în pofida reticențelor autorităților, s-au înregistrat eforturi ale Patriarhiei Române de a sprijini comunitatea de la Muntele Athos.

Constituirea, pe parcursul ultimelor două decenii, a diasporei românești reprezintă un fenomen complex și fără precedent în isto-

ria modernă a României. Este pentru întâia oară în istoria statului român când o comunitate de ordinul milioanei de români se desprinde din corpul autohton al națiunii și alege să trăiască în afara granițelor țării.

Consolidarea identității etnice, lingvistice, culturale și spirituale a comunităților de români din străinătate constituie, în acest context, o preocupare constantă a întregii societăți românești și un obiectiv major al politicii statului român, aflat între prioritățile Programului de Guvernare 2013-2016. În acest sens, este încurajată menținerea legăturilor active ale diasporei cu spațiul spiritual și religios românesc, ca element important de păstrare a identității naționale și de configurare a profilului identitar al comunităților de români din întreaga lume.

Autoritățile publice românești, reprezentate în aceste țări în principal prin ambasade, centre și institute culturale, fac eforturi pentru asigurarea acestor drepturi și pentru păstrarea identității românești a românilor din afara granițelor. În cele mai multe cazuri însă, posibilitățile materiale, logistice și de acțiune ale acestor instituții publice pe teritoriul altor țări sunt limitate. Cultele religioase, în schimb, și-au construit și dezvoltat în timp o rețea extinsă de comunități care funcționează în același timp drept catalizatori ai unor solidarități românești precum și ca unul dintre puținele puncte prin care acești cetățeni păstrează o legătură activă și dinamică cu țara.

Biserica Ortodoxă Română, dar și celelalte culte religioase, constituindu-și comunități bisericești menite să răspundă nevoilor religioase ale românilor din afara granițelor, permit totodată și satisfacerea unor nevoi identitare ale acestora și funcționează nu doar ca niște centre comunitare și rețele de solidaritate românească, ci și – din ce în ce mai mult – ca adevărate centre de informare, de întraajutorare și de asistență pentru un mare număr de români din afara granițelor României. Astfel, pentru a răspunde nevoilor crescânde ale acestor comunități, Biserica Ortodoxă Română, de exemplu, și-a construit mai multe centre eparhiale în toată lumea, și precum și câteva sute de comunități parohiale și mai multe mănăstiri.

În afara comunităților parohiale creștin-ortodoxe mai există și comunități catolice care aparțin jurisdicțional de episcopiile locale, dar și comunități religioase evanghelice care îndeplinesc roluri reli-

gioase și sociale similare.

Statul român, conștient de importanța rolului comunităților religioase în viața românilor de peste hotare și de importanța susținerii acestora, alocă, prin intermediul Secretariatului de Stat pentru Culte, o sumă fixă în valoare de 200.000 de euro lunar drept contribuție la plata salariilor a peste 600 de preoți care slujesc în parohiile românești de peste granițe (respectiv 165 în Italia, 116 în Republica Moldova, 94 în Spania, 46 în Germania, 44 în Franța, 20 în Marea Britanie, 15 în Ungaria, 13 în Belgia, 6 în Serbia, 4 în Israel ș.a.m.d.).

Pe lângă sprijinul salarial acordat preoților care slujesc la comunitățile bisericești românești din afara granițelor, Secretariatul de Stat pentru Culte mai poate alocă anual sume din bugetul destinat construcției și reparării lăcașurilor de cult pentru susținerea construirii sau achiziționării unor biserici pentru comunitățile românești din afara granițelor.

Secretariatul de Stat pentru Culte se mai implică totodată în eforturile de sprijinire și promovare a dreptului românilor de peste hotare la păstrarea și afirmarea identității naționale și a libertății religioase. Astfel, la reuniunile comisiilor mixte interguvernamentale pentru problemele minorităților naționale, Secretariatul de Stat pentru Culte a susținut constant ideea că, pe baza principiului reciprocității, sutele de mii de români din Valea Timocului (Serbia), Bucovina de Nord și Basarabia de Sud trebuie să aibă dreptul la servicii religioase în limba maternă, precum și dreptul de a-și construi propriile lăcașuri de cult. În mod special, Secretariatul de Stat pentru Culte susține că, având în vedere recunoașterea de către statul român a jurisdicției Episcopiei Ortodoxe Sârbe, parte a Bisericii Ortodoxe Sârbe asupra sârbilor ortodocși din România, potrivit principiului reciprocității, episcopul desemnat de Biserica Ortodoxă Română pentru românii din Serbia (Episcopia Daciei Felix) ar trebui să aibă jurisdicție asupra credincioșilor ortodocși români din Serbia și să aibă dreptul să viziteze nu doar parohiile românești din Voivodina, ci și pe cele din Valea Timocului. În sprijinul acestor demersuri, Secretariatul de Stat pentru Culte a organizat și găzduit, între altele, la data de 30 mai 2013, o reuniune de lucru interinstituțională dedicată problemelor cetățenilor români din afara granițelor la care au luat parte reprezentanți ai Președintelui României, ai Căminului de la Iași, ai Ministerului Afacerilor Externe, ai Parlamentului, ai

tului României, ai Patriarhiei Române, precum și foști secretari de stat pentru Culte, familiarizați cu evoluția situației comunităților românești din străinătate.

De asemenea, Secretariatul de Stat pentru Culte a avut în ultimii doi ani o contribuție importantă la desfășurarea dezbaterilor care au loc periodic în cadrul Consiliului Consultativ Interinstituțional pentru problematica românilor din străinătate, organism informal de cooperare între toate instituțiile românești cu atribuții în domeniu, constituit sub egida Ministerului Afacerilor Externe, cu aprobarea guvernului României.

Întrebări frecvente:

1. Câte culte religioase recunoscute există în România?

În România funcționează 18 culte recunoscute:

Biserici Ortodoxe:

Biserica Ortodoxă Română

Episcopia Ortodoxă Sârbă de Timișoara

Biserica Ortodoxă Rusă de Rit Vechi din România (lipo-
venii)

Biserici Catolice:

Biserica Romano-Catolică

Biserica Română Unită cu Roma - Greco-Catolică

Biserici Orientale Ortodoxe:

Arhiepiscopia Bisericii Armene

Biserici protestante:

Biserica Evanghelică de Confesiune Augustană din România

Biserica Evanghelică Lutherană din România

Biserica Reformată din România

Biserica Unitariană din Transilvania

Biserici evanghelice (neoprotestante):

Cultul Creștin Baptist – Uniunea Bisericilor Creștine Bap-
tiste din România

Biserica Adventistă de Ziua a Șaptea

Cultul Creștin Penticostal – Biserica lui Dumnezeu Apos-
tolică

Biserica Creștină după Evanghelie din România – Uniunea

Bisericilor Creștine după Evanghelie din România

Biserica Evanghelică Română

Alte culte:

Federația Comunităților Evreiești din România

Cultul Musulman

Organizația Religioasă Martorii lui Iehova

2. Câte asociații religioase funcționează în România?

21 de asociații religioase au primit avizul consultativ al Secretariatului de Stat pentru Culte pentru dobândirea statutului de asociație religioasă, din care doar trei au transmis Secretariatului de Stat pentru Culte o copie după hotărârea judecătorească necesară pentru validarea acestui statut.

3. Care sunt principalele surse de finanțare a cultelor?

a. Venituri proprii

În mare măsură cultele se autofinanțează din venituri proprii (contribuții și donații ale credincioșilor, producerea și comercializarea de obiecte de cult, granturi, proiecte europene, alte venituri proprii).

b. Finanțare de la bugetul central

Statul român oferă o susținere financiară cultelor de la bugetul de stat, în principal prin intermediul Secretariatului de Stat pentru Culte, pentru plata unei contribuții la salarii (65% în general și 80% pentru parohiile/comunitățile cu venituri mici), respectiv a indemnizațiilor conducerii cultelor. S.S.C. administrează și fondurile bugetare destinate construcțiilor și reparării unor lăcașuri de cult. În cazul personalului de cult încadrat în instituțiile publice (armată, poliție, sistemul penitenciar), plata se face prin intermediul ministerelor sau al instituțiilor de resort ori (în cazul spitalelor) în regim mixt. Plata personalului didactic (profesori de religie, profesori din învățământul teologic) este asigurată prin intermediul Ministerului Educației. Pentru instituțiile de învățământ teologic neintegrate în sistemul public, statul oferă o contribuție la salarizarea personalului didactic în valoare de 600 lei / contribuție lunară.

c. Finanțare de la bugetele locale

Autoritățile locale pot finanța prin hotărâri ale consiliilor județene/locale construcția sau repararea unor lăcașuri de cult și altor proiecte inițiate de organizații ale cultelor.

d. Finanțarea pe bază de parteneriate

Culte pot colabora cu instituții ale statului român și pe bază de protocoale de colaborare punctuale.

e. Prin câștigarea de competiții de proiecte naționale și europene

Culte religioase, subdiviziunile acestora și instituțiile conexe ale acestora (asociații, fundații etc.) pot participa la diferite competiții de proiecte în cadrul programelor naționale și europene pentru finanțarea unor activități și instituții specifice.

4. *Finanțează statul român doar activitatea Bisericii Ortodoxe Române?*

Nu, statul român finanțează, potrivit legii, activitatea tuturor celor 18 culte recunoscute, în măsura în care acestea solicită o astfel de finanțare (unele culte nu acceptă finanțarea de către stat a activităților de cult propriu-zise).

5. *Cine și cum stabilește alocarea acestor bani, și potrivit căror principii?*

Culte dispun de modul în care își cheltuiesc veniturile proprii, cu respectarea legii. Veniturile alocate de la bugetul de stat prin Secretariatul de Stat pentru Culte sunt distribuite cultelor potrivit principiului proporționalității cu numărul de credincioși și al nevoilor reale ale cultelor, în condițiile legii.

6. *De ce sunt alocați bani publici pentru susținerea activităților cultelor?*

Culte din România sunt considerate instituții de utilitate publică, întrucât acestea îndeplinesc un serviciu public, participând la articularea identității societății românești, la definirea valorilor publice, la construcția solidarității sociale; joacă un rol important în societate din punct de vedere social, educațional, social-caritabil și cultural; au statutul de parteneri sociali ai statului și sunt recunoscute ca factori ai păcii sociale; contribuie la dezvoltarea societății civile.

Statul român și-a asumat angajamentul de a asigura susținerea financiară a cultelor atunci când, după jumătatea secolului al XIX-lea, și-a construit propriul patrimoniu pe confiscarea

averilor bisericești, în cadrul unui proces care a culminat în anul 1863 cu secularizarea tuturor averilor mănăstirești.

7. Ce înseamnă parteneriatul social dintre stat și culte? Se referă el doar la Biserica Ortodoxă Română?

Parteneriatul social indică faptul că statul român recunoaște expertiza cultelor religioase în domeniile spiritual, educațional, social-caritabil și cultural și este interesat să le consulte, în această calitate, ori de câte ori apreciază ca necesară reformarea politicilor publice în aceste domenii.

Pe de altă parte, parteneriatul social dintre stat și culte reprezintă o recunoaștere a rolului important pe care cultele îl joacă în susținerea nu doar a vieții religioase, ci și a sectorului educațional, a rețelei organizațiilor social-caritabile și de incluziune socială din România, a activităților culturale și își exprimă disponibilitatea de a dezvolta proiecte comune cu acestea în fiecare dintre domeniile amintite.

8. De ce este limitat numărul de culte și de ce nu beneficiază și alte grupări și asociații religioase de un statut comparabil cu cel al cultelor recunoscute?

Ca și alte state europene, statul român a stabilit criterii relativ stricte pentru recunoașterea calității de cult religios, tocmai datorită rolului important pe care îl recunoaște acestora. Criteriile de acces în rândul cultelor religioase recunoscute au fost instituite pentru ca organizațiile care aspiră la statutul de parteneri sociali ai statului să își poată demonstra credibilitatea, stabilitatea, durabilitatea și utilitatea publică, pentru a justifica investirea de timp și resurse din partea statului pentru susținerea acestui tip de parteneriat.

Grupările religioase care nu beneficiază de acest fel de recunoaștere juridică sunt, de altfel, libere să funcționeze și să își desfășoare activitățile publice potrivit dreptului comun. Activitatea acestora nu este îngrădită de autoritățile publice.

Culte și asociații religioase

În România, orice persoană are dreptul de a avea sau de a adopta o religie, de a și-o manifesta în mod individual sau colectiv, în public sau în particular, prin practici și ritualuri specifice, inclusiv prin educație religioasă, precum și libertatea de a-și păstra sau schimba credința religioasă³². Orice persoană are dreptul să facă parte dintr-o comunitate religioasă cu personalitate juridică (cult sau asociație religioasă) sau fără personalitate juridică (grupare religioasă). Entitățile religioase cu personalitate juridică sunt:

- cultele religioase, recunoscute prin hotărâre de guvern, la propunerea Secretariatului de Stat pentru Culte;
- asociațiile religioase, recunoscute prin hotărâre judecătorească, cu avizul Secretariatului de Stat pentru Culte;
- asociațiile și fundațiile cu obiective religioase, înregistrate în temeiul O.G. nr. 26/2000 cu privire la asociații și fundații. Acestea sunt de obicei organizații cu profil cultural, social și/sau caritabil aparținând unor culte religioase recunoscute sau organizații autonome ale unor credincioși aparținând acestor culte.

Culte religioase

Statul român tratează cultele religioase recunoscute drept persoane juridice de drept privat și de utilitate publică. Acestea sunt egale în fața legii și a autorităților publice, se organizează și funcționează în mod autonom, potrivit propriilor statute, coduri canonice și regulamente, cu respectarea Constituției și a legilor țării. Statul român își afirmă neutralitatea în fața credințelor religioase, în sensul că nu privilegiază niciuna dintre acestea în detrimentul celorlalte,

32 Potrivit Art. 2 alin. (1) și Art. 5 alin. (1) și 2 din Legea nr. 489/2006 privind libertatea religioasă și regimul general al cultelor.

dar are o relație de cooperare și parteneriat social cu diferitele culte religioase recunoscute. Asociațiile religioase nu primesc în mod automat statutul de utilitate publică, ci beneficiază doar de unele facilități și scutiri fiscale.

În cele de mai jos sunt prezentate pe scurt câteva date esențiale privind istoricul, organizarea și funcționarea actuală a cultelor recunoscute din România.

6.1. Biserica Ortodoxă Română³³

Deși creștinismul de rit bizantin are în spațiul românesc o tradiție și o istorie bimilenară, dezvoltându-se sub ascultarea canonică a Patriarhiei Ecumenice de Constantinopol, Biserica Ortodoxă Română a fost consacrată instituțional prin înființarea Sfântului Sinod și implicit unirea prin Mitropoliei Ungrovlahiei și a Mitropoliei Moldovei din anul 1872. Ulterior, Biserica Ortodoxă Română a devenit autocefală (1885) și a fost ridicată la rangul de Patriarhie (1925). S-au succedat în demnitatea de patriarhi ai Bisericii Ortodoxe Române: Miron Cristea (1925-1939), Nicodim Munteanu (1939-1948), Justinian Marina (1948-1977), Justin Moisescu (1977-1986) și Teoctist Arăpașu (1986-2007). De la 30 septembrie 2007, Biserica Ortodoxă Română este păstorită de Preafericitul Părinte Daniel Ciobotea, care poartă titulatura de Arhiepiscop al Bucureștilor, Mitropolit al Munteniei și Dobrogei, locțiitor al Tronului Cezareei Capadociei și Patriarh al Bisericii Ortodoxe Române.

Biserica Ortodoxă Română este condusă de Sfântul Sinod, prezidat de patriarh și format din toți ierarhii în funcție. Organismul central deliberativ al Bisericii Ortodoxe Române pentru toate problemele administrative, sociale, culturale, economice și patrimoniale este Adunarea Națională Bisericească, formată din câte trei reprezentanți ai fiecărei eparhii (un cleric și doi laici), desemnați de adunările eparhiale respective pe termen de patru ani. Organismul central executiv al Sfântului Sinod și al Adunării Naționale Bisericești este Consiliul Național Bisericesc, alcătuit din doisprezece membri ai Adunării Naționale Bisericești (câte un cleric și câte un laic reprezentând fiecare mitropolie din țară, desemnați pe o perioadă de patru ani). Membrii Sfântului Sinod pot participa cu vot deliberativ atât la

33 Ordinea prezentării celor 18 culte va respecta Lista cultelor recunoscute în România din Anexa Legii nr. 489/2006 privind libertatea religioasă și regimul general al cultelor.

ședințele Adunării Naționale Bisericești, cât și la cele ale Consiliului Național Bisericesc.

Biserica Ortodoxă Română întreține relații frățești și ecumenice cu aproape toate Bisericile creștine din lume, în primul rând cu celelalte Biserici ortodoxe. În acest context, au avut loc schimburi de vizite și contacte bilaterale la cel mai înalt nivel, atât cu Bisericile Ortodoxe surori³⁴, cât și cu Bisericile Ortodoxe Orientale³⁵, cu Biserica Romano-Catolică, cu Bisericile protestante din Europa, cu Biserici din America, Asia și alte părți ale lumii. De asemenea, Biserica Ortodoxă Română activează în cadrul organizațiilor bisericești europene și internaționale – fiind membră a Consiliului Mondial (Ecumenic) al Bisericilor, a Conferinței Bisericilor Europene, a altor organizații creștine profilate pe anumite domenii de activitate (pentru tineret, pentru femei etc.) –, precum și în cadrul dialogurilor bilaterale internaționale dintre Biserica Ortodoxă și alte mari familii creștine (ortodocși-orientali, catolici, vechi-catolici, anglicani, luterani, reformați etc.).

Unitățile componente ale Bisericii Ortodoxe Române sunt: parohia, mănăstirea, protopopiatul, vicariatul, eparhia (arhiepiscopia și episcopia) și mitropolia.

Potrivit datelor recensământului din anul 2011, credincioșii ortodocși aparținând Bisericii Ortodoxe Române reprezentau 86,45% din totalul populației care și-a declarat afilierea religioasă, majoritatea fiind etnici români (96,46%), urmați de romi (2,92%), ucraineni (0,24%) maghiari (0,16%) și de alte naționalități.

În interiorul granițelor țării, în cuprinsul Patriarhiei Române, funcționează un număr de 14.648 de unități bisericești, organizate astfel: un Centru Patriarhal, 6 mitropolii, 10 arhiepiscopii, 13 episcopii³⁶, un vicariat, 176 de protopopiate, 11.394 de parohii și 2.360

34 Patriarhia Ecumenică a Constantinopolului, Patriarhia Ortodoxă a Alexandriei, Patriarhia Ortodoxă a Antiohiei, Patriarhia Ortodoxă a Ierusalimului, Biserica Ortodoxă Rusă, Biserica Ortodoxă Sârbă, Biserica Ortodoxă Bulgară, Biserica Ortodoxă Georgiană, Biserica Ortodoxă a Ciprului, Biserica Ortodoxă a Greciei, Biserica Ortodoxă a Poloniei, Biserica Ortodoxă a Albaniei, Biserica Ortodoxă a Ținuturilor Cehiei și Slovaciei.

35 Biserica Apostolică Armeană, Patriarhia Coptă a Alexandriei, Patriarhia Ortodoxă Siriacă a Antiohiei, Biserica Ortodoxă Etiopiană, Biserica Ortodoxă a Eritreei.

36 Structura organizatoric-administrativă a Bisericii Ortodoxe Române este prevăzută la Art. 6 din Statutul pentru organizarea și funcționarea Bisericii Ortodoxe Române, aprobat prin H.G. nr. 53/2008, publicată în *Monitorul Oficial*.

de filiale, 493 de mănăstiri, 184 de schituri, 10 metocuri.

În Biserica Ortodoxă Română (patriarhie, eparhii, protopopiate, parohii, filii, mănăstiri și schituri) sunt încadrați și activează circa 14.300 de preoți și diaconi, dintre care 13.800 de preoți și diaconi la parohii, mănăstiri, schituri, centre eparhiale și protopopiate, respectiv 505 preoți în instituțiile bugetare de stat și private. Un număr total de 12.765 de preoți și diaconi de la parohii, mănăstiri, schituri, centre eparhiale și protopopiate primesc contribuții la salarizare de la bugetul de stat, iar numărul clericilor salarizați din fonduri proprii este de 1.014.

În Biserica Ortodoxă Română (patriarhie, eparhii, protopopiate, parohii, filii, mănăstiri și schituri) sunt încadrați și activează circa 14.300 de preoți și diaconi, dintre care 13.800 de preoți și diaconi la parohii, mănăstiri, schituri, centre eparhiale și protopopiate, respectiv 505 preoți în instituțiile bugetare de stat și private³⁷. Un număr total de 12.765 de preoți și diaconi de la parohii, mănăstiri, schituri, centre eparhiale și protopopiate primesc contribuții la salarizare de la bugetul de stat, iar numărul clericilor salarizați din fonduri proprii este de 1.014.

Pentru formarea personalului de cult, Biserica Ortodoxă Română dispune de 33 de seminarii teologice liceale, 11 facultăți de teologie și 4 departamente de teologie, incluse în cadrul altor facultăți, care fac parte din învățământul superior de stat, având înscriși circa 9.000 de studenți. Peste 10.000 de cadre didactice predau disciplina Religie în școlile publice.

Biserica Ortodoxă Română asigură asistență socială permanentă pentru aproximativ 270.000 cetățeni prin mai multe organisme proprii: 121 de centre pentru copii, 35 de centre pentru vârstnici, 106 cantine sociale și brutării, 52 de centre de diagnostic și tratament, cabinete medicale și farmacii sociale, 23 de centre de consiliere și asistență a familiilor în dificultate, 2 centre pentru victimele traficului de ființe umane.

Vicariatul Ortodox Ucrainean

37 Informațiile sunt preluate din *Raportul general asupra activității Bisericii Ortodoxe Române în anul 2012*, prezentat în ședința Adunării Naționale Bisericești din 27.02.2013, publicat pe site-ul www.basilica.ro.

Vicariatul Ortodox Ucrainean din România este o unitate bisericească administrativă, cu regim special misionar-pastoral, care are rolul de a coordona viața spirituală a credincioșilor ortodocși ucraineni din România. Din punct de vedere canonic, vicariatul este sub jurisdicția Patriarhiei Bisericii Ortodoxe Române, iar din punct de vedere administrativ este autonom.

Conform recensământului din anul 2011, numărul credincioșilor ortodocși ucraineni este de cca 40.000 de persoane, reprezentând 0,24% din totalul credincioșilor ortodocși; aceștia se găsesc în jurisdicția bisericească a Vicariatului Ortodox Ucrainean.

În cadrul Vicariatului Ortodox Ucrainean din România funcționează 27 de preoți deservind 32 de parohii grupate în două protopopiate:

- protopopiatul Sighetu Marmăției (jud. Maramureș) – pentru credincioșii ortodocși ucraineni din județul Maramureș,
- protopopiatul Lugoj (jud. Timiș) – pentru credincioșii ortodocși ucraineni din județele Timiș și Caraș-Severin. Cele două protopopiate își întind jurisdicția asupra a 32 de parohii cu 32 de lăcașuri de cult, în care slujesc 27 de preoți și 3 mănăstiri înființate după 1990.

6.2. Episcopia Ortodoxă Sârbă de Timișoara

Episcopia Ortodoxă Sârbă de Timișoara îi cuprinde pe etnicii sârbi de credință creștin-ortodoxă din România care se află sub jurisdicția canonică a Bisericii Ortodoxe Sârbe. Ca atare, funcționează ca un cult recunoscut de sine stătător.

La recensământul din anul 2011, în România trăiau 18.076 de etnici sârbi – dintre care 94,8% creștin-ortodocși, majoritatea (11.112 persoane) declarând că aparțin Episcopiei Ortodoxe Sârbe de Timișoara, restul (cca. 6000 de persoane) declarându-și apartenența la Biserica Ortodoxă Română.

Cele trei protopopiate ale Episcopiei, Timișoara, Arad și Socol (jud. Caraș-Severin) au în subordine 55 de parohii și 5 mănăstiri, în care slujesc 46 de preoți și diaconi. Mănăstirile acestui cult (Baziaș, Cusici, Zlatița – în județul Caraș-Severin –, Bezdin – în județul Arad –, și mănăstirea „Sf. Gheorghe” – în județul Timiș) sunt atestate documentar în secolele XVI–XVIII și sunt incluse în lista mo-

numentelor istorice din România.

Episcopia Ortodoxă Sârbă de Timișoara folosește în cult calendarul iulian (pe stil vechi) și este condusă de către Episcopul-administrator al Episcopiei Ortodoxe Sârbe de Timișoara, Luchian Pantelić, episcop de Buda (Ungaria) și de un locțiitor arhieresc, preotul Marinco Marcov (din 2010).

6.3. Biserica Romano-Catolică

În țara noastră, Biserica Catolică este prezentă sub forma ritului latin (Biserica Romano-Catolică), a celui bizantin (Biserica Română Unită cu Roma) și a celui armean (Ordinariatul Armeano-Catolic). Biserica Catolică este formată din comuniunea credincioșilor creștini din întreaga lume, uniți prin credință și sacrameinte sub conducerea și în dependență canonică de Papa Romei (actualmente Sanctitatea Sa Papa Francisc). Suveranul Pontif desemnează periodic un ambasador papal ce poartă titlatura de nunțiu apostolic. Pentru România și Republica Moldova este acreditat ca nunțiu apostolic arhiepiscopul Francisco-Javier Lozano.

Biserica Catolică din România se organizează pe baza Codului de Drept Canonic (datând din 1984), respectiv (în cazul Bisericii Române Unite) pe baza Codului Canoanelor Bisericilor Orientale³⁸.

Forul de conducere al tuturor credincioșilor catolici din România este Conferința Episcopală. Aceasta îi reunește pe toți episcopii romano-catolici și greco-catolici din România. În forma ei actuală, Conferința Episcopală Română datează din 16 martie 1991, având la bază Protocolul nr. 855/1990 al Congregației pentru Episcopi și al Congregației pentru Bisericile Orientale. Reuniunea plenară a Conferinței are loc de două ori pe an (primăvara și toamna), existând și sesiuni extraordinare. Conferința Episcopală Română are două subsecțiuni: Subsecțiunea Latină și Consiliul Ierarhilor Greco-Catolici. Președintele și vicepreședintele acesteia sunt aleși pe baza alternanței celor două rituri. În prezent, Președintele Conferinței Episcopale Române este Preafericitul Cardinal Lucian Mureșan, Arhiepiscopul Major al Bisericii Române Unite cu Roma, iar vicepreședinte este Înaltpreasfințitul Părinte Ioan Robu, Arhiepiscop-Mitropolit de București.

³⁸ Recunoscute oficial prin HG Nr.1218/2008, publicată în *Monitorul Oficial*, Partea I, Nr. 798 bis din 27.XI.2008.

Biserica Romano-Catolică din România numără în prezent, conform recensământului din 2011, 870.774 de credincioși, dintre care 500.444 (57,47%) sunt maghiari, 297.246 (34,16%) români, 21.324 (2,43%) germani, 20.281 (2,33%) romi, 9.250 (1,06%) slovaci, iar restul de altă naționalitate.

Biserica Romano-Catolică din România este alcătuită din 6 dieceze:

1) Arhiepiscopia Romano-Catolică de București își are jurisdicția asupra credincioșilor catolici din județele Tulcea, Constanța, Brăila, Ialomița, Călărași, Buzău, Prahova, Ilfov, Giurgiu, Dâmbovița, Argeș, Teleorman, Vâlcea, Olt, Gorj, Dolj, Mehedinți și Municipiul București. Arhidieceza păstorește un număr de circa 42.000 de credincioși și este împărțită în șase decanate: București Nord, București Sud, Ploiești, Craiova, Constanța și Brăila.

2). Arhiepiscopia Romano-Catolică de Alba Iulia are jurisdicție canonică asupra credincioșilor catolici din județele Transilvaniei (fără Maramureș și Crișana). Conform datelor statistice de la recensământul din 2011, numărul credincioșilor se ridică la cca. 400.000, aceștia fiind în majoritate etnici maghiari. Arhiepiscopia își desfășoară activitatea în cadrul a 15 decanate – Alba Iulia, Bistrița, Hunedoara, Sibiu, Făgăraș, Dumbrăveni, Brașov, Târgu Secuiesc, Cluj-Dăbâca, Arieș-Turda, Târnava, Târgu Mureș, Ciuc Inferior, Ciuc Superior, Gheorghieni, Odorhei –, având un număr de 321 de parohii.

3). Episcopia Romano-Catolică de Iași are în jurisdicție opt județe: Bacău, Botoșani, Galați, Iași, Neamț, Suceava, Vaslui, Vrancea. Potrivit datelor statistice ale recensământului din anul 2011, Episcopia Romano-Catolică de Iași numără 196.188 de credincioși, în majoritate români. Teritoriul diecezei este împărțit în 10 decanate: Iași, Valea Siretului, Bucovina, Roman, Moinești, Bacău, Traian, Troțuș, Piatra, Vrancea.

4) Episcopia Romano-Catolică de Timișoara păstorește, potrivit recensământului din anul 2011, circa 105.000 de credincioși romano-catolici. Episcopia numără 8 decanate: Timișoara, Cenad, Deta, Arad, Vinga, Pâncota, Caraș, Severin.

5) Episcopia Romano-Catolică de Oradea își are jurisdicția asupra credincioșilor catolici din județele: Bihor, Sălaj și o parte

din Arad, Satu Mare și Mureș. Conform recensământului din anul 2011, numărul credincioșilor din cadrul acestei Episcopii este de circa 53.000, în majoritate etnici maghiari. Parohiile din cuprinsul Episcopiei sunt grupate în două decanate: Catedrală (situat în municipiul Oradea) și Crasna.

6) Episcopia Romano-Catolică de Satu Mare cuprinde județele Satu Mare și Maramureș. Numărul credincioșilor acestei dieceze – cei mai mulți dintre ei etnici maghiari – se ridică la circa 80.000. Episcopia are în componență șapte decanate: Satu Mare, Ugocea, Ardud, Carei I, Carei II, Baia Mare, Sighetu Marmației.

6.4. Biserica Română Unită cu Roma, Greco-Catolică

Biserica Română Unită cu Roma, Greco-Catolică a luat naștere în Transilvania, la sfârșitul secolului al XVII-lea, prin unirea unei părți a românilor ortodocși cu Biserica Catolică. Sinodul de la Alba Iulia, convocat în anul 1697 de către mitropolitul ortodox Atanasie Anghel, a acceptat patru principii care au permis trecerea sub jurisdicția canonică a Sfântului Scaun: recunoașterea primatului papal, existența purgatoriului, împărtășirea cu azimă și Filioque (purcederea Duhului Sfânt de la Tatăl și de la Fiul). Prin acceptarea acestor condiții, românii uniți cu Roma li se garantau: păstrarea ritului bizantin, respectarea sărbătorilor ortodoxe, alegerea episcopilor de către sinod, precum și egalitatea în drepturi a clerului și a credincioșilor uniți cu cei ai Bisericii Catolice. Biserica Română Unită a funcționat ca una din cele două Biserici ale românilor din Transilvania timp de două secole. După instalarea regimului comunist, în anul 1948, prin Decretul nr. 358/1948, Biserica Greco-Catolică a fost desființată de statul român, credincioșii acesteia fiind siliți să treacă fie la ortodoxie, fie la ritul catolic latin. Conform aceluiași decret, toate proprietățile acesteia au fost preluate de către stat, cu excepția bisericilor și caselor parohiale, care au fost transferate Bisericii Ortodoxe Române. După Revoluția din decembrie 1989, una dintre primele măsuri adoptate de statul român a fost Decretul-Lege nr. 9 din 31 decembrie 1989, prin care se abroga Decretul nr. 358/1948 și se recunoștea oficial Biserica Română Unită cu Roma, Greco-Catolică.

Conform recensământului din anul 2011, numărul credincioșilor declarați greco-catolici a fost de 150.593, reprezentând cca 0,8% din populația care și-a declarat afilierea religioasă; dintre aceștia, 124.563

(82,71%) sunt români; 16.144 (10,72%) sunt etnici maghiari, 6.511 (4,32%) romi, 1.204 (0,8%) ucraineni, restul fiind de alte naționalități.

Biserica Română Unită cu Roma, Greco-Catolică cuprinde 5 eparhii, cu 5 vicariate, 75 de protopopiate, 763 de parohii, 540 de lăcașuri de cult, circa 760 de preoți și peste 25 de ordine și congregații călugărești aflate sub jurisdicția canonică a celor 5 episcopii:

1. Arhiepiscopia Română Unită cu Roma, Greco-Catolică de Alba Iulia și Făgăraș, cu sediul la Blaj. Are jurisdicție canonică în județele Alba (parțial), Brașov, Cluj (parțial), Covasna, Harghita, Mureș, Sibiu și în județele din Vechiul Regat. Are în componență două vicariate (la București și Făgăraș).

2. Episcopia Română Unită cu Roma, Greco-Catolică Oradea, având jurisdicție canonică în județele Arad (parțial), Bihor, Satu Mare (parțial) și Sălaj (parțial).

3. Episcopia Română Unită cu Roma, Greco-Catolică Cluj-Gherla, cu sediul la Cluj-Napoca. Are jurisdicție canonică în județele Alba (parțial), Bistrița-Năsăud, Cluj (parțial), Maramureș (parțial) și Sălaj (parțial).

4. Episcopia Română Unită cu Roma, Greco-Catolică Lugoj, având jurisdicție canonică în județele Alba (parțial), Arad (parțial), Caraș-Severin, Hunedoara și Timiș. Are în componență două vicariate, la Timișoara și Hațeg.

5. Episcopia Română Unită cu Roma, Greco-Catolică Maramureș, cu sediul la Baia-Mare. Are jurisdicție în județele Maramureș, Satu-Mare (parțial), Sălaj (parțial) și Suceava. Cuprinde un vicariat la Baia Mare, pentru credincioșii greco-catolici ucraineni.

Ordinariatul Armeano-Catolic

La sfârșitul secolului al XVII-lea, armenii din Transilvania au trecut la catolicism. Pentru aceștia, a fost organizată o eparhie cu sediul în orașul Gherla. Situația credincioșilor armeano-catolici era asemănătoare cu cea a românilor greco-catolici, armenii acceptaseră principiile de bază ale catolicismului, dar și-au păstrat ritul tradițional, iar slujbele se oficiau în limba armeană.

Prin Concordatul cu Vaticanul din anii 1927–1929, unitatea bisericească a armenilor catolici a fost recunoscută ca eparhie de sine stătătoare. După anul 1948, eparhia armeano-catolică a avut o situație neclară, fiind scoasă în afara legii. În anul 1964, printr-un decret al Vaticanului, pentru credincioșii armeano-catolici s-a creat Ordinariatul Armeano-Catolic, care a fost inclus în Episcopia Romano-Catolică de Alba Iulia. În anul 1991, titlul de „ordinar” a fost conferit, de către Vatican, arhiepiscopului romano-catolic de Alba Iulia³⁹.

În prezent, Ordinariatul cuprinde patru parohii: Gherla, Gheorghieni, Dumbrăveni și Frumoasa – dar credincioși armeano-catolici locuiesc și în alte orașe transilvănene.

6.5. Arhiepiscopia Bisericii Armene

Arhiepiscopia Bisericii Armene se află sub jurisdicția Bisericii Apostolice Armene, având centrul spiritual la Ecimadzin (în Armenia), locul de reședință al Catolicosului-Patriarh al tuturor armenilor.

Armenii s-au așezat în spațiul românesc începând cu secolele XI-XII, iar domnitorul Alexandru cel Bun a înființat pentru aceștia o episcopie în anul 1401 la Suceava. În epoca modernă, cultul armean a fost recunoscut prin Legea cultelor din anul 1928, iar în anul 1931 a fost votată Legea pentru înființarea și funcționarea Eparhiei Armene. În anul 1949 a fost aprobat Statutul organic și administrativ al Eparhiei Armene din România, în care se menționează faptul că aceasta stă sub autoritatea dogmatică și canonică a catolicosului tuturor armenilor din Ecimiadzin, dar își reglementează, conduce și administrează în mod autonom toate treburile religioase, culturale, fundamentale și epitropești în conformitate cu legislația românească.

Episcopia Armeană este condusă de un arhiepiscop sau episcop, ajutat de un vicar eparhial. Organul central al acestui cult este Congresul eparhial, iar organul executiv superior este Consiliul eparhial. Acesta din urmă are în componența sa trei comitete: comitetul spiritual bisericesc, comitetul cultural și comitetul economic. Organele de conducere parohiale sunt adunarea parohială, consiliul parohial (epitropia) și comitetele parohiale.

În cadrul Eparhiei armene din România funcționează 10 parohii, deservite de patru preoți, trei diaconi, doi cântăreți, cu 16 biserici și șase cimitire confesionale. Cele mai importante comunități sunt la București și la Constanța. Celelalte comunități de pe teritoriul țării sunt formate din 12-20 de familii. În județul Suceava există două mănăstiri, înscrise în lista monumentelor istorice, la Zamca și Hagigadar.

La recensământul din anul 2011 au fost înregistrați 393 de credincioși armeni, dintr-o populație de 2.017 etnici armeni.

6.6. Biserica Creștină Rusă de Rit Vechi din România

Biserica Creștină de Rusă de Rit Vechi din România a fost întemeiată de vechii-credincioși ruși în prima parte a secolului al XVIII-lea. Aceștia au refuzat reformele liturgice întreprinse de Patriarhul Nikon al Moscovei (1652-1658); ca urmare a persecuțiilor pe care le-au avut de îndurat din partea statului, o parte a vechilor-credincioși s-au refugiat în Țările Române, unde au format comunitatea lipovenească. Primele comunități de lipoveni din spațiul românesc au fost semnalate în satele sucevene Lipoveni (1724) și Manolea (1743). În anul 1846 a fost înființată Mitropolia de Rit Vechi de la Fântâna Albă în Bucovina de Nord, sub conducerea mitropolitului Ambrozie. Evenimentul marchează agregarea comunităților creștine de rit vechi într-o Biserică autonomă, care îi cuprinde pe toți credincioșii de rit vechi (staroveri) din Europa, America și Australia. Succesorii lui Ambrozie (Kiril, Arcadie etc.) au purtat titlul de mitropolit, fiind recunoscuți drept conducători spirituali ai tuturor credincioșilor creștini de rit vechi din lume, statut și recunoaștere pe care și le păstrează și astăzi.

Pe 28 iunie 1940, ca urmare a ocupării Bucovinei de Nord de către Uniunea Sovietică, Mitropolia creștinilor de rit vechi s-a mutat de la Fântâna Albă la Brăila, unde funcționează și în prezent, cu prerogative de conducere spirituală asupra tuturor coreligionarilor din lume. Creștinii ruși de rit vechi urmează rânduielele tradiționale ortodoxe și oficiază slujbele în limba slavonă, conform rânduielelor liturgice pre-nikoniene și urmând calendarul iulian (neîndreptat).

Conform recensământului din 2011, Biserica Ortodoxă Rusă de Rit Vechi are aproximativ 33.000 de credincioși, dintre care 17.268 (53,03%) ruși lipoveni și 13.667 (42%) etnici români, aceștia

fiind organizați în 43 de parohii și având 59 de lăcașe de cult.

Sub aspectul organizării administrative, Biserica Ortodoxă Rusă de Rit Vechi din România cuprinde următoarele unități bisericești:

1. Eparhia de Fântâna Albă, cu reședința în municipiul Brăila. Aceasta are în componență parohiile ortodoxe ruse de rit vechi din: județele Brăila și Galați, municipiul București, localitatea Bordușani (județul Ialomița), localitatea Fântâna Albă (Ucraina).

2. Eparhia Slavei, cu reședința în localitatea Slava Rusă din județul Tulcea. Cuprinde parohiile ortodoxe ruse de rit vechi din: localitățile Slava Rusă, Slava Cercheză, Carcaliu, Ghindărești, Jurilovca, 2 Mai, orașele Cernavodă și Năvodari, municipiul Constanța și parohiile din Bulgaria.

3. Eparhia Bucovinei și Moldovei, cu reședința în orașul Târgu-Frumos din județul Iași. Această eparhie cuprinde parohiile ortodoxe ruse de rit vechi din județele: Iași, Vaslui, Neamț, Suceava și Botoșani.

4. Eparhia Tulcii, cu reședința în municipiul Tulcea. Cuprinde parohiile ortodoxe ruse de rit vechi din: municipiul Tulcea, orașele Sulina și Mahmudia, localitățile Sarichioi, Periprava, Chilia Veche, Mila 23, Sfiștovca.

Cultul creștin ortodox rus de rit vechi nu are organizat un sistem de învățământ teologic propriu, preoții fiind aleși dintre acei credincioși considerați apti să officieze serviciile religioase, cunoscători ai limbii slavone, ai tipicului și ai canoanelor bisericești. Din anul 2003, cu acordul conducerii Bisericii Ortodoxe Române, la Seminarul Teologic Ortodox din Iași a fost înființată o clasă destinată elevilor Bisericii Ortodoxe Ruse de Rit Vechi.

6.7. Biserica Reformată din România (Calvină)

Credința creștină reformată generată de teologia lui Jean Calvin a pătruns în Transilvania în secolul al XVI-lea, fiind organizată și recunoscută instituțional în perioada anilor 1564-1580, când a fost înființată Episcopia Reformată din Ardeal. După Marea Unire din 1918, parohiile reformate din Banat, Crișana și Maramureș au ieșit

din jurisdicția eparhiilor maghiare și au format o nouă episcopie, cu sediul la Oradea.

Conform recensământului din anul 2011, Biserica Reformată din România cuprinde 600.932 de credincioși, în majoritate (93.78%) etnici maghiari, reușiți în două eparhii:

1. Eparhia Reformată din Ardeal, cu sediul la Cluj-Napoca, care cuprinde credincioșii reformați din județele Transilvaniei propriu-zise. Eparhia este împărțită în 16 protopopiate: Aiud, Brașov, Călata (Huedin), Cluj Exterior, Cluj, Dej, Gurghiu (Reghin), Hunedoara, Mureș, Mureș-Câmpie, Odorheiul Secuiesc, Sfântu Gheorghe, Târnăveni, Târgu Secuiesc, Turda și Baraolt.

2. Eparhia Reformată de pe lângă Piatra Craiului, cu sediul la Oradea, care cuprinde credincioși din Banat, Crișana și Maramureș. Parohiile din cuprinsul eparhiei sunt grupate în nouă protopopiate: Bihor, Baia Mare, Satu Mare, Carei, Eriu (Marghita), Arad, Timișoara, Șimleul Silvaniei și Zalău.

Organele de conducere ale cultului reformat sunt:

- Sinodul, pentru Biserică în întregul ei, cu atribuții în ceea ce privește legislația bisericească și adevărurile de credință;
- Adunarea Generală Eparhială, pentru fiecare eparhie;
- Adunarea parohială, pentru fiecare parohie.

Organele executive sunt:

- Consiliul Dirigent – la nivel de eparhie;
- Consiliul protopopiatului – la nivel de protopopiat;
- Presbiteriul – la nivel de parohie.

Pregătirea preoților reformați se realizează, în limba maghiară, în cadrul Institutului Teologic Protestant Unic de Grad Universitar din Cluj-Napoca.

6.8. Biserica Evanghelică de Confesiune Augustană din România

Credința protestantă evanghelică are la bază teologia lui Martin Luther și s-a constituit în spațiul românesc într-o Biserică de sine stătătoare la inițiativa brașoveanului Johannes Honterus (1498-1549). Sinodul de la Mediaș din anul 1572 a stabilit ca doctrină oficială a

acestei biserici Confesiunea de la Augusta (Augsburg), adoptată de principii Imperiului Romano-German în anul 1530. După anexarea Transilvaniei la Regatul Ungariei în 1867, Biserica Evanghelică de Confesiune Augustană, formată în mod tradițional din credincioși sași, și-a dezvoltat o consistentă activitate socioculturală. Această activitate a fost însă îngreunată în perioada regimului comunist.

Înainte de anul 1944, totalul credincioșilor evanghelici luterani se ridica la 250.000 de persoane, reunite în peste 250 de parohii. În urma războiului și a evenimentelor politice și mai ales în urma valurilor succesive de emigrare, numărul enoriașilor a scăzut simțitor, ajungând, conform recensământului din anul 2011, la 5.399 de credincioși (dintre care 53,6% germani, 27,8% etnici români și 14,4% maghiari).

Structura organizatorică a Bisericii cuprinde: biserica locală, biserica districtuală și biserica generală. Biserica locală (parohia) are statut de persoană juridică și este condusă de adunarea generală a reprezentanților comunității bisericești și de un consiliu parohial (prezbiteriu). Biserica cuprinde cinci districte bisericești (protopopiate): Brașov, Mediaș, Sebeș, Sibiu și Sighișoara. Organele de conducere ale districtelor sunt: Congresul Bisericesc Districtual și Consistoriul Districtual. Districtul este condus de un decan (protopop).

Totalitatea parohiilor formează Biserica generală. Organele de conducere ale acesteia sunt: Congresul Bisericesc General și Consistoriul Superior. Congresul Bisericesc General este alcătuit din membrii Consistoriului Superior, decanii și curatorii districtelor bisericești, delegații clerici și mireni, în total circa 40 de persoane. Acest for are competență în cele mai importante probleme ale Bisericii, inclusiv în alegerea episcopului, a curatorului general și a membrilor Consistoriului Superior. Conducătorul Bisericii generale este episcopul. Consistoriul superior este format din episcop, curatorul Bisericii Generale, episcopul vicar, trei preoți (minimum doi cu rang de parohi) și șase laici. Consistoriul Superior gestionează toate problemele curente ale Bisericii și asigură reprezentarea acesteia în raport cu alte culte și cu autoritățile statului.

6.9. Biserica Evanghelică Lutherană din România

Biserica Evanghelică Lutherană are aceeași doctrină și istorie ca Biserica Evanghelică de Confesiune Augustană, însă credincioșii ei sunt în mod tradițional de etnie maghiară și slovacă. După Ma-

rea Unire din anul 1918, parohiile luterane maghiare și slovace din România Mare au format o Biserică distinctă de cea a sașilor, menținându-se astfel până în prezent.

Biserica Evanghelică Lutherană din România numără, conform datelor recensământului din anul 2011, 20.168 de credincioși (cca. 62% maghiari, 16% germani, 12% slovaci și cca 9,8% români).

Organizarea cultului are la bază principiul sinodo-presbiterial⁴⁰, iar conducătorul este episcopul ales de adunările generale ale parohiilor. Organul reprezentativ suprem al cultului este Sinodul. Membri din oficiu cu drept de vot ai Sinodului sunt: prezidiile episcopale și ale protopopiatelor, notarul suprem general, curatorul secund și consilierul juridic al circumscripției. Pe bază de alegeri mai sunt desemnate, din cadrul celor trei protopopiate (Brașov, Cluj-Napoca și Nădlac), 30 de persoane din rândul clerului și al laicilor. Sinodul se întrunește de regulă din trei în trei ani.

Între sesiunile Sinodului, funcția de conducere este deținută de Presbiteriul episcopal, care este format din: episcop, prim-curatorul general, episcopul adjunct, referentul de misiune internă, consilierul principal episcopal, protopopii, președintele Comisiei Teologice, referentul catehetic, referentul diaconic și responsabilul de presă. Presbiteriul episcopal se întrunește de regulă anual.

6.10. Biserica Unitariană din Transilvania

Confesiunea unitariană își datorează nașterea teologului transilvănean Francisc David (1519-1579), fiind recunoscută oficial prin edictul Dietei de la Turda privind libertatea religioasă din anul 1568.

Organizarea cultului are la bază principiul sinodo-presbiterial, ceea ce presupune faptul că laicii au un rol important, conducerea este colectivă, iar unitățile de bază sunt autonome. Organele centrale de conducere sunt: Sinodul, Consistoriul Suprem și Consistoriul Bisericesc.

Sinodul este format, din oficiu, din episcop, doi curatori generali, alți demnitari bisericești și laici, precum și din delegați aleși din cadrul protopopiatelor și parohiilor. În total, acest for numără

⁴⁰ Motiv pentru care cultul a fost cunoscut și sub numele de Biserica Evanghelică Lutherană S. P. (sinodo-presbiteriană).

circa 250 de membri. Sinodul se întrunește o dată la trei ani și are ca principale atribuții: alegerea episcopului, sfințirea preoților și modificarea Constituției Bisericii.

Consistoriul Suprem este compus din membri aleși și membri din oficiu, preoți și laici; se întrunește anual la Cluj și are ca principală atribuție guvernarea anuală a Bisericii. Între sesiunile Consistoriului Suprem, conducerea operativă este asigurată de Consistoriul Bisericesc, care se întrunește trimestrial. Președinția Bisericii este reprezentată de episcop, vicar, cei doi curatori generali și directorul afacerilor publice. La nivel de protopopiat și parohie, organele de conducere sunt adunarea generală a protopopiatelor și adunarea generală parohială.

În prezent, cultul unitarian își are sediul central la Cluj-Napoca și cuprinde, conform recensământului din anul 2011, 57.686 de credincioși de naționalitate maghiară. Comunități importante de credincioși unitarieni se găsesc în următoarele județe: Cluj, Brașov, Covasna, Harghita și Mureș. Acestea sunt organizate în 6 protopopiate: Cluj, Turda, Mureș, Târnava, Cristuru Secuiesc, Trei Scaune, Alba de Sus și Odorheiu Secuiesc.

6.11. Uniunea Bisericilor Creștine Baptiste din România

Creștinii baptiști își revendică tradiția de credință din mișcările anabaptiste din secolele XV-XVIII, dar mai ales de la eforturile lui John Smith, care a întemeiat la Amsterdam, în anul 1609 prima biserică baptistă. În România, prima biserică baptistă a luat ființă în anul 1856 în București, iar în anul 1920 credincioșii baptiști s-au organizat sub denumirea de Uniunea Comunităților Creștine Baptiste. În prezent, cultul creștin baptist din România cuprinde circa 1.800 de biserici în toate regiunile țării și 700 de pastori.

Potrivit recensământului din anul 2011, numărul credincioșilor declarați baptiști se ridică la 112.850 de persoane, dintre care 80% etnici români, 11% maghiari, 7,8% romi, restul fiind de alte naționalități.

Organele de conducere ale bisericii sunt adunarea generală, comitetul bisericii și păstorul bisericii, care îndeplinește rolul de presbiter (bătrân), denumit și episcop (supraveghetor). Uniunea Bisericilor Creștine Baptiste din România (Uniunea Baptistă) este organul național de reprezentare a cultului creștin baptist din România. Uniunea

Baptistă are scopul de a exprima unitatea spirituală și doctrinară a credincioșilor bapțiști din România și de a reprezenta interesele generale ale bisericilor baptiste și ale celorlalte părți componente ale Cultului Creștin Baptist din România.

6.12. Biserica Creștină după Evanghelie din România – Uniunea Bisericilor Creștine după Evanghelie din România

Comunitatea creștinilor după Evanghelie s-a organizat instituțional în București începând cu anul 1899. După ce în anul 1933 au fost recunoscuți de către stat ca asociație religioasă, în anul 1939 creștinii după Evanghelie au fost constrânși de regimul carlist să fuzioneze cu Creștinii după Scriptură, formând Cultul Creștin după Evanghelie, cu două ramuri: ramura I (Creștinii după Evanghelie propriu-ziși), și ramura a II-a (actuala Biserică Evanghelică Română). Ulterior, în anul 1946, Cultului Creștin după Evanghelie i s-a recunoscut calitatea de cult, iar după 1989 cele două ramuri s-au despărțit din nou.

Ca urmare a separării celor două ramuri și a scăderii populației, la recensământul din anul 1992 au fost înregistrați 49.393 de membri, iar la recensământul din 2011, 42.495 de persoane (dintre care 86,6% etnici români, 7% romi și 4,6% maghiari).

Sub aspect organizatoric, Cultul Creștin după Evanghelie este structurat la nivel local în comunități cu un număr de cel puțin 20 de membri majori. În întreaga țară funcționează 678 astfel de comunități conduse de prezbiteri (frați bătrâni).

La nivel național, Uniunea Bisericilor Cultului Creștin după Evanghelie este condusă de Sfatul de Frați pe Țară, care alege conducerea operativă a cultului, formată din președinte și doi vicepreședinți. Organul suprem al Uniunii este Conferința generală, care se întrunește o dată la patru ani și desemnează componența Sfatului de Frați pe Țară. Sub autoritatea Cultului Creștin după Evanghelie funcționează Institutul Teologic de grad universitar din București „Timotheus” și cinci școli biblice.

6.13. Biserica Evanghelică Română

Biserica Evanghelică Română s-a născut în jurul teologilor ortodocși Dumitru Cornilescu și Teodor Popescu, în anii 1920-

1924. În anul 1926 sub îndrumarea acestora câteva sute de credincioși construiesc prima biserică în București. La solicitarea autorităților, pentru a fi deosebiți de alți credincioși, din anul 1927 noua mișcare creștină a purtat numele de Creștinii după Scriptură, organizată oficial sub formă de asociație. În foarte scurt timp, au fost organizate biserici în Ploiești, Câmpulung, Târgoviște, Rucăr, Buzău, Pitești, Bârlad și Brașov.

Ca urmare a ingerințelor autorităților politice, creștinii după Scriptură s-au unit temporar, în anul 1939, cu creștinii după Evanghelie. După anul 1990, credincioșii cultului evanghelic român s-au separat de creștinii după Evanghelie, formând Biserica Evanghelică Română.

Conducerea cultului este asigurată de Sfatul de frați pe țară (maximum 21 de membri), Biroul executiv (3 membri) și Adunarea generală a reprezentanților. Sfatul de frați pe țară are atribuții misionare, de coordonare a activităților cultului și de gestiune și financiar. Biroul executiv al cultului, subordonat direct Sfatului de frați pe țară, gestionează problemele curente ale Bisericii și o reprezintă în raport cu autoritățile publice și cu alte instituții din țară și de peste hotare. Adunarea generală a reprezentanților este forumul suprem de îndrumare și control al activității Bisericii Evanghelice Române, fiind principalul organism deliberativ al acesteia. Este forumul de reprezentare (un reprezentant la 50 de credincioși) al acesteia.

Potrivit rezultatelor recensământului din anul 2011, numărul persoanelor care și-au declarat apartenența la Biserica Evanghelică Română a fost de 15.514 (0,08% din populația care și-a declarat apartenența religioasă), în principal etnici români (67,65%), germani (15%)⁴¹, maghiari (9,62%) și romi (5,61%).

6.14. Uniunea Penticostală – Biserica lui Dumnezeu Apostolică din România

Creștinii penticostali își revendică numele de la una dintre cele mai importante credințe asumate de aceștia și potrivit căreia Duhul

41 Este posibil ca numărul mare de etnici germani care și-au declarat apartenența la Biserica Evanghelică Română să fie datorat unei erori de înregistrare datorate similarității de nume cu Biserica Evanghelică – C.A. și Biserica Evanghelică Lutherană din România.

Sfânt coboară asupra celor credincioși, iar aceștia capătă darul vorbirii în limbi neînvățate asemenea apostolilor în ziua Cincizecimii (*pentecosta*). Penticostalii au apărut în Statele Unite ale Americii la începutul secolului XX, iar în România prima comunitate este semnalată în anul 1922 în localitatea Păuliș, județul Arad.

Potrivit recensământului din anul 2011, credincioșii care și-au declarat apartenența la Uniunea Penticostală – Biserica lui Dumnezeu Apostolică a fost de 362.314, reprezentând 1,92% din totalul populației care și-a declarat apartenența religioasă, credincioșii penticostali fiind în principal etnici români (76,36%), romi (19,66%), maghiari (1,77%) și ucraineni (1,76%).

Organizarea cultului are la bază un sistem descentralizat, respectându-se autonomia bisericească locală. Cultul are o conducere colectivă centrală, reprezentată de Consiliul bisericesc, format din 21 de membri, și de Comitetul executiv, format din 7 membri, în frunte cu un președinte. Aceste organe sunt alese în cadrul Adunării Generale Elective, forul cel mai înalt de conducere a cultului, care se întrunește o dată la patru ani. Bisericile locale au ca intermediar între ele și conducerea centrală șase comunități regionale la: Arad, Brașov, București, Cluj, Oradea și Suceava. În fruntea unei biserici locale se află un pastor sau mai mulți, în funcție de numărul membrilor, și un comitet ales de fiecare Biserică. Între slujitorii acestora se numără și prezbiterii și diaconii, subordonați pastorului.

Pregătirea pastorilor se face la nivel universitar în cadrul Institutului Teologic Penticostal din București, precum și în cadrul a trei seminarii teologice liceale și a 2 școli postliceale.

6.15. Biserica Adventistă de Ziua a Șaptea din România

Mișcarea adventistă inaugurată de pastorul american William Miller (1782-1849) și centrată pe a doua venire a lui Iisus Hristos pe pământ (lat. *adventus* = venire) este prezentă în România din anul 1870, fiind însă recunoscută drept cult religios abia în anul 1950.

Organul central de conducere al Bisericii este Uniunea de Conferințe, care are în subordine șase unități, numite Conferințe (Muntenia, Moldova, Oltenia, Transilvania de Sud, Transilvania de Nord și Banat). În prezent, corpul pastoral al Bisericii este format dintr-un număr de circa 340 de pastori.

Potrivit rezultatelor recensământului din anul 2011, numărul credincioșilor care și-au declarat apartenența la comunitatea adventistă se ridică la 80.944 de persoane, în principal etnici români (79,6%), maghiari (9,86%), romi (8,39%) și ucraineni (1,6%).

Pregătirea personalului clerical se desfășoară la Institutul Teologic Adventist de grad universitar, care funcționează la Cernica, precum și în cadrul a trei licee seminariale.

6.16. Federația Comunităților Evreiești din România – Cultul Mozaic

Primele comunități de evrei s-au așezat în spațiul românesc în secolele al XVI-lea și al XVII-lea sub protecția domnitorilor români, care le-au asigurat libertatea credinței, recunoașterea tribunalelor rabinice și a instituțiilor specifice de învățământ. Domnitorul Constantin Brâncoveanu i-a tratat ca pe o breaslă, iar în Moldova este instituită în anul 1719 funcția de rabin-șef, Hahambașia. Emanciparea politică a evreilor a devenit realitate prin Constituția din 1923, iar în 1928 comunitățile de evrei s-au unificat sub denumirea de Federația Unurilor de Comunități Evreiești. Cu toate acestea, sfârșitul perioadei interbelice și anii celui de-al Doilea Război Mondial au fost marcați de restricționarea drepturilor și libertăților cetățenești și religioase ale evreilor, culminând cu Holocaustul.

Potrivit statutului de organizare și funcționare a Cultului Mozaic, activitatea confesională a minorității evreiești din România este condusă de către Federația Comunităților Evreiești (Mozaice), cuprinzând toate comunitățile și obștile din țară și având sediul la București. Dintre cele 78 de comunități și obști, cele mai importante comunități se află în București, Timișoara, Iași, Cluj, Galați, Bacău, Arad, Baia Mare, Botoșani, Brașov, Deva, Târgu Mureș.

Organele locale de conducere ale comunității sunt: adunarea generală, comitetul de conducere și comisia de cenzori, iar funcțiile clericale sunt:

- șef-rabinul – conducătorul religios al cultului;
- prim-rabinul – cel mai erudit și mai în vârstă rabin dintr-o localitate;
- rabinul – conducătorul spiritual al credincioșilor mozaici de pe lângă una sau mai multe sinagogi;
- hahamul (*șoihat*) – asigură carnea rituală conform prescripți-

ilor iudaice;

- hazanul (cantorul) – participă la oficierea slujbelor religioase;
- melamedul – conduce cursurile de Talmud Tora;
- șoiferul – transcrie textele sfinte pe pergamente speciale;
- daianul – candidatul la postul de rabin;
- hevresamesul – asigură respectarea prescripțiilor la înmormântări.

Pe teritoriul României există un număr de 124 de temple, de sinagogi și de case de rugăciune. Multe dintre acestea sunt declarate monumente istorice și arhitectonice, fiind protejate prin lege (de exemplu: Templul Coral și Sinagoga Mare din București, Sinagoga Mare din Iași, Templul din cetate din Timișoara, Templul Vechi din Botoșani). Cultul Mozaic mai deține și 766 de cimitire, dispuse în 679 de localități, administrate de comunitățile religioase evreiești pe raza cărora sunt amplasate.

Potrivit rezultatelor recensământului din anul 2011, numărul etnicilor evrei din România se ridică la 3211, dintre care 2371 și-au declarat apartenența la cultul mozaic.

6.17. Cultul Musulman

Începuturile islamului pe teritoriul țării noastre sunt legate de venirea pecenegilor și a cumanilor în secolele XI-XII și în special de perioada cuceririlor turco-tătare ale hanatului Hoardei de Aur în secolul al XIII-lea. Cu toate acestea, abia în secolele XIV-XV au apărut primele comunități musulmane stabile, ca urmare a instaurării suzeranității otomane asupra Țărilor Române. Odată cu luarea în posesie a Dobrogei de către statul român în anii 1877-1878, credincioșii musulmani s-au organizat în patru muftiate. Din anul 1943 funcționează un singur muftiat, cu sediul la Constanța. Credincioșii musulmani sunt de etnie turcă, tătară și albaneză, iar statutul de cult religios le-a fost recunoscut încă din anul 1928.

Activitatea religioasă a cultului musulman este condusă de muftiu, care este ales prin vot secret din rândul imamilor. Pe lângă muftiu, funcționează un colegiu sinodal, numit Șura Islam, care se întrunește periodic pentru rezolvarea unor probleme administrative și organizatorice ale cultului.

Unitatea de bază a cultului musulman este comunitatea, care

îi cuprinde pe toți credincioșii musulmani dintr-o localitate și este condusă de un comitet compus din 5-7 membri aleși pe o perioadă de patru ani. În România funcționează în prezent 50 de comunități musulmane și 20 de filii, răspândite în județele Constanța (63 de unități), Tulcea (4) și câte o unitate în județele Brăila, Galați și București. Lăcașurile de rugăciune musulmane din România sunt de două categorii: geamia (moscheea) și mesgidul. În total, există 77 de lăcașuri de cult, 74 de geamii și trei mesgiduri. De asemenea, cultul musulman are în concesiune 108 cimitire.

Potrivit recensământului din anul 2011, credincioșii musulmani sunt în număr de 64.337 de persoane, reprezentând 0,34% din populația care și-a declarat afilierea religioasă; majoritatea acestora sunt etnici turci (41,81%), tătari (31,18%) și români (9,76%) și un număr semnificativ de persoane aparținând unor etnii neînregistrate separat la recensământ (6906 persoane, respectiv 10,76% din populația musulmană). 67,27% dintre aceștia locuiesc în județul Constanța, 14,04% în municipiul București, 5,11% în județul Tulcea, iar restul în diferite centre urbane ca Brăila, Cluj-Napoca, Călărași, Galați, Giurgiu și Drobeta-Turnu Severin, precum și în jud. Ilfov.

6.18. Organizația Religioasă Martorii lui Iehova

Primii creștini aparținând organizației Martorii lui Iehova⁴² au apărut în România înaintea Primului Război Mondial, însă cultul a rămas multă vreme nerecunoscut și chiar interzis de statul român. Organizația Religioasă Martorii lui Iehova a căpătat statutul de asociație (cu profil religios) în anul 1990, iar în anul 2003 i-a fost recunoscută calitatea de cult religios.

Ca urmare a acestei situații juridice, la recensământul din 2011 a fost pentru prima dată înregistrat oficial numărul credincioșilor aparținând acestei organizații religioase. Conform rezultatelor recensământului, numărul acestora se ridică la 49.280 de persoane, reprezentând 0,26% din populația care și-a declarat afilierea religioasă, aceștia fiind în majoritate etnici români (72%), maghiari (22,72%), romi (3,65%) și ucraineni (1,7%).

Credincioșii cultului sunt organizați în congregații și țin cu re-

42 Această denumire își găsește fundamentarea în textul scripturistic de la Isaia 43:10 – „Voi sunteți martorii mei, zice Domnul (lahve/lehoa)”.

gularitate întruniri sau servicii religioase care se concentrează asupra studierii Bibliei. Un număr de aproximativ 20 de congregații constituie o circumscripție, iar mai multe circumscripții alcătuiesc un district. Structura administrativă generală a cultului cuprinde 569 de congregații, 30 de circumscripții și două districte.

În România, activitatea tuturor congregațiilor este supravegheată de un grup de seniori numiți de Corpul de Guvernare, care slujesc la sediul central din București. Organizația are 265 de lăcașuri de cult (denumite săli ale Regatului) și 111 spații închiriate unde se oficiază serviciile religioase.

Asociațiile religioase

Asociația religioasă este o structură religioasă cu personalitate juridică, alcătuită din cel puțin 300 de membri, cetățeni români sau rezidenți în România, care se asociază în vederea manifestării unei credințe religioase. Procedura de dobândire a statutului juridic constă în înscrierea asociației religioase în Registrul asociațiilor religioase, instituit la grefa judecătoriei din circumscripția teritorială unde asociația își are sediul.

Pentru înființarea unei asociații religioase este necesar avizul consultativ al Secretariatului de Stat pentru Culte. În vederea obținerii acestui aviz, asociația în cauză depune o cerere la Secretariatul de Stat pentru Culte, însoțită de documentația prevăzută la Art. 41, alin (2), lit. a-c, din Legea nr. 489/2006 și Ordinul nr. 15/12.03.2012, publicat în *Monitorul Oficial* nr. 222 din 03.04.2012, privind procedura de acordare a avizului consultativ de către Secretariatul de Stat pentru Culte pentru înființarea asociațiilor religioase sau, după caz, pentru dobândirea statutului de asociație religioasă de către asociațiile existente.

Pot depune cereri pentru obținerea avizului consultativ atât asociațiile înființate pe baza O.G. nr. 26/2000 cu privire la asociații și fundații, cât și asociații nou constituite.

În termen de trei zile de la depunerea cererii de înscriere și a documentelor prevăzute la Art. 41, alin. (2), judecătorul desemnat de președintele instanței verifică legalitatea acestora și dispune, prin încheiere, înscrierea asociației în Registrul asociațiilor religioase. Odată cu efectuarea înscrierii, încheierea prin care s-a dispus înscrierea

se comunică, din oficiu, organului financiar local în a cărui rază teritorială se află sediul asociației religioase, pentru evidența fiscală, cu menționarea numărului de înscriere în Registrul asociațiilor religioase.

Potrivit legii, asociațiile religioase beneficiază de facilități fiscale legate de activitatea lor religioasă, în conformitate cu Legea nr. 571/2003 privind Codul fiscal, cu modificările și completările ulterioare. Asociațiile religioase pot înființa filiale cu personalitate juridică, în conformitate cu statutul lor.

Până în prezent, au primit aviz consultativ pentru înființarea/transformarea în asociație religioasă următoarele asociații:

- Asociația Religioasă Societatea Creștinilor Nouapostolici – România, cu sediul în București;
- Asociația Religioasă Nazarineană, cu sediul în Arad;
- Asociația Religioasă Adunările lui Dumnezeu din România, cu sediul în București;
- Asociația Religioasă Biserica Ortodoxă de Stil Vechi din România, cu sediul la mănăstirea Slătioara, jud. Suceava;
- Asociația Religioasă a Adventiștilor de Ziua a Șaptea – Mișcarea de Reformă, cu sediul în Făgăraș, jud. Brașov;
- Asociația Religioasă Centrul Creștin Aletheia, cu sediul în Timișoara, jud. Timiș;
- Asociația Religioasă Centrul Creștin Metanoia, cu sediul în Timișoara, jud. Timiș;
- Asociația Religioasă Comunitățile Credinței din România, cu sediul în Târgu Mureș, jud. Mureș;
- Asociația Religioasă Creștină a Țiganilor „Betesda”, cu sediul în Târgu Mureș, jud. Mureș;
- Asociația Religioasă Apostolică Filadelfia, cu sediul în Pâncota, jud. Arad;
- Asociația Religioasă „Centrul Creștin Speranța Vieții România”, cu sediul în Târgoviște, jud. Dâmbovița;
- Asociația Religioasă Apostolică „Templul Lui Dumnezeu”, cu sediul în Târnăveni, jud. Mureș;
- Asociația Religioasă Creștină „Emanuel”, cu sediul în comuna Deda, jud. Mureș;
- Asociația Religioasă a Comunităților Baha’i din România, cu sediul în București;
- Asociația Religioasă „Centrul Creștin Timișoara”, cu sediul în Timișoara, jud. Timiș;

- Asociația Religioasă Biserica Creștină Penticostală „Evanghelia”, cu sediul în București;
- Asociația Creștin Ecumenică, cu sediul în localitatea Scornicești, jud. Olt;
- Asociația Religioasă Apostolică „Cetatea Sionului” cu sediul în Târgu Mureș, jud. Mureș;
- Asociația Biserica Apostolică a Credinței în Isus Hristos IA-FCJ, cu sediul în Alba Iulia, jud. Alba.
- Asociația Religioasă Uniunea Creștină Penticostală a Bisericilor Botezate cu Duhul Sfânt, cu sediul în orașul Negrești Oaș, jud. Satu Mare.
- Asociația Religioasă Uniunea Internațională a Bisericilor Penticostale a Romilor, cu sediul în Arad, jud. Arad.

Asociații și fundații cu scopuri religioase

Reglementările normative în vigoare cu privire la asociațiile și fundațiile care au, în totalitate sau în parte, scopuri religioase sunt cuprinse în O.G. nr. 26/2000 cu privire la asociații și fundații. Secretariatul de Stat pentru Culte a avizat înființarea a peste 1.000 de asociații și fundații, dintre care mai mult de jumătate activează sub egida și în cadrul cultelor legal recunoscute în țară, avizul Secretariatului de Stat pentru Culte permițând acestor asociații și fundații să dobândească statutul de utilitate publică.

Legislație cu incidență în zona politicilor religioase

7.1. Tratatul de la Lisabona de modificare a Tratatului privind Uniunea Europeană și a Tratatului de instituire a Comunității Europene (extras)

Art. 17

„(1) Uniunea respectă și nu aduce atingere statutului de care beneficiază, în temeiul dreptului național, bisericile și asociațiile sau comunitățile religioase din statele membre.

(2) Uniunea respectă, de asemenea, statutul de care beneficiază, în temeiul dreptului național, organizațiile filosofice și neconfesionale.

(3) Recunoscându-le identitatea și contribuția specifică, Uniunea menține un dialog deschis, transparent și constant cu aceste biserici și organizații.”

7.2. Constituția României (extrase)

Art. 4. - (2) România este patria comună și indivizibilă a tuturor cetățenilor săi, fără deosebire de rasă, de naționalitate, de origine etnică, de limbă, de religie, de sex, de opinie, de apartenență politică, de avere sau de origine socială.

Art. 6. - (1) Statul recunoaște și garantează persoanelor aparținând minorităților naționale dreptul la păstrarea, la dezvoltarea și la exprimarea identității lor etnice, culturale, lingvistice și religioase.

Art. 7. Statul sprijină întărirea legăturilor cu românii din afara frontierelor țării și acționează pentru păstrarea, dezvoltarea și exprimarea identității lor etnice, culturale, lingvistice și religioase, cu respectarea legislației statului ai cărui cetățeni sunt.

Art. 20 (1) - Dispozițiile constituționale privind drepturile și libertățile cetățenilor vor fi interpretate și aplicate în concordanță cu Declarația Universală a Drepturilor Omului, cu pactele și cu celelal-

te tratate la care România este parte.

(2) Dacă există neconcordanțe între pactele și tratatele privitoare la drepturile fundamentale ale omului, la care România este parte, și legile interne, au prioritate reglementările internaționale, cu excepția cazului în care Constituția sau legile interne conțin dispoziții mai favorabile.

Art. 29 (1) - Libertatea gândirii și a opiniilor, precum și libertatea credințelor religioase nu pot fi îngrădite sub nicio formă. Nimeni nu poate fi constrâns să adopte o opinie ori să adere la o credință religioasă, contrare convingerilor sale.

(2) - Libertatea conștiinței este garantată, ea trebuie să se manifeste în spirit de toleranță și de respect reciproc.

(3) - Cultele religioase sunt libere și se organizează potrivit statutelor proprii, în condițiile legii.

(4) - În relațiile dintre culte sunt interzise orice forme, mijloace, acte sau acțiuni de învrăjbire religioasă.

(5) - Cultele religioase sunt autonome față de stat și se bucură de sprijinul acestuia, inclusiv prin înlesnirea asistenței religioase în armată, în spitale, în penitenciare, în azile și în orfelinate.

(6) - Părinții sau tutorii au dreptul de a asigura, potrivit propriilor convingeri, educația copiilor minori a căror răspundere le revine.

Art. 30 (1) - Libertatea de exprimare a gândurilor, a opiniilor sau a credințelor și libertatea creațiilor de orice fel, prin viu grai, prin scris, prin imagini, prin sunete sau prin alte mijloace de comunicare în public, sunt inviolabile.

(7) - Sunt interzise de lege defăimarea țării și a națiunii, îndemnul la război de agresiune, la ură națională, rasială, de clasă sau religioasă, incitarea la discriminare, la separatism teritorial sau la violență publică, precum și manifestările obscene, contrare bunelor moravuri.

Art. 32 (5) - Învățământul de toate gradele se desfășoară în unități de stat, particulare și confesionale, în condițiile legii.

(7) - Statul asigură libertatea învățământului religios, potrivit cerințelor specifice fiecărui cult. În școlile de stat, învățământul religios este organizat și garantat prin lege.

Art. 39 Mitingurile, demonstrațiile, procesiunile sau orice alte întruniri sunt libere și se pot organiza și desfășura numai în mod pașnic, fără niciun fel de arme.

Art. 40 (1) - Cetățenii se pot asocia liber în partide politice, în sindicate, în patronate și în alte forme de asociere.

(4) - Asociațiile cu caracter secret sunt interzise.

Art. 42 (2) - Nu constituie muncă forțată:

a) activitățile pentru îndeplinirea îndatoririlor militare, precum și cele desfășurate, potrivit legii, în locul acestora, din motive religioase sau de conștiință.

Art. 44 (4) - Sunt interzise naționalizarea sau orice alte măsuri de trecere silită în proprietate publică a unor bunuri pe baza apartenenței sociale, etnice, religioase, politice sau de altă natură discriminatorie a titularilor.

Art. 48 (2) - (...) Căsătoria religioasă poate fi celebrată numai după căsătoria civilă.

Art. 73 (1) Parlamentul adoptă legi constituționale, legi organice și legi ordinare.

(3) - Prin lege organică se reglementează:

lit. (s) regimul general al cultelor.

7.3. Legea nr. 489 din 28 decembrie 2006 privind libertatea religioasă și regimul general al cultelor cu modificările ulterioare (OUG nr. 44/2012)

Parlamentul României adoptă prezenta lege.

CAP. 1

Dispoziții generale

Art. 1 - (1) Statul român respectă și garantează dreptul fundamental la libertate de gândire, de conștiință și religioasă al oricărei persoane de pe teritoriul României, potrivit Constituției și tratatelor internaționale la care România este parte.

(2) Nimeni nu poate fi împiedicat sau constrâns să adopte o opinie ori să adere la o credință religioasă contrară convingerilor sale și nici nu poate fi supus vreunei discriminări, urmărit sau pus într-o situație de inferioritate pentru credința, apartenența ori neapartenența sa la o grupare, asociație religioasă sau un cult ori pentru exercitarea, în condițiile prevăzute de lege, a libertății religioase.

Art. 2 - (1) Libertatea religioasă cuprinde dreptul oricărei persoane de a avea sau de a adopta o religie, de a și-o manifesta în mod individual sau colectiv, în public sau în particular, prin practicile și ritualurile specifice cultului, inclusiv prin educație religioasă, precum și libertatea de a-și păstra sau schimba credința religioasă.

(2) Libertatea de a-și manifesta credința religioasă nu poate face obiectul altor restrângeri decât al celor care sunt prevăzute de

lege și constituie măsuri necesare într-o societate democratică pentru securitatea publică, protecția ordinii, a sănătății sau a moralei publice ori pentru protejarea drepturilor și libertăților fundamentale ale omului.

Art. 3 - (1) Părinții sau tutorii au dreptul exclusiv de a opta pentru educația religioasă a copiilor minori, conform propriilor convingeri.

(2) Religia copilului care a împlinit vârsta de 14 ani nu poate fi schimbată fără consimțământul acestuia; copilul care a împlinit vârsta de 16 ani are dreptul să își aleagă singur religia.

Art. 4 - Orice persoană, cult, asociație religioasă sau grupare religioasă din România este liberă de a stabili și menține relații ecumenice și frățești cu alte persoane, culte sau grupări religioase și cu organizațiile intercreștine și interreligioase, la nivel național și internațional.

Art. 5 - (1) Orice persoană are dreptul să își manifeste credința religioasă în mod colectiv, conform propriilor convingeri și prevederilor prezentei legi, atât în structuri religioase cu personalitate juridică, cât și în structuri fără personalitate juridică.

(2) Structurile religioase cu personalitate juridică reglementate de prezenta lege sunt cultele și asociațiile religioase, iar structurile fără personalitate juridică sunt grupările religioase.

(3) Comunitățile religioase își aleg în mod liber structura asociațională în care își manifestă credința religioasă: cult, asociație religioasă sau grup religios, în condițiile prezentei legi.

(4) În activitatea lor, cultele, asociațiile religioase și grupările religioase au obligația să respecte Constituția și legile țării și să nu aducă atingere securității publice, ordinii, sănătății și moralei publice, precum și drepturilor și libertăților fundamentale ale omului.

(5) Este interzisă prelucrarea datelor cu caracter personal legate de convingerile religioase sau de apartenența la culte, cu excepția desfășurării lucrărilor de recensământ național aprobat prin lege sau în situația în care persoana vizată și-a dat, în mod expres, consimțământul pentru aceasta.

(6) Este interzisă obligarea persoanelor să își menționeze religia, în orice relație cu autoritățile publice sau cu persoanele juridice de drept privat.

Art. 6 - (1) Gruparea religioasă este forma de asociere fără per-

sonalitate juridică a unor persoane fizice care, fără nicio procedură prealabilă și în mod liber, adoptă, împărtășesc și practică o credință religioasă.

(2) Asociația religioasă este persoana juridică de drept privat, constituită în condițiile prezentei legi, formată din persoane fizice care adoptă, împărtășesc și practică aceeași credință religioasă.

(3) O asociație religioasă poate deveni cult în condițiile prezentei legi.

CAP. 2

Culte

SECȚIUNEA 1

Relațiile dintre stat și culte

Art. 7 - (1) Statul român recunoaște cultelor rolul spiritual, educațional, social-caritabil, cultural și de parteneriat social, precum și statutul lor de factori ai păcii sociale.

(2) Statul român recunoaște rolul important al Bisericii Ortodoxe Române și al celorlalte biserici și culte recunoscute în istoria națională a României și în viața societății românești.

Art. 8 - (1) Cultele recunoscute sunt persoane juridice de utilitate publică. Ele se organizează și funcționează în baza prevederilor constituționale și ale prezentei legi, în mod autonom, potrivit propriilor statute sau coduri canonice.

(2) De asemenea, sunt persoane juridice și părțile componente ale cultelor, așa cum sunt menționate în statutele sau codurile canonice proprii, dacă îndeplinesc cerințele prevăzute în acestea.

(3) Cultele funcționează cu respectarea prevederilor legale și în conformitate cu propriile statute sau coduri canonice, ale căror prevederi sunt aplicabile propriilor credincioși.

(4) Denumirea unui cult nu poate fi identică cu cea a altui cult recunoscut în România.

Art. 9 - (1) În România nu există religie de stat; statul este neutru față de orice credință religioasă sau ideologie atee.

(2) Cultele sunt egale în fața legii și a autorităților publice. Statul, prin autoritățile sale, nu va promova și nu va favoriza acordarea de privilegii sau crearea de discriminări față de vreun cult.

(3) Autoritățile publice cooperează cu cultele în domeniile de interes comun și sprijină activitatea acestora.

(4) Statul român, prin autoritățile publice abilitate, sprijină activitatea spiritual-culturală și socială în străinătate a cultelor recu-

noscute în România.

(5) Autoritățile publice centrale pot încheia cu cultele recunoscute atât parteneriate în domeniile de interes comun, cât și acorduri pentru reglementarea unor aspecte specifice tradiției cultelor, care se supun aprobării prin lege.

Art. 10 - (1) Cheltuielile pentru întreținerea cultelor și desfășurarea activităților lor se vor acoperi, în primul rând, din veniturile proprii ale cultelor, create și administrate în conformitate cu statutele lor.

(2) Cultele pot stabili contribuții din partea credincioșilor lor pentru susținerea activităților pe care le desfășoară.

(3) Statul promovează sprijinul acordat de cetățeni cultelor prin deduceri din impozitul pe venit și încurajează sponsorizările către culte, în condițiile legii.

(4) Statul sprijină, la cerere, prin contribuții, în raport cu numărul credincioșilor cetățeni români și cu nevoile reale de subzistență și activitate, salarizarea personalului clerical și neclerical aparținând cultelor recunoscute. Statul sprijină cu contribuții în cuantum mai mare salarizarea personalului de cult al unităților de cult cu venituri reduse, în condițiile stabilite prin lege.

(5) Nimeni nu poate fi constrâns prin acte administrative sau prin alte metode să contribuie la cheltuielile unui cult religios.

(6) Cultele recunoscute pot beneficia, la cerere, de sprijin material din partea statului, pentru cheltuielile privind funcționarea unităților de cult, pentru reparații și construcții noi, în raport cu numărul credincioșilor, conform ultimului recensământ, și cu nevoile reale.

(7) Statul sprijină activitatea cultelor recunoscute și în calitate de furnizori de servicii sociale.

(8) Autoritățile publice asigură oricărei persoane, la cerere, dreptul de a fi consiliată potrivit propriilor convingeri religioase prin înlesnirea asistenței religioase.

Art. 11 - Sprijinul statului constă și în acordarea de facilități fiscale, în condițiile legii.

Art. 12 - Utilizarea fondurilor bănești primite de la bugetul de stat sau bugetele locale, precum și respectarea destinației bunurilor primite în proprietate sau folosință de la autoritățile publice locale ori centrale se supun controlului statului.

Art. 13 - (1) Raporturile dintre culte, precum și cele dintre asociații și grupuri religioase se desfășoară pe baza înțelegerii și a respectului reciproc.

(2) În România sunt interzise orice forme, mijloace, acte sau acțiuni de defăimare și învrăjbire religioasă, precum și ofensa publică adusă simbolurilor religioase.

(3) Împiedicarea sau tulburarea libertății de exercitare a unei activități religioase, care se desfășoară potrivit legii, se pedepsește conform dispozițiilor legii penale.

Art. 14 - (1) Fiecare cult trebuie să aibă un organism național de conducere sau de reprezentare.

(2) Unitățile de cult, inclusiv filialele lor fără personalitate juridică, se înființează și se organizează de către culte potrivit propriilor statute, regulamente și coduri canonice.

(3) Înființarea unității de cult trebuie să fie comunicată, spre evidență, Secretariatului de Stat pentru Culte.

(4) Unitățile de cult nou-înființate ca persoane juridice pot solicita și primi sprijin financiar, în condițiile legii.

Art. 15 - Sigiliile și ștampilele folosite de către un cult sau de către o unitate locală de cult trebuie să conțină și denumirea oficială sub care cultul a fost recunoscut ori inițialele acestuia.

Art. 16 - (1) Cultele recunoscute pot folosi, în desfășurarea activităților lor, orice limbă consideră de cuviință. Evidența financiar-contabilă se va ține și în limba română.

(2) În relațiile oficiale cu autoritățile statului, cultele recunoscute folosesc limba română.

SECȚIUNEA a 2-a

Recunoașterea calității de cult

Art. 17 - (1) Calitatea de cult recunoscut de stat se dobândește prin hotărâre a Guvernului, la propunerea Secretariatului de Stat pentru Culte, de către asociațiile religioase care, prin activitatea și numărul lor de membri, oferă garanții de durabilitate, stabilitate și interes public.

(2) Recunoașterea statutelor și a codurilor canonice se acordă în măsura în care acestea nu aduc atingere, prin conținutul lor, securității publice, ordinii, sănătății și moralei publice sau drepturilor și

libertăților fundamentale ale omului.

Art. 18 - Asociația religioasă care solicită recunoașterea calității de cult va formula o cerere în acest sens la Secretariatul de Stat pentru Culte, însoțită de următoarea documentație:

a) dovada că este constituită legal și funcționează neîntrerupt pe teritoriul României ca asociație religioasă de cel puțin 12 ani;

b) listele originale cuprinzând adeziunile unui număr de membri cetățeni români cu domiciliul în România cel puțin egal cu 0,1% din populația României, conform ultimului recensământ;

c) mărturisirea de credință proprie și statutul de organizare și funcționare, care să cuprindă: denumirea cultului, structura sa de organizare centrală și locală, modul de conducere, administrare și control, organele de reprezentare, modul de înființare și desființare a unităților de cult, statutul personalului propriu, precum și prevederile specifice cultului respectiv.

Art. 19 - (1) În termen de 60 de zile de la data depunerii cererii, Secretariatul de Stat pentru Culte înaintează Guvernului documentația de recunoaștere a cultului, însoțită de avizul său consultativ, întocmit pe baza documentației depuse.

(2) Dacă documentația este incompletă sau statutele conțin prevederi contrare legii, acestea se restituie motivat spre completare sau modificare, iar termenul de soluționare se prelungește corespunzător.

Art. 20 - (1) În termen de 60 de zile de la primirea avizului, Guvernul se pronunță asupra cererii, prin hotărâre de recunoaștere sau de respingere motivată.

(2) Hotărârea Guvernului se publică în *Monitorul Oficial* al României, Partea I, și poate fi atacată în justiție, conform legii.

(3) În caz de respingere a cererii, asociația religioasă poate solicita reluarea procedurii de recunoaștere a calității de cult, numai dacă prezintă dovezi din care să rezulte că au încetat temeiurile care au dus la soluția de respingere.

(4) Drepturile și obligațiile aferente calității de cult recunoscut se pot exercita de la data intrării în vigoare a hotărârii Guvernului de recunoaștere a acestuia.

Art. 21 - Guvernul, prin hotărâre, la propunerea Ministerului Culturii și Cultelor, poate retrage calitatea de cult recunoscut atunci când, prin activitatea sa, cultul aduce atingeri grave securității publice, ordinii, sănătății sau moralei publice ori drepturilor și libertăților fun-

damentale ale omului.

Art. 22 - (1) Modificarea și completarea statutelor de organizare și funcționare sau codurilor canonice ale cultelor se comunică, spre recunoaștere, Ministerului Culturii și Cultelor.

(2) Actele administrative emise în temeiul prevederilor prezentei secțiuni, precum și neemiterea acestora în termenele prevăzute pot fi atacate în justiție, în condițiile legii.

SECȚIUNEA a 3-a Personalul cultelor

Art. 23 - (1) Cultele își aleg, numesc, angajează sau revocă personalul potrivit propriilor statute, coduri canonice sau reglementări.

(2) Personalul cultelor poate fi sancționat disciplinar pentru încălcarea principiilor doctrinare sau morale ale cultului, potrivit propriilor statute, coduri canonice sau reglementări.

(3) Personalul clerical și cel asimilat al cultelor recunoscute nu poate fi obligat să dezvăluie faptele încredințate sau de care a luat cunoștință în considerarea statutului lor.

(4) Exercitarea funcției de preot sau orice altă funcție care presupune exercitarea atribuțiilor de preot fără autorizația sau acordul expres dat de structurile religioase, cu sau fără personalitate juridică, se sancționează potrivit legii penale.

Art. 24 - (1) Salariații și asigurații cultelor ale căror case de pensii sunt integrate în sistemul asigurărilor sociale de stat vor fi supuși prevederilor legislației privind asigurările sociale de stat.

(2) Salariații și asigurații cultelor care dispun de case de pensii sau fonduri de pensii proprii se supun regulamentelor adoptate de către organele de conducere ale cultelor, în conformitate cu statutele acestora și în acord cu principiile generale ale legislației privind asigurările sociale de stat.

Art. 25 - Personalul clerical și cel asimilat, precum și personalul monahal aparținând cultelor recunoscute este scutit de îndeplinirea serviciului militar.

Art. 26 - (1) Cultele pot avea organe proprii de judecată religioasă pentru problemele de disciplină internă, conform statutelor și reglementărilor proprii.

(2) Pentru problemele de disciplină internă sunt aplicabile în mod exclusiv prevederile statutare și canonice.

(3) Existența organelor proprii de judecată nu înlătură aplicarea legislației cu privire la contravenții și infracțiuni în sistemul jurisdicțional.

SECȚIUNEA a 4-a

Patrimoniul cultelor

Art. 27 - (1) Cultele recunoscute și unitățile lor de cult pot avea și dobândi, în proprietate sau în administrare, bunuri mobile și imobile, asupra cărora pot dispune în conformitate cu statutele proprii.

(2) Bunurile sacre, respectiv cele afectate direct și exclusiv cultului, stabilite conform statutelor proprii în conformitate cu tradiția și practicile fiecărui cult, dobândite cu titlu, sunt insesizabile și imprescriptibile și pot fi înstrăinate doar în condițiile statutare specifice fiecărui cult.

(3) Prevederile alin. (2) nu afectează redobândirea bunurilor sacre confiscate în mod abuziv de stat în perioada 1940-1989, precum și a celor preluate fără titlu.

Art. 28 - (1) Unitățile locale ale cultelor pot avea și întreține, singure sau în asociere cu alte culte, cimitire confesionale pentru credincioșii lor. Cimitirele confesionale se administrează potrivit regulamentelor cultului deținător. Identitatea confesională a cimitirelor istorice este protejată de lege.

(2) În localitățile în care nu există cimitire comunale și unele culte nu au cimitire proprii, persoanele decedate care aparțineau cultelor respective pot fi înhumate potrivit ritului propriu, în cimitirele existente în funcțiune.

(3) Prevederile alin. (2) nu se aplică cimitirelor aparținând cultelor mozaic și musulman.

(4) Autoritățile administrației publice locale au obligația de a înființa cimitire comunale și orășenești în fiecare localitate.

(5) Cimitirele comunale sau orășenești se organizează astfel încât să aibă sectoare corespunzătoare pentru fiecare cult recunoscut, la cererea cultelor ce funcționează în localitatea respectivă.

Art. 29 - (1) Cultele au dreptul exclusiv de a produce și valorifica obiectele și bunurile necesare activității de cult, în condițiile legii.

(2) Utilizarea operelor muzicale în activitatea cultelor recunos-

cute se face fără plata taxelor către organele de gestiune colectivă a drepturilor de autor.

Art. 30 - Bunurile bisericești sau similare din străinătate, proprietate a statului român ori a cultelor din România, pot constitui obiectul unor acorduri bilaterale semnate de statul român, la solicitarea celor interesați.

Art. 31 - (1) Bunurile care fac obiectul aporturilor de orice fel - contribuții, donații, succesiuni -, precum și orice alte bunuri intrate în mod legal în patrimoniul unui cult nu pot face obiectul revendicării lor ulterioare.

(2) Persoanele care părăsesc un cult recunoscut nu pot emite pretenții asupra patrimoniului cultului respectiv.

(3) Disputele patrimoniale dintre cultele recunoscute se soluționează pe cale amiabilă, iar, în caz contrar, potrivit dreptului comun.

(4) În cazul retragerii calității de cult recunoscut potrivit prevederilor prezentei legi sau al dizolvării, destinația patrimoniului este cea stabilită prin statutul acestuia.

SECȚIUNEA a 5-a

Învățământul organizat de culte

Art. 32 - (1) În învățământul de stat și particular, predarea religiei este asigurată prin lege cultelor recunoscute.

(2) Personalul didactic care predă religia în școlile de stat se numește cu acordul cultului pe care îl reprezintă, în condițiile legii.

(3) În cazul în care un cadru didactic săvârșește abateri grave de la doctrina sau morala cultului, cultul îi poate retrage acordul de a preda religia, fapt ce duce la desfacerea contractului individual de muncă.

(4) La cerere, în situația în care conducerea școlii nu poate asigura profesori de religie aparținând cultului din care fac parte elevii, aceștia pot face dovada studierii religiei proprii cu atestat din partea cultului căruia îi aparțin.

Art. 33 - (1) Cultele au dreptul să înființeze și să administreze unități de învățământ pentru pregătirea personalului de cult, a profesorilor de religie, precum și a altor specialiști necesari activității religioase a fiecărui cult, în condițiile prevăzute de lege.

(2) Fiecare cult este liber să își stabilească forma, nivelul, numărul și planul de școlarizare pentru instituțiile de învățământ pro-

prii, în condițiile prevăzute de lege.

Art. 34 - (1) Cultele își elaborează planurile și programele de învățământ pentru învățământul teologic preuniversitar și programele pentru predarea religiei. Acestea se avizează de către Secretariatul de Stat pentru Culte și se aprobă de către Ministerul Educației și Cercetării.

(2) Pentru învățământul superior, planurile și programele de învățământ se elaborează de instituțiile de învățământ, cu acordul cultului respectiv, și se aprobă de senatele universitare.

Art. 35 - (1) Personalul didactic din unitățile de învățământ teologic integrate în învățământul de stat se recunoaște de către Ministerul Educației și Cercetării, în condițiile prevăzute de lege, cu acordul prealabil al organelor statutare ale cultelor religioase în cauză.

(2) Personalul didactic din unitățile de învățământ teologic neintegrate în învățământul de stat se numește de către organele statutare ale cultelor, în conformitate cu statutele acestora. Personalul didactic care predă religia în școli trebuie să îndeplinească prevederile Legii privind Statutul personalului didactic nr. 128/1997*), cu modificările și completările ulterioare.

**) Legea nr. 128/1997 a fost abrogată. A se vedea Legea nr. 1/2011.*

Art. 36 - (1) În centrele de plasament organizate de instituțiile publice, particulare sau aparținând cultelor, educația religioasă a copiilor se face conform apartenenței lor religioase.

(2) În centrele de plasament, indiferent de finanțator, educația religioasă a copiilor cărora nu li se cunoaște religia se face doar cu acordul persoanelor stabilite prin actele normative incidente în acest domeniu.

Art. 37 - Salarizarea personalului didactic și administrativ din unitățile de învățământ teologic neintegrate în învățământul de stat se asigură de către culte. La cererea cultelor, statul, prin Secretariatul de Stat pentru Culte, poate asigura o contribuție la salariu, proporțional, în raport de numărul membrilor acestora.

Art. 38 - Echivalarea și recunoașterea diplomelor și a certificatelor de studii teologice obținute în străinătate se fac în condițiile prevăzute de lege.

Art. 39 - (1) Cultele recunoscute au dreptul de a înființa și

administra forme de învățământ confesional de toate nivelurile, profilurile și specializările, în condițiile legii.

(2) Diplomele pentru absolvenții unităților și instituțiilor de învățământ particular, confesional, organizate de cultele religioase se eliberează potrivit legislației în vigoare.

(3) Statul va susține financiar învățământul confesional, în condițiile legii.

(4) Unitățile de învățământ confesional dispun de autonomie organizatorică și funcțională, potrivit statutelor și canoanelor lor, în concordanță cu prevederile legale ale sistemului național de învățământ.

(5) În învățământul confesional se pot înscrie elevi sau studenți, indiferent de religie sau confesiune, garantându-se libertatea educației religioase a acestora, corespunzătoare propriei religii sau confesiuni.

CAP. 3

Asociațiile religioase

Art. 40 - (1) Libertatea religioasă se poate exercita și în cadrul asociațiilor religioase, care sunt persoane juridice alcătuite din cel puțin 300 de persoane, cetățeni români sau rezidenți în România, care se asociază în vederea manifestării unei credințe religioase.

(2) Asociația religioasă dobândește personalitate juridică prin înscrierea în Registrul asociațiilor religioase, care se instituie la grefa judecătoreiei în a cărei circumscripție teritorială își are sediul.

Art. 41 - (1) Oricare dintre asociați, pe baza împuternicirii date de ceilalți, poate formula o cerere de înscriere a asociației în Registrul asociațiilor religioase.

(2) Cererea de înscriere va fi însoțită de următoarele documente:

a) actul constitutiv, în formă autentică, în care se vor arăta obligatoriu denumirea asociației religioase, care nu poate fi identică sau asemănătoare cu cea a unui cult sau a altei asociații religioase recunoscute, datele de identificare și semnăturile asociaților, sediul, patrimoniul inițial, de cel puțin două salarii brute pe economie, alcătuit din aportul în natură sau în bani al asociaților, precum și primele organe de conducere;

b) mărturisirea de credință proprie și statutul asociației religioase, care trebuie să cuprindă: structura sa de organizare centrală și locală, modul de conducere, administrare și control, modul de

înființare și desființare a unităților locale, drepturile și obligațiile membrilor, principalele activități pe care asociația religioasă înțelege să le desfășoare în vederea atingerii scopurilor sale spirituale, alte prevederi specifice asociației religioase respective;

c) actele doveditoare ale sediului și patrimoniului inițial;

d) avizul consultativ al Secretariatului de Stat pentru Culte;

e) dovada privind disponibilitatea denumirii, eliberată de Ministerul Justiției.

Art. 42 - (1) În termen de 3 zile de la depunerea cererii de înscriere și a documentelor prevăzute la Art. 41 alin. (2), judecătorul desemnat de președintele instanței verifică legalitatea acestora și dispune, prin încheiere, înscrierea asociației în Registrul asociațiilor religioase.

(2) Odată cu efectuarea înscrierii, încheierea prin care s-a dispus înscrierea se comunică, din oficiu, organului financiar local în a cărui rază teritorială se află sediul asociației religioase, pentru evidența fiscală, cu menționarea numărului de înscriere în Registrul asociațiilor religioase.

Art. 43 - Asociațiile religioase pot înființa filiale cu personalitate juridică, în conformitate cu statutele lor, potrivit procedurii prevăzute la Art. 41 și 42.

Art. 44 - (1) Asociațiile religioase beneficiază de facilități fiscale legate de activitatea lor religioasă, în conformitate cu Legea nr. 571/2003 privind Codul fiscal, cu modificările și completările ulterioare.

(2) Asociațiilor religioase li se aplică în mod corespunzător și prevederile Art. 10 alin. (2) și ale Art. 15, 16 și 28.

Art. 45 - Dizolvarea asociației religioase se pronunță de instanța competentă atunci când, prin activitatea sa, asociația religioasă aduce atingeri grave securității publice, ordinii, sănătății sau moralei publice, drepturilor și libertăților fundamentale ale omului ori când asociația religioasă urmărește alt scop decât cel pentru care s-a constituit.

Art. 46 - Prevederile prezentului capitol se completează cu dispozițiile Ordonanței Guvernului nr. 26/2000 cu privire la asociații și fundații, aprobată cu modificări și completări prin Legea nr. 246/2005.

Art. 47 - (1) Asociațiile existente, constituite în conformitate cu reglementările legale privind asociațiile și fundațiile, care au ca obiect de activitate principal exercitarea unei credințe religioase și care doresc să dobândească statutul de asociație religioasă vor depune la judecătoria unde sunt înregistrate o cerere de transformare a asociației și de radiere a ei din Registrul asociațiilor și fundațiilor și de înregistrare în Registrul asociațiilor religioase ținut de grefa aceleiași judecătorii, însoțită de documentația prevăzută la Art. 41.

(2) Cererea va fi semnată de organele statutare de conducere ale asociației, arătându-se expres dorința transformării asociației inițiale în asociație religioasă.

(3) Judecătorul-delegat se va pronunța atât asupra transformării asociației, cât și asupra înregistrării asociației religioase, stabilind și perioada în care asociația a avut ca obiect de activitate exercitarea unei credințe religioase.

(4) Perioada stabilită de instanță va fi luată în considerare și se va adăuga perioadei de funcționare a asociației religioase, în vederea dobândirii calității de cult recunoscut.

Art. 48*) - (1) În toate cererile și acțiunile în justiție privitoare la dobândirea sau pierderea calității de asociație religioasă, judecata se face cu prezența procurorului și cu citarea reprezentantului Secretariatului de Stat pentru Culte.

(2) Încheierile sau hotărârile pronunțate de către instanță în cauzele privitoare la asociațiile religioase pot fi atacate cu recurs, în termen de 15 zile de la pronunțare, la tribunal.

*) Conform Art. 64 și Art. 82 din Legea nr. 76/2012, cu modificările ulterioare, începând cu data intrării în vigoare a Legii nr. 134/2010 privind Codul de procedură civilă (1 februarie 2013), articolul 48, alineatul (2) se modifică și va avea următorul cuprins:

„(2) Încheierile sau hotărârile pronunțate de către instanță în cauzele privitoare la asociațiile religioase pot fi atacate numai cu apel, în termen de 15 zile de la pronunțare, la tribunal.”

CAP. 4

Dispoziții tranzitorii și finale

Art. 49 - (1) La data intrării în vigoare a prezentei legi, în România funcționează 18 culte recunoscute, conform anexei care face parte integrantă din prezenta lege.

(2) În termen de 12 luni de la data intrării în vigoare a prezentei legi, cultele din România prevăzute în anexă vor prezenta statutele și codurile canonice Secretariatului de Stat pentru Culte, pentru recunoașterea lor.

(3) Recunoașterea se realizează prin hotărâre a Guvernului, la propunerea Secretariatului de Stat pentru Culte, și se publică în *Monitorul Oficial* al României, Partea I. Dispozițiile Art. 17 alin. (2) se aplică în mod corespunzător.

Art. 50 - (1) Orice modificare sau completare a prezentei legi se realizează cu consultarea prealabilă a cultelor recunoscute și cu respectarea normelor legale privind transparența decizională.

(2) Reprezentanții cultelor religioase au dreptul de a participa ca invitați la dezbaterile în Parlament și în comisiile acestuia a proiectelor de acte normative privitoare la viața religioasă, la activitatea cultelor, de educație și de învățământ confesional, de asistență socială și de patrimoniu național privind cultele.

Art. 51 - La data intrării în vigoare a prezentei legi, Decretul nr. 177/1948 pentru regimul general al cultelor religioase, publicat în Buletinul Oficial, Partea I, nr. 178 din 4 august 1948, cu modificările și completările ulterioare, precum și orice alte dispoziții contrare se abrogă.

Anexa 1

Lista cultelor recunoscute în România

Denumirea cultului

1. Biserica Ortodoxă Română
2. Episcopia Ortodoxă Sârbă de Timișoara
3. Biserica Romano-Catolică
4. Biserica Română Unită cu Roma, Greco-Catolică
5. Arhiepiscopia Bisericii Armene
6. Biserica Creștină Rusă de Rit Vechi din România
7. Biserica Reformată Din România
8. Biserica Evanghelică C.A. din România
9. Biserica Evanghelică Lutherană din România
10. Biserica Unitariană Din Transilvania
11. Uniunea Bisericilor Creștine Baptiste din România
12. Biserica Creștină după Evanghelie din România - Uniunea Bisericilor Creștine după Evanghelie din România
13. Biserica Evanghelică Română
14. Uniunea Penticostală – Biserica lui Dumnezeu Apostolică din România
15. Biserica Creștină Adventistă de Ziua a Șaptea din România
16. Federația Comunităților Evreiești Din România
17. Cultul Musulman
18. Organizația Religioasă Martorii lui Iehova

7.4. Legea-cadru nr. 284/2010 privind salarizarea unitară a personalului plătit din fonduri publice (Extras)

(Publicată în *Monitorul Oficial*, Partea I, nr. 877 din 28 decembrie 2010)

CAPITOLUL III

Culte

A. Salarii de bază pentru personalul clerical încadrat în unitățile bugetare

Funcții de execuție

Funcția	Nivelul studiilor	Clasa	Coeфициent de ierarhizare
Preot gradul I	S	34	2,26
Preot gradul II	S	30	2,05
Preot definitiv	S	28	1,95
Preot debutant	S	24	1,77
Preot gradul I	M	18	1,52
Preot definitiv	M	16	1,45
Preot debutant	M	8	1,19

NOTE:

1. Condițiile de ocupare a gradelor profesionale se stabilesc prin hotărâre a Guvernului. Secretariatul de Stat pentru Culte este autorizat să certifice asimilarea funcțiilor de la alte culte cu cea de preot.

2. La clasa de salarizare se adaugă maximum 9 clase de salarizare corespunzătoare tranșelor de vechime în muncă.

B. Indemnizațiile personalului din conducerea cultelor recunoscute și a unităților centrale de cult, asimilat celui încadrat pe funcții de demnitate publică:

Funcția	Numărul maxim de posturi	Clasa	Coefficient de ierarhizare
Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române	1	109	14,63
Arhiepiscop major, mitropolit Biserica Ortodoxă Română și Biserica Romano-Catolică	11	107	13,90
Arhiepiscop, șef de cult (mitropolit, episcop, muftiu, șef rabin, președinte uniune, președinte)	16	106	13,45
Episcop, episcop vicar-patriarhal	39	105	13,10
Episcop-vicar, episcop coajutător, episcop auxiliar, arhiepiscop-vicar	26	103	12,41

NOTĂ: Clasa de salarizare cuprinde și cele 9 clase de salarizare corespunzătoare tranșelor de vechime în muncă la nivel maxim.

C. Personalul din conducerea cultelor și a unităților de cult, altul decât cel asimilat funcțiilor de demnitate publică

Funcție	Numărul de posturi pentru care se asigură sprijin lunar la salarizare	Funcția didactică cu care se asimilează
Vicepreședinte uniune, vicar administrativ patriarhal, vicar general, secretar general, consilier patriarhal, prim-rabin	46	Profesor cu studii superioare, cu grad didactic I și vechime în învățământ peste 40 ani
Secretar patriarhal, inspector general bisericesc, vicar administrativ eparhial, vicar episcopal	41	Profesor cu studii superioare, cu grad didactic I și vechime în învățământ între 22 și 25 ani
Secretar Cancelaria patriarhală, consilier eparhial, secretar eparhial, inspector eparhial, exarh, protopop	719	Profesor cu studii superioare, cu grad didactic II și vechime în învățământ între 10 și 14 ani
Stareț, superioară, egumen	466	Profesor cu studii superioare, cu grad didactic II și vechime în învățământ între 2 și 6 ani

D. Personal clerical angajat în unitățile cultelor recunoscute din România

Funcția	Numărul de posturi pentru care se asigură sprijin lunar la salarizare	Funcția didactică cu care se asimilează
Preot, diacon, pastor, vestitor, imam, rabin, cantor, oficiant de cult	15.237	
Cu studii superioare:	10.957	Profesor cu studii superioare
Gradul I	3.018	Gradul didactic I
Gradul II	3.238	Gradul didactic II
Definitiv	2.440	Definitiv
Debutant	2.261	Debutant
Cu studii medii:	4.280	Învățător, educator, maestru-instructor cu studii medii
Gradul I	663	Gradul didactic I
Gradul II	783	Gradul didactic II
Definitiv	1.690	Definitiv
Debutant	1.144	Debutant

E. Reglementări specifice personalului clerical, care își desfășoară activitatea în țară, în cadrul cultelor religioase din România, recunoscute potrivit legii:

Art. 1 (1) Statul român sprijină cultele, recunoscute potrivit Legii nr. 489/2006 privind libertatea religioasă și regimul general al cultelor, la cererea acestora, pentru salarizarea personalului clerical. (2) Personalul clerical care beneficiază de prevederile prezentei legi își păstrează statutul de angajat al cultului religios recunoscut.

SECȚIUNEA 1

Sprijinul statului pentru salarizarea personalului clerical

Art. 2 (1) Sprijinul statului pentru salarizarea personalului clerical care își desfășoară activitatea în țară, în cadrul cultelor din România, recunoscute potrivit legii, se stabilește după cum urmează:

a) personalul din conducerea cultelor asimilat celui încadrat pe funcții de demnitate publică beneficiază de o indemnizație lunară. Indemnizația lunară este unica formă de remunerare pentru perso-

nalul respectiv și reprezintă baza de calcul pentru stabilirea drepturilor și obligațiilor, care se determină în raport cu venitul salarial;

b) personalul din conducerea cultelor, altul decât cel prevăzut la lit. a), beneficiază de sprijin lunar la salarizare, potrivit funcțiilor pe care le ocupă, la nivelul salariilor de bază stabilite potrivit legii pentru cadrele didactice din învățământul preuniversitar de stat, conform asimilărilor;

c) personalul clerical care își desfășoară activitatea în unitățile de cult beneficiază de sprijin lunar la salarizare în cuantum de 65% din salariile de bază stabilite potrivit legii pentru cadrele didactice din învățământul preuniversitar de stat, potrivit nivelului de studii, gradului profesional obținut și vechimii în activitatea clericală deținută în cadrul cultelor din România, conform asimilărilor.

(2) Prin excepție de la prevederile alin. (1) lit. c), personalul clerical care își desfășoară activitatea în unitățile de cult cu venituri reduse poate beneficia de un sprijin lunar la salarizare în cuantum de 80% din salariile de bază stabilite potrivit legii pentru cadrele didactice din învățământul preuniversitar de stat, potrivit nivelului de studii, gradului profesional obținut și vechimii în activitatea clericală deținută în cadrul cultelor din România, conform asimilărilor.

(3) Criteriile în baza cărora unitățile de cult sunt considerate ca fiind cu venituri reduse, potrivit alin. (2), se stabilesc prin normele metodologice de aplicare a prezentei legi.

(4) Personalul clerical poate beneficia de prevederile alin. (2) în procent de 30% din totalul posturilor clericale, pentru care se alocă sprijin la salarizare de la bugetul de stat.

(5) Numărul de posturi stabilite potrivit alin. (4) va fi repartizat pe culte, în raport cu numărul credincioșilor, conform ultimului recensământ, și cu nevoile reale.

(6) Unitățile centrale de cult, în baza numărului de posturi comunicat anual, transmit Secretariatului de Stat pentru Culte propuneri motivate cuprinzând nominalizarea unităților de cult pentru al căror personal clerical se dorește acordarea sprijinului lunar prevăzut la alin. (2) și care întrunesc condițiile și criteriile prevăzute la alin. (2) și (3).

(7) Listele unităților de cult al căror personal clerical beneficiază de sprijin lunar în condițiile alin. (2), precum și modificarea acestora se stabilesc la propunerea unităților centrale de cult și se aprobă anual prin ordin al secretarului de stat pentru culte.

(8) Nu beneficiază de prevederile alin. (2) personalul clerical de la unitățile de cult care obțin venituri din închirierea, arendarea și concesiunea proprietăților.

SECȚIUNEA a 2-a

Alte drepturi ale personalului clerical

Art. 3 Condițiile de ocupare a gradelor profesionale ale personalului clerical prevăzut la Art. 2 alin. (1) lit. c) din prezenta anexă se aprobă de Secretariatul de Stat pentru Culte, la propunerea cultelor recunoscute.

Art. 4 De la bugetul de stat se asigură, prin bugetul Secretariatului General al Guvernului, prin Secretariatul de Stat pentru Culte, numai drepturile stabilite în condițiile prevăzute la Art. 2 din prezenta anexă, inclusiv contribuțiile la asigurările sociale de stat, la asigurările sociale de sănătate, la asigurările de șomaj, precum și alte contribuții obligatorii prevăzute de lege pentru angajator.

Art. 5 (1) Pentru sprijinirea așezămintelor religioase românești din afara granițelor, care desfășoară activități deosebite în vederea menținerii identității lingvistice, culturale și religioase a românilor din afara granițelor, se alocă de la bugetul de stat, prin unitatea centrală de cult din România, o sumă reprezentând echivalentul în lei a 200.000 de euro lunar.

(2) Suma prevăzută la alin. (1) se alocă unităților centrale ale cultelor recunoscute de către Secretariatul de Stat pentru Culte, prin bugetul Secretariatului General al Guvernului.

(3) Destinațiile sumei prevăzute la alin. (1) se stabilesc de unitățile centrale ale cultelor recunoscute, împreună cu conducerile unităților de cult din afara granițelor, suma urmând a fi utilizată pentru completarea salariilor personalului clerical al respectivelor unități, inclusiv pentru plata contribuțiilor prevăzute de lege la asigurările sociale de stat, la asigurările sociale de sănătate, la asigurările de șomaj, precum și a altor contribuții obligatorii prevăzute de lege pentru angajator. Obligația de a justifica modul de utilizare a acestei sume revine unității centrale de cult din România, prin prezentarea la Secretariatul de Stat pentru Culte a documentelor prevăzute de normele legale în vigoare.

(4) Suma prevăzută la alin. (1), respectiv echivalentul în lei al acesteia, poate fi modificată anual prin legea bugetului de stat.

Art. 6 Drepturile stabilite potrivit dispozițiilor legale în vigoare se acordă în continuare personalului angajat în cadrul cultelor religioase din România, potrivit legii, pentru care nu sunt aplicabile prevederile prezentei legi.

Art. 7 (1) Modul de utilizare a fondurilor alocate de la bugetul de stat, potrivit prezentei legi, este supus controlului Secretariatului General al Guvernului, prin Secretariatul de Stat pentru Culte, și altor organe abilitate de lege.

(2) Numărul de posturi pentru personalul clerical se poate majora anual prin legea bugetului de stat.

SECȚIUNEA a 3-a

Sprijinul statului pentru salarizarea personalului neclerical al cultelor recunoscute

Art. 8 (1) Unitățile aparținând cultelor religioase recunoscute din România, precum și unitățile și instituțiile de învățământ teologic autorizate și acreditate potrivit legii, aflate în subordinea acestora și neintegrate în învățământul de stat, primesc de la bugetul de stat și de la bugetele locale un sprijin sub formă de contribuții, care va asigura completarea drepturilor salariale neacoperite din fondurile proprii ale unităților de cult centrale și locale respective.

(2) Unitățile și contribuțiile prevăzute la alin. (1) vor fi nominalizate de conducerea centrelor de cult, potrivit criteriilor stabilite de acestea.

Art. 9 (1) Sprijinul financiar pentru personalul neclerical angajat în unitățile ce aparțin cultelor religioase din România se asigură, la cerere, în limita prevederilor bugetare anuale, după cum urmează:

a) de la bugetele locale:

- 18.951 de contribuții pentru personalul neclerical angajat în unitățile de cult din țară prevăzute la Art. 8 din prezenta anexă. Contribuția lunară este la nivelul valorii de referință; sumele aferente, necesare pentru plata contribuțiilor la bugetul asigurărilor sociale de stat, la Fondul pentru plata ajutorului de șomaj și la Fondul de asigurări sociale de sănătate;

b) de la bugetul de stat:

- 300 de contribuții pentru personalul neclerical angajat în unitățile și instituțiile de învățământ teologic prevăzute la Art. 8 din prezenta anexă. Contribuția lunară este la nivelul valorii de referință;

- 40 de contribuții pentru personalul neclerical trimis să deservească așezămintele din străinătate ale Bisericii Ortodoxe Române. Contribuția lunară reprezintă echivalentul în lei a 50% din drepturile în valută stabilite în cuantum net, prin asimilare cu funcțiile pe care este încadrat personalul român trimis să își desfășoare activitatea în cadrul misiunilor diplomatice, al oficiilor consulare și al altor forme

de reprezentare a României în străinătate;

- sumele aferente, necesare pentru plata contribuțiilor la bugetul asigurărilor sociale de stat, la Fondul pentru plata ajutorului de șomaj și la Fondul de asigurări sociale de sănătate.

(2) Numărul contribuțiilor prevăzute la alin. (1) poate fi modificat prin legile bugetare anuale sau prin legile de rectificare a bugetului de stat.

(3) La stabilirea sumelor defalcate din unele venituri ale bugetului de stat în vederea echilibrării bugetelor locale se va avea în vedere și alocarea fondurilor pentru aplicarea prevederilor alin. (1) lit. a).

(4) Aprobarea suplimentării numărului de posturi pentru personalul neclerical angajat în unitățile ce aparțin cultelor religioase recunoscute din România, al cărui sprijin financiar se asigură potrivit prevederilor alin. (1) lit. a), se face de către autoritățile administrației publice locale, ținându-se seama de numărul de adepți ai fiecărui cult religios, și se comunică Secretariatului de Stat pentru Culte.

(5) Aprobarea suplimentării numărului de posturi pentru personalul neclerical angajat în unitățile ce aparțin cultelor religioase recunoscute din România, al cărui sprijin financiar se asigură potrivit prevederilor alin. (1) lit. b), se face de către Secretariatul de Stat pentru Culte.

(6) Autoritățile administrației publice locale pot aproba suplimentarea numărului de posturi pentru personalul neclerical angajat în unitățile ce aparțin cultelor religioase recunoscute din România, ținând seama de numărul de adepți ai fiecărui cult religios, sprijinul financiar urmând a se asigura din veniturile proprii ale bugetelor locale.

7.5. Ordonanța Guvernului nr. 82 din 30 august 2001 (*republicata*) privind stabilirea unor forme de sprijin financiar pentru unitățile de cult aparținând cultelor religioase recunoscute din România*)

Publicată în *Monitorul Oficial* nr. 601 din 26 septembrie 2013

*) Republicată în temeiul Art. II din Legea nr. 128/2009 pentru modificarea și completarea Ordonanței Guvernului nr. 82/2001 privind stabilirea unor forme de sprijin financiar pentru unitățile de cult aparținând cultelor religioase recunoscute din România, publicată în *Monitorul Oficial* al României, Partea I, nr. 300 din 7 mai 2009, dându-se textelor o nouă numerotare.

Art. 1 (1) Unitățile aparținând cultelor religioase recunoscute din România, precum și unitățile și instituțiile de învățământ teologic autorizate și acreditate potrivit legii, aflate în subordinea acestora și neintegrate în învățământul de stat, primesc de la bugetul de stat și de la bugetele locale un sprijin sub formă de contribuții, care va asigura completarea drepturilor salariale neacoperite din fondurile proprii ale unităților de cult centrale și locale respective.

(2) Unitățile și contribuțiile prevăzute la alin. (1) vor fi nominalizate de conducerea centrelor de cult, potrivit criteriilor stabilite de acestea.

Art. 2 (1) Sprijinul financiar pentru personalul neclerical angajat în unitățile ce aparțin cultelor religioase din România se asigură, la cerere, în limita prevederilor bugetare anuale, după cum urmează:

a) de la bugetele locale:

- 17.500 de contribuții pentru personalul neclerical angajat în unitățile de cult din țară prevăzute la Art. 1. Contribuția lunară este la nivelul salariului minim brut pe economie și poate fi indexată prin hotărâre a Guvernului, în raport cu creșterea prețurilor de consum;**))

**) În conformitate cu dispozițiile Legii-cadru nr. 284/2010 privind salarizarea unitară a personalului plătit din fonduri publice, publicată în *Monitorul Oficial* al României, Partea I, nr. 877 din 28 decembrie 2010, cu modificările ulterioare, Anexa II. Familia ocupațională de funcții bugetare „Învățământ”, Capitolul III. Culte, Art. 9 alin. (1) lit. a), de la bugetele locale se plătesc 18.951 de contribuții reprezentând sprijin financiar pentru personalul neclerical angajat în unitățile de cult care aparțin cultelor religioase recunoscute din

România.

- sumele aferente, necesare pentru plata contribuțiilor la bugetul asigurărilor sociale de stat, la Fondul pentru plata ajutorului de șomaj și la Fondul de asigurări sociale de sănătate;

b) de la bugetul de stat:

- 300 de contribuții pentru personalul neclerical angajat în unitățile și instituțiile de învățământ teologic prevăzute la Art. 1. Contribuția lunară este la nivelul salariului minim brut pe economie și poate fi indexată prin hotărâre a Guvernului, în raport cu creșterea prețurilor de consum;

- 30 de contribuții pentru personalul neclerical trimis să deservească așezămintele din străinătate ale Bisericii Ortodoxe Române. Contribuția lunară reprezintă echivalentul în lei a 50% din drepturile în valută stabilite în cuantum net, prin asimilare cu funcțiile pe care este încadrat personalul român trimis să își desfășoare activitatea în cadrul misiunilor diplomatice, al oficiilor consulare și al altor forme de reprezentare a României în străinătate***);

***)) În conformitate cu dispozițiile Legii-cadru nr. 284/2010 privind salarizarea unitară a personalului plătit din fonduri publice, publicată în *Monitorul Oficial* al României, Partea I, nr. 877 din 28 decembrie 2010, cu modificările ulterioare, Anexa II. Familia ocupațională de funcții bugetare „Învățământ”, Capitolul III. Culte, Art. 9 alin. (1) lit. b), numărul contribuțiilor a fost majorat la 40.

- sumele aferente, necesare pentru plata contribuțiilor la bugetul asigurărilor sociale de stat, la Fondul pentru plata ajutorului de șomaj și la Fondul de asigurări sociale de sănătate.

(2) Numărul contribuțiilor prevăzute la alin. (1) poate fi modificat prin legile bugetare anuale sau prin legile de rectificare a bugetului de stat.

(3) La stabilirea sumelor defalcate din unele venituri ale bugetului de stat în vederea echilibrării bugetelor locale se va avea în vedere și alocarea fondurilor pentru aplicarea prevederilor alin. (1) lit. a).

(4) Aprobarea suplimentării numărului de posturi pentru personalul neclerical angajat în unitățile ce aparțin cultelor religioase recunoscute din România, al cărui sprijin financiar se asigură potrivit prevederilor alin. (1) lit. a), se face de către autoritățile administrației publice locale, ținându-se seama de numărul de adepți ai fiecărui cult religios, și se comunică Secretariatului de Stat pentru Culte.

(5) Aprobarea suplimentării numărului de posturi pentru personalul neclerical angajat în unitățile ce aparțin cultelor religioase recunoscute din România, al cărui sprijin financiar se asigură potrivit prevederilor alin. (1) lit. b), se face de către Secretariatul de Stat

pentru Culte.

(6) Autoritățile administrației publice locale pot aproba suplimentarea numărului de posturi pentru personalul neclerical angajat în unitățile ce aparțin cultelor religioase recunoscute din România, ținând seama de numărul de adepți ai fiecărui cult religios, sprijinul financiar urmând a se asigura din veniturile proprii ale bugetelor locale.

Art. 3 (1) Se alocă de la bugetul de stat, în limita prevederilor bugetare, prin bugetul Secretariatului de Stat pentru Culte, fonduri pentru restaurarea și conservarea lăcașurilor de cult, care sunt monumente istorice, și a bunurilor din patrimoniul cultural național mobil aparținând cultelor religioase recunoscute din România, pentru completarea fondurilor proprii necesare întreținerii și funcționării unităților de cult cu venituri mici sau fără venituri, pentru amenajarea și întreținerea muzeelor deținute ori pe care le administrează, pentru construirea și repararea sediilor administrative ale eparhiilor sau ale centrelor de cult, a sediilor unităților de învățământ teologic proprietate a cultelor recunoscute, pentru construirea și repararea lăcașurilor de cult, pentru achiziționarea de imobile necesare desfășurării activității unităților de cult și de asistență socială și medicală susținute de acestea, pentru construirea, amenajarea și repararea clădirilor având destinația de așezăminte de asistență socială și medicală ale unităților de cult, pentru activitățile de asistență socială și medicală susținute de acestea, precum și pentru susținerea unor acțiuni cu caracter intern și internațional realizate de cultele religioase din România.

(2) Lucrările de conservare și restaurare a lăcașurilor de cult, care sunt monumente istorice, se realizează cu respectarea prevederilor Legii nr. 422/2001 privind protejarea monumentelor istorice, republicată, cu modificările ulterioare.

(3) De la bugetele locale se pot aloca fonduri pentru completarea fondurilor proprii necesare pentru întreținerea și funcționarea unităților de cult fără venituri sau cu venituri reduse, pentru construirea ori repararea lăcașurilor de cult și pentru conservarea și întreținerea bunurilor aparținând cultelor și care fac parte din patrimoniul cultural național mobil, pentru amenajarea și întreținerea muzeelor cultural-religioase, pentru construirea și repararea sediilor administrative ale eparhiilor sau ale centrelor de cult, a sediilor unităților de învățământ teologic proprietate a cultelor recunoscute, pentru construirea, amenajarea și repararea clădirilor având destinația de așezăminte de asistență socială și medicală ale unităților de cult, precum și pentru activitățile de asistență socială și medicală

susținute de acestea.

Art. 4 Respectarea destinației fondurilor alocate este supusă controlului organelor abilitate prin lege.

Art. 5 Guvernul va aproba normele metodologice de aplicare a prevederilor prezentei ordonanțe, la propunerea Ministerului Dezvoltării Regionale și Administrației Publice și Ministerului Culturii.

Art. 6 Prezenta ordonanță intră în vigoare pe data de 1 ianuarie 2002.

Art. 7 Pe data intrării în vigoare a prezentei ordonanțe se abrogă Ordonanța Guvernului nr. 72/2000 privind stabilirea unor forme de sprijin financiar pentru unitățile de cult cu venituri mici sau fără venituri aparținând cultelor religioase din România, publicată în *Monitorul Oficial* al României, Partea I, nr. 407 din 29 august 2000, cu modificările ulterioare, aprobată și modificată prin Legea nr. 244/2001, publicată în *Monitorul Oficial* al României, Partea I, nr. 289 din 1 iunie 2001, precum și orice alte dispoziții contrare, cu excepția prevederilor Art. 1 alin. (1) din Ordonanța Guvernului nr. 38/1994 privind stabilirea unor forme de sprijin financiar pentru unitățile de cult cu venituri mici sau fără venituri și acordarea de indemnizații unor ierarhi și cadre din conducerea cultelor, publicată în *Monitorul Oficial* al României, Partea I, nr. 225 din 19 august 1994, aprobată prin Legea nr. 130/1994, publicată în *Monitorul Oficial* al României, Partea I, nr. 354 din 21 decembrie 1994, și ale Ordonanței de urgență a Guvernului nr. 203/1999 privind stabilirea unor forme de sprijin financiar pentru unitățile de cult cu venituri mici sau fără venituri, din cadrul Episcopiei Ortodoxe a Covasnei și Harghitei, publicată în *Monitorul Oficial* al României, Partea I, nr. 649 din 30 decembrie 1999, aprobată prin Legea nr. 25/2001, publicată în *Monitorul Oficial* al României, Partea I, nr. 116 din 7 martie 2001.

7.6. Ordonanța de Urgență nr. 19 din 17 martie 2005 privind realizarea Ansamblului Arhitectural Catedrala Mântuirii Neamului⁴³

În vederea realizării Catedralei Mântuirii Neamului, simbol al celor două mii de ani de credință creștină pe pământul românesc, ținând cont de necesitatea stabilirii unui amplasament corespunzător pentru construirea ansamblului arhitectural, care să permită realizarea acestuia în cel mai scurt timp,

în considerarea faptului că aceste elemente vizează interesul public și constituie situații extraordinare,

în temeiul Art. 115 alin. (4) din Constituția României, republicată,

Guvernul României adoptă prezenta ordonanță de urgență.

Art. 1 - (1) Ansamblul Arhitectural Catedrala Mântuirii Neamului, simbol al celor două mii de ani de credință creștină pe pământul românesc, se va construi în municipiul București, Calea 13 Septembrie, sectorul 5, conform proiectului avizat cu respectarea normelor în vigoare.

(2) Fondurile destinate construirii Ansamblului Arhitectural Catedrala Mântuirii Neamului vor fi asigurate de către Patriarhia Bisericii Ortodoxe Române, de către Guvernul României, în limita sumelor alocate anual cu această destinație prin bugetul Secretariatului de Stat pentru Culte, precum și de către autoritățile administrației publice locale.

(3) Guvernul României și celelalte autorități ale administrației publice centrale și locale implicate au obligația de a acorda, la solicitarea Patriarhiei Bisericii Ortodoxe Române, tot sprijinul necesar, în condițiile prevăzute de lege.

Art. 2 - (1) Terenul în suprafață de 110.000 mp, situat în municipiul București, Calea 13 Septembrie, sectorul 5, identificat și delimitat potrivit anexei care face parte integrantă din prezenta ordonanță de urgență, trece din domeniul public al statului în domeniul privat al statului.

(2) Terenul prevăzut la alin. (1) se transmite cu titlu gratuit în proprietatea Patriarhiei Bisericii Ortodoxe Române și este destinat exclusiv construirii Ansamblului Arhitectural Catedrala Mântuirii

⁴³ Text actualizat pe baza Legii nr. 261/2005 de aprobare (cu modificări) a O.U.G nr. 19/2005 și a Legii nr. 376/2007.

Neamului.

(3) Predarea-preluarea terenului prevăzut la alin. (1) se va face pe bază de protocol încheiat între părțile interesate, în termen de 30 de zile de la data intrării în vigoare a prezentei ordonanțe de urgență.

Art. 3 - Terenul proprietate publică a statului, situat în municipiul București, Calea 13 Septembrie, sectorul 5, reprezentând diferența dintre suprafața prevăzută în Legea nr. 137/2000 privind regimul juridic al terenului aferent Palatului Parlamentului României și suprafața prevăzută la Art. 2 alin. (1), își păstrează regimul juridic.

Art. 4 - (1) Pe data intrării în vigoare a prezentei ordonanțe de urgență, Legea nr. 137/2000 privind regimul juridic al terenului aferent Palatului Parlamentului României, publicată în *Monitorul Oficial* al României, Partea I, nr. 348 din 26 iulie 2000, precum și Hotărârea Guvernului nr. 718/1991 privind aprobarea studiului tehnico-economic pentru obiectivul de investiții „Casa Republicii”, publicată în *Monitorul Oficial* al României, Partea I, nr. 237 din 25 noiembrie 1991, se modifică în mod corespunzător.

(2) Pe aceeași dată, Legea nr. 441/2004 privind realizarea Catedralei Mântuirii Neamului, publicată în *Monitorul Oficial* al României, Partea I, nr. 1.004 din 1 noiembrie 2004, și Hotărârea Guvernului nr. 468/2003 privind transmiterea unui teren proprietate publică a statului în administrarea Patriarhiei Bisericii Ortodoxe Române, publicată în *Monitorul Oficial* al României, Partea I, nr. 289 din 25 aprilie 2003, cu modificările ulterioare, precum și alte dispoziții contrare se abrogă.

7.7. Hotărârea Guvernului nr. 44 din 13 februarie 2013 privind organizarea și funcționarea Secretariatului de Stat pentru Culte

(Publicată în *Monitorul Oficial* nr. 95 din 15 februarie 2013)

Modificată prin HG nr. 587/2013, publicată în *Monitorul Oficial* nr. 508 din 12 august 2013.

În temeiul Art. 108 din Constituția României, republicată, și al Art. 26 alin. (1) din Ordonanța de urgență a Guvernului nr. 96/2012 privind stabilirea unor măsuri de reorganizare în cadrul administrației publice centrale și pentru modificarea unor acte normative,

Guvernul României adoptă prezenta hotărâre.

Art. 1 - (1) Secretariatul de Stat pentru Culte se organizează și funcționează ca organ de specialitate al administrației publice centrale, cu personalitate juridică, în subordinea Guvernului și în coordonarea prim-ministrului, prin Cancelaria Primului-Ministru, finanțat integral de la bugetul de stat, prin bugetul Secretariatului General al Guvernului.

(2) Secretariatul de Stat pentru Culte elaborează și asigură aplicarea strategiei și politicilor în domeniul vieții religioase.

(3) Secretariatul de Stat pentru Culte are sediul în municipiul București, str. Nicolae Filipescu nr. 40, sectorul 2.

Art. 2 - În activitatea sa, Secretariatul de Stat pentru Culte asigură respectarea și promovarea drepturilor și libertăților fundamentale, consacrate de Constituția României, republicată, și de Legea nr. 489/2006 privind libertatea religioasă și regimul general al cultelor, precum și de tratatele și convențiile internaționale la care România este parte, în ceea ce privește libertatea conștiinței și a credințelor religioase, și se conduce după principiul fundamental conform căruia cultele recunoscute de lege sunt libere, autonome și egale în fața autorităților statului.

Art. 3 - Secretariatul de Stat pentru Culte are ca obiectiv general dezvoltarea parteneriatului dintre autoritățile administrației publice centrale și locale și cultele recunoscute de lege, în domeniul social, cultural și educațional, prin promovarea în beneficiul întregii

societăți a relației de respect și cooperare între cultele recunoscute de lege.

Art. 4 - (1) Secretariatul de Stat pentru Culte are următoarele atribuții:

1. asigură relațiile statului cu toate cultele și asociațiile religioase din România;

2. sprijină toate cultele și asociațiile religioase, potrivit statutelor de organizare și funcționare ale acestora, în vederea participării lor la viața socială și spirituală a țării, urmărește ca în relațiile dintre culte și asociații religioase să fie excluse orice forme, mijloace și acțiuni de învrăjpire religioasă;

3. participă la soluționarea amiabilă a conflictelor dintre culte și dintre culte și asociații religioase;

4. monitorizează aplicarea actelor normative interne și internaționale referitoare la respectarea libertății religioase;

5. asigură legătura dintre cultele recunoscute de lege și ministere, celelalte organe ale administrației publice centrale și locale, în vederea respectării libertății și autonomiei cultelor, a prevenirii și înlăturării oricăror abuzuri, prin aplicarea legii; sprijină autoritățile administrației publice locale pentru rezolvarea problemelor specifice care apar în raporturile lor cu cultele și asociațiile religioase și totodată acordă asistență cultelor și asociațiilor religioase, la solicitarea acestora, în soluționarea problemelor pe care acestea le supun autorităților administrației publice locale;

6. analizează cererile de înființare de noi culte, întocmește documentațiile cerute de lege și face propuneri Guvernului în vederea recunoașterii acestora;

7. acordă aviz consultativ în vederea obținerii calității de asociație religioasă;

8. propune Guvernului recunoașterea statutului de utilitate publică pentru organizații neguvernamentale cu activitate în domeniul vieții religioase, cu respectarea normelor legale;

9. eliberează avizul necesar acordării vizei de lungă ședere pentru activități religioase sau prelungirii dreptului de ședere temporară pentru activități religioase străinilor care urmează să desfășoare sau desfășoară astfel de activități pe teritoriul României;

10. ține evidența și efectuează plata contribuțiilor la Fondul național unic de asigurări sociale de sănătate pentru personalul monahal al cultelor recunoscute de lege, care nu realizează venituri din muncă, pensie sau alte surse;

11. colaborează cu sistemul educațional și ia act de planurile de

învățământ și programele analitice pentru predarea religiei, elaborate de cultele recunoscute de lege;

12. sprijină cultele recunoscute în organizarea și desfășurarea activităților de asistență religioasă și socială în armată, penitenciare, spitale, în cămine de bătrâni, case de copii și în alte instituții, precum și în familii care se confruntă cu nevoi speciale;

13. sprijină cultele recunoscute în activitatea de evidență, păstrare, conservare, restaurare și punere în valoare a bunurilor culturale mobile și imobile, aflate în proprietatea sau în folosința cultelor, în condițiile legii;

14. ia act de alegerea sau numirea persoanelor care urmează să ocupe funcții de conducere, precum și a personalului clerical și laic din cadrul cultelor recunoscute de lege, inclusiv din învățământul teologic neintegrat în învățământul public, în vederea alocării sprijinului financiar de la bugetul de stat pentru salarizarea personalului cultelor, potrivit legii;

15. ține evidența unităților de cult ale cultelor recunoscute care solicită sprijin pentru salarizarea personalului clerical;

16. inițiază acțiuni de relații externe cu instituții de stat similare din alte țări și organizații internaționale neguvernamentale care se ocupă de garantarea și respectarea libertății religioase, precum și a celorlalte drepturi fundamentale ale omului și participă la manifestările organizate de acestea;

17. elaborează studii și sinteze documentare referitoare la viața religioasă din România, precum și despre activitatea cultelor și organizațiilor religioase din alte țări; organizează dezbateri, cu participarea specialiștilor români și străini, privind teoria și practica laică și ecleziastică în acest domeniu;

18. gestionează resursele financiare publice alocate pentru completarea fondurilor necesare salarizării personalului clerical și neclerical, potrivit legii;

19. acordă sprijin financiar, în condițiile legii, pentru:

a) construirea, în condițiile aprobării documentațiilor tehnico-economice potrivit reglementărilor în vigoare, precum și repararea lăcașurilor de cult care aparțin cultelor recunoscute de lege;

b) restaurarea și conservarea lăcașurilor de cult care sunt monumente istorice și care aparțin cultelor recunoscute de lege;

c) restaurarea și conservarea bunurilor din patrimoniul cultural național mobil ale cultelor recunoscute de lege;

d) completarea fondurilor proprii necesare întreținerii și funcționării unităților de cult cu venituri mici sau fără venituri;

e) amenajarea și întreținerea muzeelor deținute ori pe care le

administrează unitățile de cult;

f) achiziționarea de imobile necesare desfășurării activităților unităților de cult și de asistență socială și medicală susținute de acestea;

g) sprijinirea activităților de asistență socială și medicală organizate de cultele recunoscute de lege în spitale, centre de plasament, cămine pentru bătrâni și alte forme de asistență;

h) susținerea unor acțiuni cu caracter intern și internațional realizate de cultele recunoscute de lege;

i) construirea, amenajarea și repararea clădirilor având destinația de așezăminte de asistență socială și medicală ale unităților de cult;

j) construirea și repararea sediilor administrative ale eparhiilor sau ale centrelor de cult;

k) construirea și repararea sediilor unităților de învățământ teologic, proprietate a cultelor recunoscute de lege;

20. controlează modul de utilizare a fondurilor primite de către culte de la bugetul de stat, potrivit destinației stabilite și cu respectarea prevederilor legale;

21. sprijină cultele, la cerere, în organizarea evidenței contabile, statistice, în concordanță cu legislația de specialitate, asigurând colaborarea acestora cu instituțiile de sinteză.

(2) Secretariatul de Stat pentru Culte îndeplinește și alte atribuții prevăzute de lege, precum și însărcinări date de prim-ministru.

Art. 5 - Secretariatul de Stat pentru Culte elaborează proiecte de acte normative din domeniul vieții religioase și avizează proiecte de acte normative elaborate de ministere și alte organe de specialitate ale administrației publice centrale și locale, cu implicații în viața cultelor și asociațiilor religioase.

Art. 6 - (1) Conducerea Secretariatului de Stat pentru Culte se exercită de către un secretar de stat numit prin decizie a prim-ministrului.

(2) Secretarul de stat are calitatea de ordonator terțiar de credite.

(3) Secretarul de stat conduce întreaga activitate a Secretariatului de Stat pentru Culte și îl reprezintă în raporturile cu celelalte ministere, alte autorități publice și organizații, precum și cu persoane fizice și juridice din țară și din străinătate.

(4) În exercitarea atribuțiilor sale secretarul de stat emite ordine, avize și instrucțiuni.

Art. 7 - Personalul necesar desfășurării activității Secretariatului de Stat pentru Culte este alcătuit din funcționari publici și personal contractual, care sunt numiți, respectiv angajați, cu respectarea dispozițiilor legale, în limita numărului maxim de posturi prevăzut la Art. 10 alin. (1).

Art. 8 - Finanțarea activității Secretariatului de Stat pentru Culte se asigură de la bugetul de stat, prin bugetul Secretariatului General al Guvernului.

Art. 9 - Preluarea patrimoniului aferent atribuțiilor în domeniul cultelor se face printr-un protocol de predare-preluare, încheiat între Secretariatul General al Guvernului, Ministerul Culturii și Secretariatul de Stat pentru Culte, în termen de 15 zile de la data intrării în vigoare a prezentei hotărâri.

Art. 10 - (1) Numărul maxim de posturi pentru aparatul propriu este de 29, exclusiv demnitarul și cabinetul acestuia.

(2) Structura organizatorică a Secretariatului de Stat pentru Culte este prevăzută în anexa care face parte integrantă din prezenta hotărâre.

(3) Statul de funcții, structura organizatorică detaliată și reglamentul de organizare și funcționare propriu se aprobă prin ordin al secretarului de stat.

Art. 11 - Încadrarea personalului în numărul maxim de posturi și în noua structură organizatorică se face cu respectarea regimului juridic aplicabil fiecărei categorii de personal, prin ordin al secretarului de stat, în termen de 45 de zile de la data intrării în vigoare a prezentei hotărâri.

Art. 12 - La data intrării în vigoare a prezentei hotărâri se abrogă Hotărârea Guvernului nr. 22/2010 privind organizarea și funcționarea Secretariatului de Stat pentru Culte, publicată în *Monitorul Oficial* al României, Partea I, nr. 17 din 11 ianuarie 2010, cu modificările și completările ulterioare.

Anexa 1 Situația sumelor alocate de la Bugetul de Stat pentru salarizarea personalului din unitățile de cult și ajutoare financiare pentru construcții, reparații lăcașuri de cult sau alte acțiuni desfășurate de culte în perioada 1990-2013 ⁴⁴

ANUL	TOTAL	Din care:	
		Salarizare	Construcții și reparații
1990	16.814	15.694	1.120
1991	32.661	29.231	3.430
1992	141.008	118.338	22.670
1993	629.370	575.35	54.020
1994	2.002.697	1.731.167	271.530
1995	2.705.743	2.290.452	415.291
1996	4.165.736	2.997.036	1.168.700
1997	8.809.587	7.369.437	1.440.150
1998	10.947.815	8.347.875	2.599.940
1999	26.256.196	17.188.236	9.067.960
2000	68.434.671	40.447.371	27.987.300
2001	84.285.809	67.693.308	16.592.500
2002*	62.630.921	51.181.321	11.449.600
2003	94.994.803	69.316.363	25.678.440
2004	108.881.385	90.751.585	18.129.800
2005	141.890.789	111.122.500	30.768.289
2006	178.484.990	132.502.990	45.982.000
2007	314.729.598	151.298.543	163.431.055
2008	351.373.638	83.949.388	267.424.250
2009	367.700.856	261.451.356	106.249.500
2010	311.111.738	227.312.238	83.799.500
2011	310.653.100	224.846.035	85.807.065
2012	301.781.209	237.517.209	64.264.000
2013	331.145.838	261.943.338	69.202.500
2014	300.016.000	270.016.000	30.000.000
TOTAL	3.383.822.972	2.322.012.361	1.061.810.610

* Din anul 2002, în conformitate cu prevederile O.G. nr. 82/2001 contribuțiile pentru personalul neclerical se acordă de la bugetele locale.

⁴⁴ Situația este realizată fără ajustarea cu indicele de inflație.

Anexa 2 Distribuția fondurilor pentru salarii, pe culte, în anii 2009-2013
– sume totale (lei) –

CULTUL	2009	2010	2011	2012	2013
Ortodox	215.691.935	187.321.196	185.420.634	195.897.154	216.156.469
Reformat	13.051.998	11.574.630	11.418.549	12.025.755	13.227.527
Romano-Catolic	13.047.501	11.410.736	11.279.078	11.881.566	13.059.817
Greco-Catolic	8.905.795	7.786.791	7.620.098	8.057.824	8.887.013
Penticostal	2.748.048	2.403.246	2.371.116	2.494.813	2.745.938
Unitarian	1.923.023	1.685.256	1.662.612	1.751.533	1.926.132
Rit Vechi	1.102.500	966.276	952.992	1.003.963	1.096.731
Musulman	935.091	818.007	808.116	848.688	922.402
Creștin după Evanghelie	936.822	814.229	802.330	845.321	936.438
Evanghelic - Lutheran	882.052	694.443	703.527	774.678	842.380
Evanghelic C.A.	787.775	644.207	661.445	689.220	746.882
Ortodox Sărb	728.073	638.177	629.628	663.273	729.421
Biserica Evanghelică	288.604	252.888	249.420	262.746	289.006
Armean	279.850	168.658	159.054	212.600	258.281
Mozaic	142.288	133.498	107.436	108.075	118.901
TOTAL	261.451.356	227.312.238	224.846.035	237.517.209	261.943.338

Anexa 3 Numărul de posturi pentru care se alocă contribuții de la bugetul de stat la salarizare, în proporție de 65%, respectiv 80% (unitățile cu venituri mici): distribuția pe culte, 2009-2013

CULTUL	2009		total posturi		2010		total posturi		2011		total posturi		2012		total posturi		2013		total posturi	
	65%	80%	anexa II	total posturi	65%	80%	anexa II	total posturi	65%	80%	anexa II	total posturi	65%	80%	anexa II	total posturi	65%	80%	anexa II	total posturi
Ortodox	8.972	3.783	12.755	12.755	8.971	3.784	12.755	12.755	8.927	3.828	12.755	12.755	8.925	3.830	12.755	12.755	8.925	3.830	12.755	12.755
Ortodox Sărb	30	12	42	42	30	12	42	42	30	12	42	42	30	12	42	42	30	12	42	42
Romano - Catolic	513	174	687	687	513	174	687	687	490	197	687	687	486	201	687	687	486	201	687	687
Greco - Catolic	309	133	442	442	309	133	442	442	309	133	442	442	309	133	442	442	308	134	442	442
Reformat	530	226	756	756	530	226	756	756	530	226	756	756	530	226	756	756	530	226	756	756
Rit Vechi	35	16	51	51	35	16	51	51	35	16	51	51	35	16	51	51	35	16	51	51
Musulman	39	16	55	55	39	16	55	55	39	16	55	55	39	16	55	55	39	16	55	55
Armean	3	1	4	4	3	1	4	4	3	1	4	4	3	1	4	4	3	1	4	4
Evanghelic C.A. Sibiu	42	0	42	42	42	0	42	42	42	0	42	42	42	0	42	42	42	0	42	42
Evanghelic - Luteran	30	14	44	44	30	14	44	44	30	14	44	44	30	14	44	44	30	14	44	44
Unitarian	74	31	105	105	74	31	105	105	74	31	105	105	74	31	105	105	74	31	105	105
Mozaic	1	0	1	1	1	0	1	1	1	0	1	1	1	0	1	1	1	0	1	1
Biserica Evanghelică	7	2	9	9	7	2	9	9	7	2	9	9	7	2	9	9	7	2	9	9
Pentecostal	125	54	179	179	125	54	179	179	125	54	179	179	125	54	179	179	125	54	179	179
Creștin după Evangheliile	38	17	55	55	39	16	55	55	39	16	55	55	40	15	55	55	38	17	55	55
TOTAL	10.748	4.479	15.227	15.227	10.748	4.479	15.227	15.227	10.681	4.546	15.227	15.227	10.676	4.551	15.227	15.227	10.673	4.554	15.227	15.227

Acest volum a fost realizat pe baza legislației în vigoare privind cultele religioase, a datelor recensămintelor și a evidențelor Secretariatului de Stat pentru Culte, precum și a altor surse documentare, cu sprijinul Institutului Național de Statistică (capitolul 3), al Autorității Naționale pentru Restituirea Proprietăților, precum și al ambasadelor României din țările Uniunii Europene.

Bibliografie selectivă:

www.culte.gov.ro - Secretariatul de Stat pentru Culte

www.cdep.ro – Camera Deputaților – Parlamentul României (repertoriul legislativ)

www.anrp.ro – Autoritatea Națională pentru Restituirea Proprietăților (date privind restituirea proprietăților cultelor religioase)

Literatură secundară:

BRUSANOWSKI, Paul, *Stat și Biserică în Vechea Românie între 1821-1925*, Presa Universitară Clujeană, Cluj-Napoca, 2010.

CARP, Radu, Ioan STANOMIR, *Limitele Constituției, Despre guvernare, politică și cetățenie în România*, București, C.H. Beck, 2007.

CONOVICI, Iuliana, *Ortodoxia în România postcomunistă. Reconstrucția unei identități publice*, volumul I, Eikon Cluj-Napoca, 2009.

DOBRESCU, C., *Casa Bisericii 1902-1919*, Tipografia Cărților Bisericești, București, 1920.

FACULTÉ DE DROIT ET DE SCIENCE POLITIQUE D'AIX-MARSEILLE, *Religions, droit et sociétés dans l'Europe communautaire. Actes du XIIIe Colloque de l'Institut de Droit et d'Histoire Religieux (IDHR), Aix-en-Provence, 19-20 mai 1999*, Presses Universitaires d'Aix-Marseille, Aix-en-Provence, 2000.

LEUȘTEAN, Lucian, *Orthodoxy and the Cold War: Religion and Political Power in Romania, 1947-65*, Palgrave Macmillan, New York, 2009.

MARGIOTTA-BROGLIO, Francesco, Cesare MIRABELLI, Francesco ONIDA, *Religioni e sistemi giuridici. Introduzione al diritto ecclesiastico comparato*, Il Mulino, Bologna, 2000.

MINISTERUL CULTURII ȘI CULTELOR, *Viața religioasă din România*, ed. a III-a, Tipogrup Press, Buzău, 2008.

RAIU, Cătălin, *Ortodoxie, postcomunism și neoliberalism*, Curtea Veche Publishing, București, 2012.

ROBBERS, Gerhard (ed.), *State and Church in the European Union*, Nomos, Baden-Baden, 2005.

STAN, Lavinia, Lucian TURCESCU, *Church, State, and Democracy in Expanding Europe*, Oxford University Press, Oxford/New York, 2011.

